THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS;

SIVE,

CHRONOLOGIA

DE VOCATIONE OMNIVM populorum, & propagatæ per vniuerſum orbẽ fidei, Chriſtianæque religionis deſcriptio:

Auctore F. Arnoldo Mermannio Aloſtano.

MATTH. XXVIII.

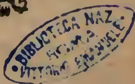
Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes.

MARC. XVI.

Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante & ſermone confirmante ſequentibus ſignis.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
ANNO M. D. LXXII.

AD LECTOREM.

AMice lector,en tibi damus Theatrum omnium mortalium conuersionis ad fidem Christi, velut aut scenam quandam, in qua aliæ, aliæque personæ, suos quæque actus habent partesque agunt; aut tabulam, vnde (sicut ex charta Cosmographica prouincias, ciuitates, arces, fluuios, & eiusmodi discernere licet) cuiuis probatum compertumque esse queat, qua ætate cum primis, quibus Apostolis, apostolicisue viris, quibus Pontificibus Max., demū quibus Imperatoribus, seu Regibus, seu principibus, prouinciæ quæque ac populi ad Christianam religionem, verumque Dei cultum, abdicata superstitione, venerint. Illud duntaxat præmonuero, neminem mihi istuc succensere debere, si alios aliosque populos ab alijs alijsque Apostolis, alio atque alio tempore ad sanam mentē bonamque Christianæ pietatis frugem solicitatos reductosque referam, quū varia metamorphosi ac vicissitudine reciproca, hos atque illos, nunc superstitionem religione, nūc contra (pro temporum morumque malitia, seu mortalium inconstantia) sæpenumero, hanc illa commutauisse liquidissimum sit. Istuc audenter dixerim neminem à fide cathol. desciscere posse, aut ad hæresim facile deficere, qui huic, non meæ (nequis iactantiam mihi impingat) sed Christianæ adeoque catholicæ scenæ patientem accommodet aurem. Vale.

ILLVSTRISSIMO

DOMINO PRINCIPI, D. Fulgentio de Bragança, Sereniss. regis Hispaniarum D. Philippi cognomento proprio Catholici, affini proximo, studiorum reique cathol. Mæcenati singulari. S. P.

OT mihi tãtisq; cum virtutum artiumq; encomijs, tum clarissimi generis nobilitatis titulis tua Illustrissima Celsitudo celebrata est, vt ea sola ob mentem perpetuò venerit, cui inter tumultuantium grassantiumque bellorũ & vndique gliscentium tragicos strepitus atque fragores, hasce meas elucubratiunculas nuncupare meritò debuerim. Nam cùm ferè inter arma leges silere, & Musarum studiorumque quasi interregnum esse soleat; nunquam Musas tuas, Augustinos, Ambrosios, Hiero-

ronymos aliosque eius classis (quæ est huius tui animi constantia) feriari permittere, nullum literis vacuum officio tempus concedere, non modo nullũ diem sine linea, sed nullam penitus diei partem absque literario penso elabi sinere, tua Illustrissima Excellentia alioqui occupatissima, prædicatur adeo, vt instar illius Scipionis Africani nunquam sis magis negociosus, quàm cùm videris ociosus, nunquam sis minus solus, quàm cùm putaris esse solus, aut in morem illius clarissimi viri Marcellini Augustalis præfecti, quem tantopere laudibus efferunt SS. Hieronym. & August. cuique multas operas literarias elucubrarunt, quòd inter bellandũ militandumque aduersus Gotthos in Italiam Alarico rege irrumpentes, de origine animæ, de prouidentia, tamquam aliud agens, philosophari non desineret. Illa enim non solùm stoica, verumetiam Christiana ἀπάθεια est, nobisque oraculis diuinis commenda-

ta,

ta, qua, non vt Bias, vt Socrates, vt Pericles, vt Zeno quiſpiã in tauro Phalaridis, aut aliud eiuſmodi popularis auræ vile mancipiũ, ſed vt Chriſtianus, in extremis vitæ humanæ ærumnis & cladibus, animo ſuo imperans, ſuíque ſolidè compos, ſummam retinet tranquillitatẽ, in ſumma rerum omnium tempeſtate, ſpe fultus æternæ beatitudinis. Qui enim ita compoſitus ordinatuſque eſt, tametſi cælum ruat, impauidum ferient ruinæ. Neque procul ab iſthoc fortitudinis faſtigio abeſſe videri debet tuæ amplitudinis ſublimitas, quæ inter crepitantium bombardarum horrida Vulcani tonitrua, & denſiſſima Cyclopum flammantiáque fulmina, omnemque hanc præliorum frequentiam, non ſolùm ſtudia non remiſiſſe; verùm etiam enixius intendiſſe fertur, & doctoratus titulum, qui paci eſt ſacer, feruente vndique bello, quo Eccleſiam cathol. apud Belgas Barbari, cognomento Gueſij, indefeſſè adoriuntur, pre-

munt, fatigant, quæsiuiſſe. Egregie profecto imitaris illum, qui exiſtimabat, aut omnes reges philoſophos, aut omnes philoſophos reges eſſe oportere, pro tua regia indoleque philoſophica, qua feliciter natus es, & ab atauis editus. Nullo enim tempore neque pacis, neque belli, philoſophia non eſt neceſſaria, ſine qua nec pax diuturna conſtare, neque bella iuſta, aut felicia geri queunt. Scitum nãque eſt illud M. Ciceronis, fruſtra eſſe arma foris, ſi deſit conſilium domi. Neque ego aliunde (vt Cornelium Balbum Gaditanum, cuius M. Tullius meminit; Viriatum Luſitanum, qui Conſulares Roman. exercitus ſæpe cecidit & fudit; Traianũ; Adrianum, Antoninos, Bonoſum de quo Fla. Vopiſc. vt inquã hoſce alioſque id genus ſeu Hiſpania, ſeu Luſitania oriundos principes viros omittam) non alia de cauſſa hactenus inde, ab origine prima, regna iſta, tanta frui ſecundarũm rerũ proſperitate arbitror,

neque

neque tot regnorum, coloniarum, prouinciarumque accessione creuisse in quãdam monarchiam, nisi ex armorum vi, prudenti freta consilio, tanquam non neruo, sed Reip. robore quodam firmissimo. Theodosius verò Mag. genere Hispanus, accitus à Gratiano, & deinde à Valentiniano AA. ad imperij consortium: deinde Richaredi, *Alfonsi, Ferdinandi, Caroli, Philippi, cæterique, quos enumerare longum est, hasce, quas dixi, artes, virtutesque bellicas religioni Cathol. coniungentes, quantam nomini Christiano vindicando, diuulgandoque operam commodarint, quot triumphos de Gotthis, Vandalis, Saracenis, Mauris, hæreticis, perduellibus duxerint, & ecclesiasticæ, & profanæ historiæ memorant, vsusque quotidianus, cum Indicarum ac Turcicarum, tum Belgicarum rerum testatissimus est ac probatissimus. Quocirca quum tanquam theatrum quoddã, toto mũdo propagatæ religionis Christia-*

næ cudere exprimereque in animum induxissem, eique operi Mæcenatem quærerem, operæ precium facturus mihi sum visus, si talem deligerem, qui inter bellorum negocia, quæ nescio quo œstro perciti, nobis facessunt hæretici, Musarum ocia putaret non esse negligenda, aut rebus afflictis sine fruge transigenda. Ita namque prima nascentis ecclesiæ Christianæ ætas inter ferrum, neces & ignes adoleuit, ita sæuientibus magis magisque tyrannis altius altiusque radices egit, & persecutionum grassationibus, quasi suis iustis momentis absolutisque numeris creuit in orbem huc vniuersum omnium temporum, omnium locorum, omnium populorum, ita quidem, vt neque populus vllus, neque locus quisquam, neque tempus religionis Christianæ expers vnquã fuerit. Quum igitur bene ordinatam Rempub. in primis ciuium concordia, tum armis atque consilio maximè tueri necessarium sit,

& bella quidem gerere ſit Regum ac Imperatorum Rerumpub. clauum tenentium: deinde cùm iuſtáne an iniuſta ſint bella, plurimum referat adſperandũ bonum, aut metuendum euentum malum, idque non niſi ex cauſſa æſtimari poſſit; cauſſa verò æquior meliórque eſſe nõ queat, quàm ea quæ in Deum religionemque refertur. Quum, inquam, ita comparatum ſit, noſtrum hic fuerit pro virili oſtendere, quibus gradibus atque momentis Fides Chriſtianáque religio cuncto terrarum orbe primùm orta, deinde aucta & prorogata ſit. Hinc inferemus quot martyrum necibus cõſecrata, quot tyrannorum machinationibus ſuperior euaſerit, donec tandem Conſtantino Magn. Imperato. A. ipſamet regna & imperia Numini deuota dicatáque ſunt. Inde verò concludemus, quot deinceps Regum, Imperatorum, principum, ducum, comitum, baronum, ſiue edictis, ſiue conatibus religio hucuſque ſit

ſeruata. Denique hanc addemus coronidem, ab hac ita fundata radicataque Eccleſia deſciſcere, non tam eſſe erroris excuſabilis, quàm deſperatæ malitiæ vitium: & illud certè, aut hic ex virtute mulctandum, aut in vltimas terras deportandum, vel inſtar membri malè affecti contagioſiq́ue enſe recidendum; ne pars ſincera trahatur.

Cohortabimur verò Reges & Imperatores, vt muniũ ſuorũ memores, quo in loco ſint conſtituti, ſeriò cogitent, nihil fide Cathol. prius, nihilq́ue charius ducant, ſi vel ſuæ vel patriæ ſaluti & incolumitati ſatis conſultum volunt. In ea excolenda obſeruandaq́ue omnes cogitationes, omnes operas, omnia ſtudia ponant. Omnia potius, ipſam adeo coronam & vitam, non dicam periculo, verumetiam certiſſimo exitio exponant, nihiliq́ue faciant, magis quàm religionem ſemel acceptam peſſum ire ſinant, quam tot tantiſq́ue laboribus partam,

quam tot annorum curriculis asseruatam, quam tot locorum & populorum, tanta consensione traditam, in confesso est omnibus. Profecto si pro focis, aris, Dijs laribus, Dijs penatibus, Dijs immortalibus, olim apud quantumcumque barbaros, pugnare, non minima religionis pars erat, & corripiendorum armorum grauissima caussa, neque Regibus cathol. neque fecialibus aut indicendorum, aut suscipiendorum bellorum occasio vlla iustior contingere potest, atque ea, qua impiorum in Deum Diuosque omnes theomachia opprimitur, sacrilegorum incestuosa, in sacratam Numini pudicitiam, tyrannis retunditur, perduellium hominum, qui non nisi rem malam, alio prætexto meditantur, sanguinaria barbaries & crudelitas plusquam Neroniana (id quod sexcentis exemplis probatum est) vsque ab radicibus euellitur, & Erynnis illa, malorumque Athe hæresis,

Diris semel sempiternis deuouetur ac mancipatur. Tuæ humanitatis candorisque fuerit, ornatissime princeps, meos conatus & erga Remp. studia æqui boniique facere. Vale in Domino. Datum Antuerpiæ decimo calendas August. 1572.

Vestræ Illustrissimæ Celsitudinis obseruantiss.

Frater Arnoldus Mermannius Alostanus.

THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS; SIVE, CHRONOLOGIA DE

Vocatione omnium populorum, & propagatæ per vniuersum orbem fidei Christianæq; religionis descriptio.

TALIA vniuersa, ipsaque adeo orbis vrbs princeps Roma, fidei religionisque Christianæ auspicia atque initia cepit anno salutis, id est, à nato Christo, plus minus xliiij. Claudij Imper. secundo. Claudius verò edicto publico (fortè nimio Simonis magi studio, cui auream statuã hac cum inscriptione nuncuparat, Simoni magno Deo) Is, inquam, Claudius præcepit Iudæos omnes Roma excedere auctore S. Luca. Quos miseratus Agrippa Iudæorum à Claudio rex cõstitutus in Iudęam admisit: verùm mox illi res nouas moliti, & in alias & alias seditiones versi, immensam cladẽ atque stragẽ, teste Iosepho & alijs, sunt perpessi, alijque morte, alij Act. 18.

profli-

profligatione & exilio, alij proſcriptione ſunt mulctati. Interim Apoſtoli accepto nuper ſpiritu ſancto, & induti virtute ex alto, teſtes ac confeſſores & martyres Chriſti futuri, euangeliumque depoitaturi ad omnes mundi ſinus, atque angulos, coacta ſynodo, commodatis communicatiſque mutuo fidei religioniſque ſententijs, capita ipſa in ſymbolum quod vocamus conflauere: vt produnt S. Clemens, Cypria. Ambro. Ruffi. Pet. Chryſol. Auguſt. Leo papa, Iſido. & alij auctores claſſici. Atque ita demum ſumma cum cōſenſione, relictis ob peruicaciam Hieroſolymis, in gentes diſperſi, prædicauerunt, vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis, inquit S. Marcus cap. xvj.

Epiſt. ad Iac. frat. Domini In Compendio fidei in expoſit ſymb. epiſt. 81. & Ser. 38. in ſymb.

Ser. 57. & ſequent. Ser. 1. in Vigil. Pentec. & lib. ad Catec. Epiſt. 13. decret. lib. 2. de diui. off. & lib. 6. ety. ca. 39. & lib. 1. de ſum. bo. cap. 23.

Orbis igitur Vrbi ſupremæ atque præcipuæ, Apoſtolorum caput ſeu vertex ac primas in fidē religionemque Chriſtianā aſſerendæ vindicandæque (nō ſine numine Diuûm) deſtinatus eſt ab Oriente in Occidentem, à Iudęis ad Gentes, vti dudum oraculis compluribuſque vaticinijs diuinis fuerat præſagitum, S. Petrus hominum piſcator iuxta Chriſti ſponſionem

nem auſpicatiſſimus futurus, & in ſuum rete, mundum vniuerſum felici omine Chriſtique præſidio pertracturus. Quum enim Antiochenſem fundaſſet Eccleſiá, vbi primùm Chriſto qui nomen dederát vocati ſunt Chriſtiani, ibique epiſcopatum adminiſtraſſet ſex annos, prædicato interim diſperſis per orbem profugiſque Iudæis euangelio in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, Bithynia, tota Palæſthina & Syria, annoque ſeptimo appetente, expugnaturus Simonem magű ac præſtigiatorem, contendit Romam, ibique cathedram ſacerdotalem, ſedemque epiſcopalem, apoſtolicá, primam tenuit, aſſeruit, vindicauit annos xxv. vſque ad vltimum, hoc eſt xiiij. Neronis, quo etiá cruci affixus eſt, corpore tranſuerſo, capite deorſum, pedibus ſurſum; aſſerens ſe indignű, qui, vti Dominus, crucifigeretur. Eius hiſtoriæ locupletiſſimos pariter ac grauiſſimos auctores habemus, Hiero. in Cata. ſcript. Eccleſ. Euſeb. Cæſ. Tertull. Aug. Irenæ. Cyrill. Hieroſ. Egeſipp. Paul. Oroſ. Theodorit. Fir. Lactant. Cypria. Pet. Chryſol. Abdi. Babylon. Amb. Athana. Phil. Brixienſ. Vincent. Lirin.

Act. 11. S. Petrus præſedit eccleſiæ Antiochenſi ſecundum Niceph. Cõſtãt. annos 11. in ſua Chro.

Ecc. hiſt. lib. 2 cap. 14. & lib. 3. cap. 1. & ſequent. & in Chronic. lib. de præſcript. hæret.

De hæreſ. ad Quod. Hæreſ. lib.2 cont. lit. Petil. cap. 51. epiſt.165. de ſchiſmate Donatiſtarum & alijs.

Epipha Clement. Rom. Clement. Alexan. Orige. Nicepho. Conſtant. Patriarch. Nicepho. Call. Doroth. Iuſtin. Philoſoph. Mart. Io. Chryſoſt. Bernard. Leon. Pont. Max. Maxi. Taurinenſ. Grego. Turo. Freculph. Lexouienſ. Eutrop. Io. Zona. Sulpit. Seuer. Fulgent. Ruſpenſ. Afr. Georg. Cedren. Honor. Auguſtudu. Optat. Mileuit Damaſ. pót. Max. Adon. Vien. Hiſtoric. cunctos, omnium concil. Patres, Iuſtinia. Imp. Photium patriarch. Conſtant. qui, cùm fuerit Græcus, neque parũ de hæreſi ſuſpectus, à quo nihil eiuſmodi expectandum videbatur, præter cæteros elegantiſſimè Diui Conſtantini Mag. donationem S. Syluestro pont. Max. eiuſque ſucceſſoribus factam, deſcribit. Dionyſ. Corinthi Epiſcop.

Lib.3. cont. hær. Valent. cap.1. & ſeq. Catech. 2.6. 11.17.

Lib. 3. de ex-cid. [illegible] cap.2.

Lib.7. Cap.7. Lib. 1. Fabul. hæret.

Lib.4. cap.21 de Vera relig.

Lib. 4. Epiſt. 2. ad Antonia.

Neque aliunde (per Deũ immortalẽ) vnquam hæreſes emerſerunt, niſi, quod huic ſedi, in qua, teſte S. Cyp. & rerum perpetuo vſu atque experientia, nunquam hæreſes aut natæ ſunt, aut educata nõ acquieſcatur: niſi, inquam, quod huic ſacerdoti, vnico & ſingulari Chriſti Vicario, ouiliſque Dominici paſtori œcume-

Serm. 107. Lib. 1. Hiſt. Apoſt.

Lib. 5. Epiſt. 32. & alias.

In apol. pro ſua fuga.

œcumenico ac vniuersali, à reliqua fraternitate vniuersa non obediatur, inquit Cyp. lib. j. Epist. iij. Vni Petro se petram consecrauit, eumque ædificandæ Ecclesiæ, cui portæ inferi nullo tempore præualerent, basim solidam fore disseruit: vni Petro claues regni cælorum tradidit: vni Petro ligandorum iuxtà ac soluendorum peccatorum auctoritatem concessit. Matth. xvj. In vnius Petri nauiculam ei contra omnem ventorum, aquarum, fluctuum, tempestatum iniuriam, suppetias laturus, & opem, conscendit Luc. v. Pro vnius Petri fide ac perseuerantia rogauit. Luc. xxij. Vni Petro firmandorum fratrũ et in fide seu instruendorum seu reparandorum collegarum curam commisit. Ibid. Vnius Petri erga sese affectum atque studium accuratè, imo ter maximè explorauit & inquisiuit. Cum vno Petro tanquam pari & velut alter ipse censust est. Denique vni Petro & pascendos & regendos suos agnos ouesque credidit. Ioan. xxj. Matth. xvij. Quumque omnibus idem periculum immineret, pro vno Petro oratũ Patrem habuit: vt reliquorum extincta, Petri

Lib. de hæres. cont. Nouato. hæret.
Lib. 1. To. 2. hæres. 21. 27. & in anchorat.
Lib. recog.
Lib. constit. Apost. & in compend.
Lib. 4. Aromat.
To. 2. homil. 6. in Luc.
In Chronol.
Lib. 2. cap. 14. & seq. & Lib. 3. cap. 1. ec. hist.
In Synopsi.
In Parænes. ad gent. circa illud Psal. 48 Vocauerunt nomina sua in terris suis.
Serm. de Io. bapt. & Ser. de S. Pet.
Ser. 2. de anniuersar. die assumpt. & alib.
Ser. de Pet. & Paul.
Lib. 1. hist. cap. 24.
To. 2. lib. 1. cap. 16.
Lib. 9. To. 3.
Lib. 2. hist.
Lib. de incarnat. & grat. cap. 11. in Cõpend. hist. in Chronic.
Lib. 1. & 2. cont. Donat.
in pontifical. in sext. ætat.
Nicen. Constant. Ephes. Chalcedon. & reliq.

C.lib. 1.1.de ſumma Tri. & fid. cath. in Nomocanono. Tit.8 .cap.1. Dionyſiũ allegat D. Euſeb.Cæſ.lib. 2. cap. 25.

vnius fides, nulla temporis intercapedine, nulla hominum iniuria, nulla mortalium barbarie, nullis diaboli artibus, nulla vi, nullo aſtu, nulla tyrannide deleretur. Luc. xxij.& exauditus eſt pro ſua reuerentia Heb. v. vt fides Petri nunquã abroganda, cæterarum Eccleſiarum fidem roboraret, aut labefactatam purgaret, ab Eccleſia S. Petri quaſi omnium matrice & parente reliquæ omnes veritatis ſempiternæ ac inuictæ lumẽ acciperent,acceptũ cuſtodirent,amiſſum fortè, reciperẽt,illi poſtremò quicquid tandem æqui boniq; haberẽt,acceptũ ferrent: vti ex probatiſſimis quibuſq; ſcriptoribus liquet, quos enumerare longũ eſt. Cæterũ cũ huic noſtræ cõpendioſæ tabulæ incongruũ eſſet,& incõmodum, vniuerſarũ Eccleſiarũ ſucceſſiones, omniũ epiſcoporũ, ſeu doctorũ, ſeu paſtorũ ſeries examuſſim cõmemorare, maximæ eiusq; antiquiſſimæ (vt D.Irenęi verbis vtar) omnibuſque cognitæ à glorioſiſſimis duobus columinibus SS.Apoſtolis Petro & Paulo Romę fundatæ,& conſtitutæ Eccleſiæ, eã quam habet ab Apoſtolis traditionẽ, annunciatamq; hominibus fidem per ſucceſſiones

Epiſco-

Episcoporum peruenietem ad nos vsque indicantes, confutamus ac confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui malá placentiam, siue philauriam, vel vanam gloriam, vel animi vicium, mentisque cæcitatem, & malam sentétiam, aut quamcumque cupiditatem, præterquam omnes colligunt, sapiunt, credunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnes conuenire Ecclesias, hoc est eos qui sunt vndique fideles, in qua semper ab his qui sunt vndique conseruata est ea quę est ab Apostolis traditio. Ita fere ille. Et hæc quidem ita paucis de triumphante in fidei religionisque fastigio, rerumq; Christianarũ potiunte Roma, dicta sunto. Iam nunc cæteras Apostolorũ & Apostolicorum virorũ Ecclesias, inde deriuatas atq; oriundas inspiciamus.

Palæstina & cũcta Iudæa, ipsaq; Hierosolyma Episcopũ, & Apostolũ sortita est statim à Dñi passione cõmuni totius senatus Apostolici constitutione atq; suffragiis S. Iacobum fratrem Domini, cognométo Iustũ, anno Christi nati xxxiij. ibiq; sacerdotis munere functus est xxx. annos,

id eſt, vſque ad Domit. Neronis ſeptimum, eius cathedra aſſeruata eſt ſummo cum honore,ſicut & S. Petri, Pauli, aliorumque Apoſtolorum icones: vti legere eſt apud Euſeb. Cæſ.hiſt.Ecc.lib. ij.cap.j. & xxiij. & lib. vij. cap. xiiij. & xv. Nicepho. Conſtant. patrì. in Chrono. Hierô. in Catal. Ioſeph. lib. xx. Antiq. Iudaic. cap. Egeſipp. lib. v. Abdi. Babylon. lib. vj. Nicepho. Call. lib.ij. cap. xxxviij. Clem. Alexand. lib. vj. & vij. Strom. Io. Zona. To iij. Ado. Viennenſ. de vj. ætat. Georg. Cedren .in Compend. Hiſt. Auguſt. To. iiij. lib. expoſit.in epiſt. S. Paul. ad Gal. lib. ij. cont. Creſcon. Grammat. cap. cxxxvij. Hippolyt. Epiſc. Portuenſ.

In Iudæa item fidé Chriſti deprædicarunt & propagarunt S. Matthęus ex publicano apoſtolus,ibiq; Euangeliũ Hebraicè ſcripſit anno xlj. apud Capernaitas,& S. Iacobus frater Ioannis Zebedæi filius prædicauit xij. tribubus quæ erant in diſperſione, quem ſecuri percuti iuſſit Herodes Iudæorum Tetrarcha anno xxxvj.

Al. Simeon Cleophæ filius.

Simon quoq; Chananæus Chriſti Euangeliũ Iudæis prouulgauit,& Iacobo è pinnaculo templi præcipitato, & fullonis fuſte

fuste interfecto, in Episcopatu surrogatus est anno lxiij. vt habet Chronol. Niceph. Cõst. Euseb. Cæs. lib. iij. Ecc. Hist. cap. xj. & in Chro. Hieron. in Cata. Nice. Call. lib. ij. cap. xij. Clem. Alex. vij. Strom. Egesip. Io. Zona. Georg. Cedre. Ado. Viẽnẽs.

Ferunt Matthiã etiã in Iudæ Iscariotis locũ suffectum, populũ Iudaicũ docuisse, Sophro. Historia Treueriana, scriptor quidã Hebræus vitæ S. Matthię nuper Abdię Babylo. adiectus. Hic mihi obiter adnotãdum putaui, id quod prodit Euodius, secũdus à S. Petro Antiochensiũ episcopus, explicans illud Act. viij. de ecclesiæ Christi dispersione, nimirũ omnes discipulos lxxij. diaconos, fideles huc illuc timore persecutionis grassãtis, vertisse solũ, et relicta vrbe Hierosolymitana, in diuersas terras dirẽptos, exceptis apostolis, quib⁹ edicto diuino cautũ fuerat, & inhibitũ ante annũ xij. Hierosolymis excedere: et interea eos passim cõmuni studio atq; conatu mutuã cõmodasse omnes operã diuulgãdo Euãgelio Iudęis, quod refert Eus. Cęs.

Inde mundi partitione quodammodo facta, ad suas quisque prouincias sorte obtingentes abierũt, iuxta illud Ps. xviij.

Rom. x. In omnem terram exiuit ſonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorũ: & primum quidem per diſcipulos profugos & diſperſos Iudęæ,Galilęæ,& Samariæ ciuitates Chriſtum didicerunt, Act. viij. & ſeq. demum verò catechizatos quoſque, fideique rudimentis imbutos, & ſeu per Philippum, ſeu alios Euangeliſtas Baptiſmi ſacro fonte luſtratos, Apoſtoli Petrus, Ioannes,& alij firmarunt, roborarunt,ac Spiritu ſancto donarũt,vti
Act. 8. 19. ex Actis Apoſtolicis liquet.

Samaria, Gaza, Azotus, Eunuchus Cádacis reginæ Æthiopum,Cæſarea per Philippũ diaconũ Euágeliſtá; Phœnices, Cyprij, Cyrenaici, Antiocheni per alios & alios extorres illos & diſperſos (quos diximus) Chriſtũ diſcere atq;ſonare cœperũt anno Chriſti xxxiiij. Tiber. Aug. S. Petro Põt. Max. quod eſt apud Luc. Act. viij. xj. Euſeb. Cæſ. lib. ij. cap. j. & in Chro. Sophron. Nicepho. Call. lib. ij. cap. vj.

Europęi Scythę,Thraces,Theſſali, Macedones,Sogdiani,Sacci,Edeſſeni, Achaici, Byzantini,qui núc ſunt Cõſtantinopolitani, vnius Æthiopiæ indigenæ, alijque Euxini maris accolæ, Amaſæi, Synopenſes,

ſes , Niceni , Perinthij , Philippenſes, Theſſalonicenſes, Patrenſes, alijq́ue Aſię populi,ab Andrea apoſtolo Chriſti Euangelium edocti ſunt anno xl. & quod excurrit,vt ita loqui liceat.Eius rei auctores ſunt Sophron. Euſeb. Cæſ. lib. iij. cap. j. & in Chro. Hiero. in Cata. Nicepho. Conſt. in Chrono. Niceph. Call. lib. ij. cap.xxxix.lib.iij.cap.j.lib.viij. cap. vj. Io. Zona. Georg. Ced. Tibe. Caio & ClaudioRomanis Impp.S.Petro Pőt. Max.Idē de S.Andrea ſcribit D.Abdias primus ab apoſtolis Babyloniȩ cõſecratus apoſtolus, idemq́; epiſcopus,quem diu olim ex Hebræo D.Eutropius S. Petri auditor,genere Perſa, Græcum fecit, ac deinde Iulius Africanus,cuius ſubinde meminit S.Hieronymus, ex Græco reddidit Latinum.

Verbo illo & quod excurrit, ter Optatus, ſemel atque iterum S. Auguſt. li.7. de bapt. cap. 7. & Iureconſulti l.26.§.vlt. depoſ.pro eo quod dicimus plus minus; aut ſicut Hiero.cont. Luciſ. eo amplius, vſi leguntur. item Victor Vtic. lib.3.Oroſ. lib.7.

Lib.3.hiſt. apoſt.

Maior Armenia,Syria tota (nã triũ Syriarũ meminit Optat. Mileuit.lib.ij.duarũq́; Armeniarũ) Scythia Orietalis, Aſiatica,et Aſia ſuperior in naſſam S.Petri Chriſtiq́; fidei,ſatagéte S. Philippo apoſt. allecta eſt vnà cũ collega Bartholomæo. Ité iiſdē apoſtolis iugũ Dñi ſuaue ſubiit Phrygia, India Fortunata, quæ ad Æthiopiam vergit ; & altera quæ Oceano alluitur; &

tertia, quæ Medis contigua, euersisque vbique idolorum delubris, lucis excisis, aris dirutis, simulacris exustis, Diuino Numini βασιλικὰς, tanquam regias ac templa & altaria, ecclesiisque sacerdotes & antistites consecrarunt, quemadmodū S. Pet. Iaco. Andre. aliique & alij, alibi et alibi, anno ab apostolici cœtus diuisione lxx. & quod excurrit, principibus Ro. variis, S. Petro potissimùm Pont. Max. vti reperire est apud Abdiam Babylo. lib. viij. Euseb. lib. iij. cap. j. Sophron. in Cata. Nicepho. Call. lib. ij. cap. xxxix. Ioan. Zona. habuerunt illi secum copiā Euangelij teste Sophro. κατὰ ματθαῖον.

κυρίακα Vnde adhuc nomen retinemus apud Germanos kirchen/ Latinè Dominica, hinc Domheren Dominos cathedrales dicimus.

Hist. apost.

Æthiopia altera, citerior (ni fallor) in sortem prædicationis obtigit S. Matthię apostolo, & quædam cum Iudææ, tum Galilææ, diœceses, testibus Sophro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Scriptore eius vitæ Hebræo, qui pridem historiæ D. Abdiæ, vt præfati sumus, accessit: S. Pont. Max. Tibe. Caio & Claud. Impp. anno & quod excurrit, xxxiiij.

Ad Anthropophagos in Æthiopiam interiorem (postquam suis Hebræis Hebraicè tradidisset, scripsissetq; Matthęus

apo-

apostolus euangelium) apostolicam functionem obiturus penetrauit, dæmonum cultum aboleuit, statuas eorum est demolitus, & focos & aras, vmbrosos lucos, libidinis omnisque impudicitiæ scholas succidit, erexit sacrauitque Ecclesias, altaria, sacerdotes, virgines easque velatas perpetuæ castitati mancipauit, instituit ritum Missæ: sicut S. Iacobus Hierosolymis, & alij in suis quisque prouincijs. Inter sacrificandum pugione à tergo petitus fortiter pro Christo occubuit anno plus minus lx. S.Petro Pôt. Max. Claud. Aug. Vide mihi Eus. Cæs. in Chro. lib. Ec. Hist. iij. cap. xxix. Abdi. Babyl. lib. vij. Sophro. Catal. Doroth. Synops. Niceph. Call. lib. ij. cap. iiij. lib. iij. cap. xxv. Adon. Viennens. ætat. vj. Io. Zona. To. iij. Georg. Ced.

Æthiopiæ illi, vbi est ostium & irruptio Apsari al. Phasis portusq; Hyssi, fidê Christi denunciauit Matthias, apostolicum ad ordinem ex discipulorum classe ascitus. Qui homines barbaros & agrestes, eosque anthropophagos, ad mitioris mansuetiorisque vitæ côsuetudinem reducens, præstigiatoribus & maleficis in-

cantoribus ſuperatis, extructis Eccleſiis, multiſque fidei Chriſtianæ ſuſcitatis cādidatis & alumnis, poſtremò criminationibus oppreſſus, primùm lapidibus petitus teſtium, dein capite truncatus interiit. Mandauit verò teſtium duos primos lapides ſecum tumulo dari, Imp. Claud. S. Pet. Pont. Max. anno, & quod excurrit, xl. auctor. Sophro. in Cat. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Doroth. Synopſ. auctor vitæ Hebræ.

Reliqua Æthiopia, Felix Arabia, Erythra, Taprobana inſula, mari rubro clauſa, habuit euangelij præconem Eunuchū Reginæ Candacis à S. Philippo edoctum, Luc. Act. viij. Tib. principe A. S. Pet. Pōt. Max. anno Domini xxxiij. teſte Euſ. Ec. Hiſt. lib. ij. cap. j. Doroth. Synopſ. Niceph. lib. ij. cap. vj.

Parthi, Medi, Perſæ, Magi, Bactri, Hircani, Indi, Æthiopes, Taprobani, Edeſſæi, Bragmani, Germani per pædagogiā S. Thomæ apoſtoli ad Chriſti fidem perducti ſunt, & extincta idolomania, ædificatis templis compluribus auguſtiſſimis, conſecratis aris, deuotis Deo animis, perceptis Euchariſtiæ myſteriis (& quidē

ſub

ſub altera, panis inquam, ſpecie) omnem barbariem exuerût anno xlv. & quod excurrit, partim Claud. partim Domit. Nero. Impp. A A.S. Pet. Pont. Max. id quod legere eſt in Cat. Sophro. apud Euſ. lib. j. cap. vlt. lib. iij. cap. j. in Chron. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. lib. iij. cap. j. Adon. Vien. Io. Zona. Georg. Ced. Doroth. Synopſ. Abd. Babyl. lib. ix.

Numidiam, Mauritaniam, Barbariá, reliquamq; Africam, vnà cum Æthiopia, quam à meridie reſpicit, ab ipſis Apoſtolis Chriſto conſecratam exiſtimo; deinde xxij. martyrum ſanguine, imperáte Valeriano A. anno cclvj. in fide firmatá aſtruit D. Io. Schomer. & Auguſtinus alibi refert ſuo tempore fidem Chriſti in Africa cccc. annos duraſſe, perpetuamque Pontificum Max. ſucceſſionem, S. Cyprianû quoq; præfuiſſe Carthagini anno ccl. Fabiano & Corne. Pont. Max. & tunc quidem Africam pluſquá lxxx. habuiſſe epiſcopos ex Concil. Cartha. j. conſtat, quod videtur circa Stephani j. Pont. Max. tempora celebratum anno plus minus cclvj. Sæuiéte item perſecutione Vandalica in Chriſtianos præſertim catholicos, & eccleſiaſti-

clesiasticos fuisse viros præstantissimos in Africa Antistites, qui plebem continebant in officio, quum passim & Itali & Hispani & Galli & Germani ad Deorum idolorumque cultum redirent, variis historiis demonstrari potest: & hæc fuit S. Augustino Afro caussa scribendorum librorum xxij. de ciuitate Dei, & Orosio Hispano vij. & Saluiano Massiliẽsi viij. de iudicio & prouidentia Dei. Arnobium quoque & Tertullianũ in Africa floruisse nemo nescit. Pretereo illam prolixam historiã de traditione sacrorum codicũ, de qua sæpe August. Optat. Mileuit. & alij.

In Africa fuisse olim quinque metropoles cùm ex Synodo Mileuitana, tum D. Optato Mileuitano l. j. & ij. liquet, tametsi Iustinianus l. j. & ij. C. de offic. præf. præto. Afric. & Paul. Oros. lib. c. ij. septẽ Africæ prouinciis septem respõdere metropoles insinuent. identidemque significat Optatus lib. iiij. Africam verò totius orbis opum fuisse ditissimam, Carthaginemque alteram in Africa Romam appellari solitam, & àb ipsis Apostolis fidei Christianę nuncupatam asserit D. Saluianus l. vij. Ecclesias autem Africanas vsque-

queadeò dotatas fuiſſe à Diuis Auguſtis Principibus, prẹter alios prodit D.Optat. l. j. & iij. contra Parmenia. & D.Auguſt. lib.iij.cont.Creſcon.c.xxix. Vt calices reliquaq́ue vaſa ſacra ferè aurea & argẽtea fuerint,& veſtimenta vel aurata vel auro argentoq́ue intexta, & eiuſmodi quoque ſupellectilem eccleſiaſticã extitiſſe Conſtantinopoli, Hieroſolymis, Romæ, Mediolani, Nolæ, Campaniæ, & per omnes ferme eccleſias, vel ex hoc probatum eſt, quod non raro, vel alendorum pauperũ, vel redimendorum captiuorum cauſſa, ſæpe diſtracta ſint, ſæuientibus paſſim in Chriſtianos ſeu Hunnis, ſeu Gothis, ſeu Vandalis, ſeu aliis Barbaris. D. Hieronymus refert etiam libros ſacrosq́ue codices inauratos, & purpura ac byſſo veſtitos; auroq́ue argentoq́ue cẹlatos, nonnullos habuiſſe aureis, argenteisq́ue characteribus iisq́ue vncialibus micantes, præfat.in Iob. fuiſſe verò nominatim ſacrorũ vaſorum cuſtodes Conſtantinopoli, eoſq́ue eo in precio habitos, vt non raro ad patriarchatum acciti fuerint, prodit D. Nicepho. Conſtantinopolitanus in ſua Chronologia. Vide mihi D.Photiũ Conſtant.

ſtant. patriarch. tit. ij. c. ij. Gratian. de conſecrat. diſt. j. Hieronymum epiſt. ad Ruſticum, Concilium Remenſe. c. vj. Bur chard. Vvormac. l. iij. c. xcvj. Iuon. Carnot. part. iij. c. cclxxxij.

Abgarus ſiue Augarus Toparcha & regulus Edeſſenorum, quem ſingulari & epiſtolij & ſuæ imaginis beneficio Chriſtus præter alios mortales eſt dignatus, cũ vniuerſa vulgi nobilitatisq; pariter multitudine, idololatriá dedidicit, Chriſtiq; molle capiſtrum ſubiit pędotribę Thaddæo illuc à S. Thoma apoſtolo deſtinato anno Domini, & quod excurrit, xxxij. al. xxxiij. Tib. Imp. A. S. Pet. Pont. Max. quod eſt apud Euſ. lib. j. cap. xv. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. vij.

Alexãdria, quam ob cultum diuinum iſthic florẽtem, plebisque ſanctimoniam, non infrequenter Paradiſum Domini veteres nũcupant, ſicut & Antiochiá Theopolim, tota quoque Ægyptus fidẽ Chriſti percepit, præceptore S. Marco, S. Petri Romæ diſcipulo. Is ſecundus Euangelium ſcripſit; quod cùm S. Petro probaretur, apoſtolica auctoritate eccleſię legendum reliquit: fundauit multas eccleſias apo-

ſtolico

ſtolico more, docuit abſtinentiam, continentiam, ſpontaneam paupertatem, & ſeculi fugam atque contemptum, anno xliiij. & quod excurrit, Nero. Imp. S. Pet. Pont. Max. Vt narrant S. Hiero. in Cat. Euſeb. lib. ij. cap. xv. & in Chron. Clemēs Alex. vj. Hypotypoſ. Philo Iud. Papias. Niceph. Cōſtant. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xv. & ſeq. Doroth. in Synopſ.

Indiæ orientali, & apud Brachmanas, quos Abrahæ ex concubinis poſteros quidam arbitrantur, Magi illi, qui ſtella duce Chriſti cunabula ſunt venerati, doctrinam Euangelicam tradidêre: vnde apud D. Io. Presbyterum (quem Sophū vocant) eiusque hactenus poſteritatem religionis Chriſtianæ non obſcura remanere veſtigia omnibus in confeſſo eſt, inquit D. Ottho Friſingēſ. lib. ij. cap. xxxiij. Quum enim eſſent Magi, vt nōnullis viſum eſt, oriūdi ex genere Balaam, qui de apparitura aliquando ſtella fuerat vaticinatus, iuſſerunt ſenatuſcōſulto, vt xij. Sa- Nu. 24.
traparum filij quotannis in monte Victoriali ſidus obſeruarēt: & vnà cum ſtella deniq; viſus eſt puerulus crucifer, quò pergendum eis eſſet indicans: profectiq;
bien-

biennium, xiij. die Christi nati venerunt Bethleem; indeque in patriam Euilath, & Sabam reuersi, Christi Euangeliũ suis ciuibus & contribulibus denunciãt; ac postremò Thomæ aliisque Apostolis iuncti in fide solidiùs instituti Sacramentis Christianis sunt inaugurati, plurimũq; propagandæ religioni profuêre anno, & quod excurrit, xl. Caio Calig. Imp. S. Pet. Pont. Max. id quod reperire est apud Eus. lib. j. cap. vij. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. & hær. lj. cont. Alog. Chrysost. homil. ij. super Matth. in opere imperfecto, Niceph. Call. lib. j. cap. xiij. & xiiij. Vincent. specul. hist. lib. vij. cap. xcj. & xcij. Io. Zona. Georg. Ced.

S. Paulus anno Christi nati plus minus xxxiiij. Tiberij Aug. xix. autore D. Hiero. & historicis plerisq; ad fidẽ Christi vocatus, perq; Ananiam Damasci catechizatus Act. ix. siue post Christi apotheosin, & in cælos relationem anno septimo, vt placet Euodo primo post S. Petrum Antiochensium Episcopo, statim à S. Stephani persecutione, mense sexto, ilico Euangelicus pugil effectus Damasci Christi fidem prædicat, Iudæorum perfidiam

Al. Euodio. Niceph. Call. lib. 2. cap. 3.

diam

diam confutat: inde Arabiæ religionem Christi intulit, expletoq; illic & insumpto diligenter promulgationi Euangelicæ triennio, pertransita Damasco, contendit Hierosolymam· hinc vbi Petrum, Iacobum fratrem Domini, & Ioannē conuenisset, legatione accepta, Cæsaream, & inde Tharsum, vbi fuerat natus, est missus. hinc à S. Barnaba accitus Antiochiam, vbi Cephá Caniæ præsulem vnū ex lxx. discipulis palam omnibus refellit, vt habet in sua Synopsi Doroth. oraculo diuini flaminis, tum etiam totius senatus apostolici S. Petro pręside Pont. Max. Claud. Imp. anno, & quod excurrit, xliij. decreto, post indictum ieiunium, post fusas ad Deum preces, post manuum apostolicarum impositionem delegatus est, varias subiturus peregrinationes terra marique, ad Gentes. Hæc est ij. post Arabicam profectionem anno conuersionis xl. & numero iij[a].

Tametsi plerique Cephá, Petrū interpretentur.

Tertium igitur profectus Paulus Seleuciam, Cyprum, Salaminam, Paphum, Pergen, Pamphyliam, Antiochiam Pisidiæ, Ionium, Lystram, Derben, aliasq; Lycaoniæ, Pamphyliæ, & Pisidiæ, ciuitates,

Attaliá, egregiè ſuo functus munere, & ordinatis cõſtitutisq; eccleſiis quibuſq; preſbyteris, Antiochiã Syriæ eſt reuerſus. Oborta verò quæſtione de lege Moſaica, S. Paul. & Barnabas, Titus, & alij aliquot rẽ ad apoſtolos Hieroſolymam deferunt. Coacto igitur concilio, & S. Petro, S. Iacobo, aliisque apoſtolis cenſoribus quæſtione dirempta, legeque Moſaica abrogata, denuò S. Paulo, Barnabæ, Silæ, & aliis claſſicis legatio ad Gentes demandata eſt anno Chriſti xlviij. al. lij. Neq; id repugnat ei quod anno xliiij. ſecundo Claudij, Petrũ Romá veniſſe, probatum voluimus. Nam apoſtolos omnes per diuerſas mundi prouincias ſeparatos, oraculis diuinis admonitos, vt Hieroſolymam properarent, & S. Virgini Mariȩ θεοτόκῳ parẽtarent, iuſtasque exequias perſoluerent, locuples teſtis eſt Dionyſ. Areo. & quidẽ oculatus. Factumque eſt iſtuc anno Claudij quinto, ſi Nicephoro Call. fides habenda eſt, hoc eſt Chriſti nati xliiij. al. xlvij. paſſi xvij. Vide Epiſt. Dionyſij Areo. ad Timotheum, qui cum ſanctiſſimo Hierotheo affuerat parẽtationi. Nicepho. Call. ij. cap. iij. xxj. & ſeq. lib. xv. cap. xiiij. Epiphan.

phan. hæ. lxxviij. aduersus Antidicomarianitas. Euseb. in Chro. Serm. Hiero. ad Paulam & Eustoch. de Assumptione Mariæ. D. August. To. ix. lib. de Assumptione Virg. Mar. & Serm. xxxiiij. de Sanctis § de Mariæ Assumpt. Io. Zona. Georg. Ced. qui putat Mariam anno ætatis lxxij. aut lviij. post passum Christum xxiiij. obiisse mortem. Defuncta est hac mortali vita beata Maria, teste D. Euodio, in domo Io annis euangelistæ & apostoli in Sion, in loco cœnaculi, anno ætatis, lix. Christi nati, xliiij. passi, xij. al. xj. Stephani lapidati, ac Pauli conuersi, iij. Vt habet Nicepho. Call. lib. ij. cap. iij. Verùm hæc πάρεργα sunto.

Soluto concilio apostolico, quod diximus, & editis canonibus & constitutionibus elegantissimis, dimissus iterũ ad Gentes S. Paulus cum Barnaba, Iuda siue Barsaba, Luca, & Sila rediit Antiochiam Syriæ, & peragrata Syria, intrat Ciliciam, ac deinde Lycaoniam pertransiens, Phrygiã, Galatiam, Macedoniam, * Misiam, Philippos, Troadem, Samothracem, Neapolim, Theatirum, Amphipolim, Apolloniam, Thessalonîcam, Berrhœam, Athe- Al. Mæsiam.

 nas,

nas, Corinthum, Cenchras, Ephesum, Cęsaream, demum Antiochiam sese recipit, firmatis vbiq; ecclesiis, propositisq; cōcilij Apostolici sanctionibus, quas octo libris
Act.15.16. perstringit S. Clemēs Ro. Pont. Max. apostolicisque canonibus lxxxv. al. lxxxiiij. à S. Clemente Pont. Max. editis, & à Theodoro Balsamone patriarcha Antioch. scholiis illustratis, item Liturgicis religionibus, & Missæ canone, omnique ritu Christiani cultus tradito, siue ore tenus, et quasi lampas cursu, per manus, siue scripto. Nam vtroque modo sese euangelicā doctrinam tradidisse ipsemet S. Paul. profi-
1.Cor.11.15. tetur, & Dionys. Areopa. & alij.

Gal.1. 1.Thess.2. 2.Thess.2.3. Quintùm S. Paul. adornat profectionē transita Galatia, Phrygia, Epheso, Macedonia, Achaia, aliisque Asiæ prouinciis: in votis (inquam) habet ire Hierosolymam & inde Romam. Cæterùm cùm id iter ei diuino quodam nutu esset prohibitū
Act.16. Ro. j. quemadmodum sæpe alias, moram longiùs trahit apud Asianos, Græcos, Syros, reuersus per Philippos, Troadem, Asson, aliasq; Macedoniæ vrbes. Hinc nauigio deportatus est Mitylenen, inde Chiū, postridie Samum, & sequenti die Miletum,

tum,quam hodie Maltham appellant; & coacta Synodo Ephesi, habita cócione de sua doctrina, & de fugiendis hæreticis ac nouatoribus parænesi, nauigat Coum, & postridiè Rhodum,& inde Pataram; hinc in Phœniciam, & inde relicta ad sinistrā Cypro appulit in Syria,inde profectus Tyrum, deinde Ptolemaidem, hinc Cæsaream: Denique appetente Paschæ festiuitate Hierosolymam venit, ex animi sentētia,anno Christi nati lv. passi xxij. Claudij Imp. A. xij. Felice Claudij liberto legionum Iudaicarum præfecto, trium reginarum (teste Tranq. Sueto.) marito, In Claudio. Clau. Lysia cohortis Hierosolymitanæ tribuno, Anania summo sacerdote apud Iudæos.

Hierosolyma S. Paulus, appellato Cæsare, deportatur Romam, postquā biennium egisset Cæsareæ in libera custodia, commissusque Iulio Centurioni cohortis Augustę à Festo Felicis successore Iudææ procuratore, post multa discrimina rerū, denique terris iactatus & alto, salutatis libereque conuentis, ac in fide vbique firmatis fratribus, applicuit ad vrbē ij. Neronis anno, Christi passi, suique conuersi,

xxv. Christi nati, lviij. anno mundi, M. cclviij. vrbis conditæ viij^c. viij. Olympiade, ccvij.

Cùm verò duos Romæ exegisset annos clementer benigneque habitus, necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ, dicta accuratè apud Cæsarem caussa absolutus est, & à Nerone dimissus, anno pontificatus max. in vrbe Roma S. Petri xviij.

Quarto itaque Neronis anno, S. Paulus Romanis cum ciuibus, tum patriciis & palatinis satis in Christi fide instructis, scriptis quoque huc illuc de carcere epistolis ad Ephes. Philipp. Timoth. Philemon. postremum iter ingressus peragrauit tertiùm aut quartùm Syriam, Pamphiliam, Lycaoniá, Phœnicen, Mysiam, Phrygiam, Galatiam, Bythiniam, Achaiá, Macedoniam, reliquamque Græciam pariter & Asiam, Illyricum vsque Christianæ religionis prorogans pomæria, ac velut deducens colonias, collocatis passim firmis quasi præsidiis, ædificatisque fanis sacris, ordinatisque episcopis. Demum ad Occidentis & Europæ climata importare

re euangelium ſtudens, Hiſpaniam primùm, hinc Galliam, inde Britanniam, pridem à Claudio Imp. triumphatam anno Christi xlvj. Orchades, cæteraſque Oceani regiones ſeu inſulas extremas quaſque petens, id quod etiam alij apoſtoli fecerunt, per Germaniam in Italiam contendit, partim relictis hic ibi myſtis, partim huc illucque deſtinatis apoſtolis, euangeliſtis, prophetis, doctoribus, paſtoribus. Sequiente verò Neronis tyrannide eodẽ anno, & die, quo S. Petrus Romæ palo affixus, Paulus capite plexus eſt, auctore Egeſippo, Hiero. Euſeb. Niceph. & aliis quibuſque, tametſi D. Abdias Paulum biennio poſt Petrum martyrium ſubiiſſe ſentiat, anno Neronis ſecundum Euſeb. xij. at ſecundum D. Hieronymum & alios xiiij. & vlt. Christi nati, lxviij. paſſi, xxxvj. Conuerſionis, xxxvj. Pontificatus Max. S. Petri, anno xxv.

Lib.3. de excid. Hiero. cap.2. In Catal. Lib.2. ec. hiſt. cap.25. Lib.2. cap.36 Lib.3. hiſt. apoſt.

Ioanni apoſtolo in ſortem prædicationis obtigit Aſia, cuius omnes fundauit, rexitque eccleſias vſque ad decrepitam ætatem, id eſt Traianum principem.

Quum igitur hactenus eccleſia fuiſſet

 inſtar

instar virginis, nullisque hæreſeon notis maculata, coactus eſt aduerſus Cerinthũ & Ebionem euangelium ſcribere; quum alij tres pridem ſua euangelia ſcripto cõmendauiſſent edidiſſentque.

S. Io. hæreticorum cõſuetudinem tantopere aſpernabatur, vt ne communi quidem cum Cerintho aut Ebione vti balneo voluerit. Cùm eſſet annorum xcvij. iuxta Abdiam, vel cxx. ſecundum Dorotheum, apparuit ei Chriſtus, & horam atque diem mortis denunciauit, & roboratis in fide & charitate eccleſiis, viuus deſcendit in foueam, tãta ſubitò luce & claritate redimitus atque coruſcans, vt nemo fulgorem ferre valeret. Sepulcrũ verò cœpit ilico ſpecie quadam mannæ ſcaturire, & contra dæmonas, morbosq; omnigenos virtutis cuiuſdamque latentis energiæ ceu numinis multa excẽpla edere. Mortuus eſt anno Chriſti nati cij. paſſi, lxviij. Traiano Imp. Euariſto Põt. Max. Vide Hiero. in Catal. Doroth. in Synopſ. Euſeb. lib. iij. cap. j. & ſequent. & in Chro. Abdi. lib. v. hiſt. apoſt. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. Niceph. Cal. lib. iij. cap. xiiij. Ado. Viennenſ. Io. Zona. Quãdo vel vbi

canon

cano apost. lxxxiiij. de sacræ Scripturæ albo editus sit, mihi incertũ est; euangeliũ verò semper traditũ fuisse, neminẽ fugit.

Iam verò mortuis & ad meliora translatis Apostolis, fundatisque passim ecclesiis, cœnobiis, monasteriis, Christi apostolorumq; discipuli apostolica munia obierunt; & Timotheus quidem Ephesiorum à S. Paulo constitutus episcopus, Christi euangelium per Illyricum vniuersamque Helladem promulgauit; Titus Cretensibus à S. Paulo datus est episcopus, & insulis circumiacentibus. Neque id prætereundũ est S. Paulũ hisce episcopis præcepisse, vt presbyteros & episcopos ciuitatib⁹, atq; prouinciis quibusq; nũcuparẽt. j. Tim. iij. Tit. j. anno, & quod excurrit, xl.

Vide Doroth. in Synopsi. Hiero. in Cata. Euseb. Niceph. Call. Abdiam, Placent. Democha. Fascicul. temp. Grego. Turon. Adon. Viennens. Adã Siericxe. Masse. Camera. Sabellic. Meyer. Antonin. Petrum de natal. Richard Vvassebourg. Sigebert. Francisc. Irenic.

Barnabas primus Romæ Christũ prædicauit, postea Mediolani episcopus fuit.

Ananias Damascenorũ apostolus fuit & episcopus eodem tempore.

Philippus primùm diaconus ab apostolis cũ Stephano, deinde episcopus Trallensium in Asia factus est, eodem tẽpore.

Prochorus diaconus quoque primùm, demum Nicomediæ, Bithyniæ datus est episcopus eodem tempore.

Nicanor & ipſe vnus ex ſeptē, Iudææ apoſtolus fuit, eodemq́ue die quo S. Stephanus, vnà cū ſyndiacono ac protomartyre, aliisq́ue promiſcui ſexus & conditionis 2000. mortem pro Chriſto ſubiit.

Simon item ex ſeptem vnus Boſtri apud Arabes epiſcopus fuit.

Nicolaus quoque diac. Sapriæ epiſcopus & apoſtolus præfuit. Verùm poſtea in ſpurciſſimam hæreſim lapſus eſt, vt ſcribunt Epipha. To. ij. lib. j. hær. xxv. Philaſt. & Damaſcen. de hære. Theodorit. de fabu. hæret. lib. iij. Auguſt. ad Quod. de hæreſ. v. Tertull. lib. de præſcript. hæret. & lib. j. cont. Marcion. Niceph. Call. lib. iij. cap. xv. Euſeb. lib. iij. cap. xxix. & alij.

Silas Corinthiorum præſul fuit, conſtitutus à S. Paulo.

Siluanus Theſſalonicēſium primus epiſcopus creatus eſt à S. Paulo.

Creſcens Chalcedone in Galliis à S. Paulo antiſtes creatus fuit.

Epænetus S. Pauli auditor in capite Africæ Carthagini epiſcopus præſedit.

Andronicus S. Pauli quoque in fide alumnus, primus Pannoniæ apoſtolus atque epiſcopus eſt declaratus.

Am-

Amplias Odyssæ fuit episcopus, Pauli item discipulus.

Vrbanus, cuius quoque S. Paul. meminit ad Ro. Macedoniæ episcopum egit.

Stachiis ab Andrea apostolo primus Byzantij, quæ nunc Constantinopolis à Constantino Mag. auctore vocatur, episcopus designatur, vti etiam Niceph. Con stant. in sua Chrono. commemorat.

Apelles Smyrnensium episcopus extitit.

Aristobulus Brettánię est inauctoratus.

Narcissus Patrarum, cui defuncto surrogatus est Herodion.

Rufus Thebarum episcopatum gessit.

Asyncritus Hyrcaniæ.

Phlegon Marathonæ.

Hermes Dalmatiæ.

Hermas Philipporum. hunc auctorem afferunt libri qui Pastor inscribitur.

Patrobas Nepotiolani.

Linus, Cletus, & Clemens Romæ, de quibus magna inter Græcos Latinosque quæstio est.

Caius Ephesinæ ecclesiæ post Timotheum administrationem suscepit.

Philologus Sinopæ ab Andrea apostolo

ſtolo epiſcopus decernitur.

Olympas Italiæ euangelium intulit.

Rhodion quoque Italis Chriſtum prædicauit.

Iaſon Tarſi epiſcopus à S. Paulo conſecratus eſt.

Soſipater Iconij.

Lucius Laodiceæ Syriæ.

Tertius ſecundus Iconij.

Eraſtus Paneadis.

Phigellus Epheſiorum xv. à fide deſciuit, ſicut & Hermogenes epiſcopus, quem S. Iacobus conuerterat.

Megarenſium Demas.

Quartus Beryti eccleſiæ miniſter fuit.

Apollo Cæſareæ.

Cephas Caniæ.

Soſthenes Colophoniadis.

Epaphroditus Adrianæ.

Cæſar Dyrrhachij.

Marcus Apolloniadis.

Ioſeph Eleutheropoleos.

Artemas Lyſtrenſium.

Clemens, qui primus ex Gentibus & Græcis in Chriſtum crediſſe fertur, Sardicæ, quæ nunc eſt Triaditza.

Oneſiphorus Coroniæ.

Tychi-

Tychicus Chalcedoniæ Bithyniæ.
Carpus Berrhœæ Thraciæ.
Polycarpus Smyrnæ.
Euodus Antiochiæ.
Philemon Gazæ.
Zenas Diospoleos.
Aquila Heracliæ.
Priscas Colophonæ.
Iunias Apamiæ Syriæ.
Marcus, qui & Ioannes, Bybli.

Calistum S. Andreas Apostolus primũ Niceæ episcopum dedit.

Apollinaris primus Rauennatium à S. Petro sacratur episcopus.

Quum S. Marcus cũctam Ægyptum, Libyam, Marmaricam, Ammonicã, Pentapolim fidei Christianæ mysteriis inaugurasset, Alexandrinæ ecclesiæ Auizanũ, al. Annianum, Cyrenensium verò Luciũ Christi & apostolorum discipulum, episcopos nominauit; Melium, Sabinum, & Serdonem presbyteros, diaconos septem, & alios atq; alios cum episcopos, tum reliquos euangelij promulgandi ministros.

Papias à S. Ioanne Hieropolitanus episcopus designatur.

Ignatius Antiochenus. Iulianus Cenoma-

Iste Iulianus idem est qui Simon leprosus.

nomanus, Vrſinus Bituricenſis.

Et quidem in Gallia, Græcis Galatia à lacteo gentis colore dicta (γάλα enim Græcis, Latinis lac ſignificat) quæ nunc à Teutonum genere Francia appellatur, prædicatum fuit euangelium Chriſti per varios compluresque apoſtolos, per Eutropium Perſam certè S. Petri diſcipulũ paſſim, Lutetię Pariſiorum per S. Dionyſ. Areopa. Athenienſium epiſcopum S. Pauli auditorem, Eleutherium presbyterum & Ruſticum diaconum à S. Clemẽte Ro. Pont. Max. illuc deſtinatos, anno & quod excurrit, xc. Traiano principe. quod habent Grego. Turo. lib. j. hiſt: Demochar. Surius in vit. S. Genoueſæ, & cęteri rerum Gallicarum ſcriptores. Niceph. Call. refert Dionyſium reſectum ſuum caput, ad duo paſſuũ millia manibus tuliſſe, & occurrenti fortè matronæ cuidam velut depoſitum tradidiſſe & commẽdauiſſe, lib. ij. cap. xx.

S. Paulus Hiſpaniam Chriſto vindicauit, anno lix. S. Pet. Pont. Max. ſtatim poſt primam ſuam ſatisfactionẽ, & apud Neronem purgationem; tranſitaque Gallia Trophimum Arelatæ, Creſcentem verò Vien-

Viennæ Galliæ reliquit apoſtolos, auctore Adone Viennenſ. Hiero.in Cat. ij. Ti. iiij. Rom.xv. Sunt qui exiſtiment Hiſpaniam atque Luſitaniam, ſiue Portugalliá, vnicas illas Romanæ eccleſiæ baſes fidei Chriſtianæ initiatas, anno iij.& quod excurrit Claudij Imp. Chriſti, xl. opera ſtudioque cum S.Pauli, tum S. Iacobi fratris Act. 12. S. Ioannis ab Herode Agrippa capite plexi Hieroſolymis ante dies azymorũ, S.Iacobo fratre Dñi Hieroſolymitano epiſcopo, S.Pet.Pỏt.Max. Vide mihi Vaſeũ, Marinæũ Siculũ, Mariũ Aretiũ, Io.Bair.cap.j. decad.Aſi.Frãciſ.Taraph. Barcino. canonicũ in Chronic. Primũq; S. Iacobi diſcipulũ fuiſſe inquiunt Andaletũ Almariæ epiſcopũ.S. Paulum totum orbẽ volucris inſtar peruolaſſe, teſtatur Niceph. Call.

Lugdunenſes primùm fidei Chriſtianæ antiſtitem & apoſtolum ſortiti ſunt S. Photinum S.Ioannis apoſtoli & Polycarpi diſcipulum, deinde Irenæum, anno, & quod excurrit, xcix. Victore (ni fallor). Pont.Max.Traiano Aug.Decio & Grato Coſſ. auctore Greg. Turon. lib. j. hiſt.

Sub eadem tempora ciuitas Toloſana Saturninum, Turonenſes Gratianũ, Narbonen-

bonenſes Paulum quendam, Aruernenſes Stremonium, Lemouicini & Burdegalenſes Martialem; Meldenſes Sanctinum, Aurelianenſes Altinum, Siluanectenſes Regulum, Biſuntini Anthidium Nicetij collegam, Matiſconenſes Nicetium, Lingonenſes Senatorem, Senonenſes Sauinianum, Potentianum, Altinum, Erdardum ſacerdotes atque myſtas ſacros habuere partim Nerone, partim aliis atque aliis imperantibus; Carnotēſes militiæ Chriſtianæ aſſcripti ſunt pædagogia Aduentini, Sauiniani, Potentiani & eius claſſis aliorum à S. Petro apoſtolo tempore Claudij illuc directorũ, anno plus minus, xliiij. Biturigum regio, per illorum apoſtolorum diſcipulos Chriſto nuncupata eſt, Clemente Pont. Max. Domitiano Imp. anno, & quod excurrit, lxxxix.

In campis Catalonicis, apud Heduos, Trecenſes, & alibi fidei incunabula ac rudimenta tradita ſunt à S. Amatore Potentiani & Sauiniani Chriſti diſcipulorum auditore, anno xcix. Clemente Pōt. Max. Tito & Veſpaſ. Impp. Primus Catalonenſium epiſcopus fuit Mennius.

Maſſilienſes religionis prima clementa ac-

ta accepcrũt induſtria Lazari, Maximini, Mariæ Magdalenæ, Marthæ & Marcellę ſuis ſedibus & bonis exutorum, ferocien te perſecutione, quę S. Stephanum abſtulit, Tiber. Imp.

Aquenſibus præfuit epiſcopus Maximinus qui Lazari domum baptizauerat.

Sub eadem tẽpora Andegauẽſes Chriſto videntur vendicati apoſtolis S. Defenſore & Apothemio. fuit certè Tallaſſius ſextus eius ſedis epiſcopus in cõciliis Venetico & Turonico primo, anno circiter ccccxlviij. Leone j. aut Hilario Põt. Max.

Virdunenſes hauſerunt religionem à S. Sanctino S. Dionyſij Areopa. diſcipulo, anno, aut paulo ampliùs, xcix. Domitiano Aug. Euariſto Pont. Max.

Baiócenſes S. Exuperiũ, Ebroicenſes S. Taurinũ epiſcopos à S. Clemẽte accepere.

Biturigum circumquaq; viciniá * Vrſus, Nathanael et alij Chriſti diſcipuli erudierunt anno, & quod excurrit, lxx. Tit. & Veſp. AA. Eleuthe. Pont. Max. AL Vrſinus.

Britones, Normandos, Rothomagenſes, Picardos, omnemque maris Oceani tractum inſtruxit, formauitq; fide S. Nicaſius à S. Clemente illuc apoſtolus delegatus,

gatus, anno, & quod excurrit, xl. Imp. Nero. & post eum Firminus Ambianensium episcopus anno cc.

Rhemenses, Suessiones, aliique & alij Galliæ populi, partim per Xistum, Simicium, Amansiũ collegas, partim per Maternum, eiusque socios, ad fidem acciti sunt. fuerunt etiam in Galliam destinati Zacharias, Martinus quidam, Verus, Eucharius, Valerius, Mennius, Donatianus, Domitianus, & alij non pauci apostolorũ discipuli. Equidem haud certò scio, an vspiam gentium (Italiam excipio) tot, tantique apostoli euangelicam operam nauarint. Galliá S. Hieronymus vsqueadeò laudibus celebrat, vt cùm Titanes, Centauros, Cyclopes, Cerberos, Hydras, Chimeras, Minotauros, Cacos, Circes, Sirenes, Stymphalidas, Apros Erymanthios, Leones Nemæos, triformes Geryones, aliaque id genus, toto terrarum orbe, rerum prodigia atq; portenta sint nata, solam Galliam semper à monstris asserat fuisse immunem : vnùm verò Vigilantiũ Barcinonensis ecclesiæ presbyterum, natione Gallum, pestilentissimam scabiem affricuisse, perpetuæque (inde vsque ad apo-

Lib. aduersus Vigilant.

apoſtolos, primamq́ue eccleſiarum apoſtolicarũ,quas diximus,fundationẽ) innocẽtię inuſſiſſe maculã. Erat Vigilãtius ſuo generi reſpondẽs,& ex Celtiberis conuenis, & quaſi *Brutiis* ſicariis, & latronibus oriũdus, ſerpentis inſtar in eccleſias Galliarum ſtridẽs ac ſibilans exufflabat virus contagioſum,teſte D. Hiero.Inuectiua ij. in Vigilant. Neque facilè reperias citra illa D. Hieronymi, ſiue haud multo pòſt Clodouei Criniti Chriſtianiſſ.regis tempora,Gallos vnquam à fide religioneq́ue Chriſtiana hactenus deſciuiſſe, vſque ad Io. Caluinum,qui toti ordini confuſionẽ, pacatiſſimæ patriæ bellum, florentiſſimæ prouinciæ ærumnas & clades ac ſtrages, elegantiſſimè conſtitutæ Reip. tempeſtatem,ornatiſſimo ſemel, ampliſſimo, maximo regno inuexit perniciem, præſentiſſimumq́ue exitium, niſi numen aliquod diuinum prohibeat.

Gallia Belgica olim complectebatur Mempiſcum,Ambactos, Neruios, Hanoniam, Morinos, Lutzemburgum, Lotharingiam, Alſatiam, in qua Nemetes quoque ſiue Spirenſes; Suetiam ſiue Heluetiam; Vectones,Arboracos,Celtiberos,

quos Cn. Pompeius, edomita Hiſpania, & Romam triumphaturus properans, ad radices Pyrenæi depoſuit, atque reliquit; reliquumque Cantonum agrum, vſq; ad Allobroges, cis citraque Rhenum: eaque ditio vniuerſa peragrata eſt, ac fide Chriſtiana illuſtrata à S. Clemente S. Clemen tis Pont. Max. Ro. patruo: quod prodit D. Io. Schomer. presb. Deinde in Neruiis Aloſto conterminis & Morinis, vnde bre uiſſimus in Britanniam, nunc Angliam, eſt traiectus (vti Tacit. & Iul. Cæſ. meminêre) Marco Antonino verò & Luc. Aurel. Commodo AA. Impp. auctore Antonino, Petro de Natalib. Iac. Meyero, fidei Chriſtianæ religio eſt diuulgata, cùm pri mis apud Taruannam, omnemque viciniam, antiſtitibus S. Fuſciano, Victorico, Piatone, aliiſq; ſociis, quos poſtea percéſebimus, anno, & quod excurrit, clxxiiij. Pont. Max. Sotere. Acceperunt verò epiſcopũ S. Eleutherium anno ccccl xxx. ac denuò anno, & quod excurrit, v^c.xxx. Antimundum, Clothario Franc. rege Dagoberti patre, quo tempore item S. Remigius D. Vedaſtum Atrebatibus epiſcopũ dedit, vti ex Meyer. & Democh. probatum

S. Superior Neruiorũ epiſcopus vnà cũ S. Seruatio Tungrorum epiſcopo fuit in Synodo Agrippinenſi I. tempore Iulij I. Pont. Max. Conſtãtio A. anno 340.

tum eſt. Demum S. Auguſtinus monachus cum aliis aliquot à S. Grego.j. Papa in Angliam deſtinatus, procul dubio inſtar apoſtolorum, quibus moris erat, per quas tranſibant eccleſias eulogiis ſalutare, & parǽneſibus roborare; in primis Mēpiſco totique Flandriæ euangelium deprædicauit, priuſquam in Dorouerenſem ripam Oceani ex Iccio portu, ſiue Caletio transfretaret; qui fuit annus, ex quo Angli in Britanniam venerant, plus minus cl. Mauritio Aug. vti reperire eſt apud V. Bedam. Denique Flandria, quæ olim apud C. Tacit. Mēpiſcus dicta fuit, Ambactorum quoque territorium, quos allegat Cæſar in comment. prima quidē Chriſtianæ fidei tyrocinia à Clemente quem diximus, acceperunt: quæ ſiue perſecutionum tyrannide obliterata atq; deleta, ſiue temporum morumque nequitia, velut ſitu obducta, iterū temporibus Diocletiani reparata, iterumque per D. Antimundum firmata, poſtremò per S. *Audomarum anno, & quod excurrit, vj^c. lxxv. Rege Francorum Pippino, S. Amandum, Allouinum, ſiue Bauonem, Florebertum, Vrſmarum, Bonum, S. Aldegundem,

Lib. 1. Angl. hiſt. cap. 23.

Al. Othmarū.

dem, S. Gertrudem, aliosque Pippini demum posteros, S. Amandi in fide alumnos, vt habent Meyer. Democh. & Milo monachus clarus anno viij^c. lxx. qui scribit Gandauum id temporis pagum vicumq; dumtaxat fuisse, & arbores isthic Deorum instar coli solere. Sunt qui aiant Tornacenses Melchiade Pōt. Max. Christo nomen dedisse sub Constantij Chlori Constantini M. patris, quem Christianū fuisse omnes historici asserunt, tempora, & per S. Theodorum, Chrysolium, Eleutheriū, Medardum, aliosq; Piatonis collegas, salutis vnda lustratos anno, & quod excurrit, cccxx. Sortiti sunt verò episcopum anno circiter v^c. xxx. quo tempore vna erat sedes episcopalis Viromādensiū, Nouiomēsium & Neruiorum siue Tornacensium. Cœperunt autē habere proprium anno m.cxlvj. Eugen. Pont. Max. D. Anselmū. Atrebatēses & Cameracenses dicuntur item apostolos habuisse primùm Diogenem tēporibus Alarîci Gothorum, aut certè Gēserîci Vandalorum Regum Teuthonum, deinde S. Remigiū, Vedastum, Dominicum, Gaugericum, anno plus minus v^c. xl. Hormisda Pont. Max.

Olim Gant secundū Aimoinum.

Al rijck. Gauffrijck.

Max. Anaſt. Imp. quo æuo in Scotia S. Brigida prodigioſa raráque admodū ſanctitate celebris fuit. Deniq; S. Vedulphus, qui Clotharium Chriſtianiſſimi Clodouei filiū fidei inaugurauit, paulo pòſt ſedem epiſcopalem Atrebato Cameracū tranſtulit, aut, ſi mauis, vnam in duas recudit, fuditq́; : id quod apud Chriſt. Maſſ. Democh. & in Prouinciali Atrebat. & Camerac. legere eſt.

Treuiri, Vbij, ſiue Agrippinenſes, qui nunc Colonienſes, Aquiſgranenſes, Tungri, Hasbani, Landi, Luppilij, vnde Pippinum & Carolum Mag. ferunt oriundos, Traiectenſes ad Moſam, totus Eburonū ager ſiue hodie Leodienſium, Dionantū quæ & Theodonis villa, Namurcum, locáque vicina, opera S. Materni, Eucharij, Valerij, Mennij, à S. Petro in Gallias deſtinatorum, fidei Chriſtianę auſpicia cœperunt, Nerone Imp. anno, & quod excurrit, xcviij. vti habent Placentius in Cata. epiſcoporum Tungrenſ. Bruſthem. Democh. & annales Leodienſ.

In cauſſa certè D. Cæciliani epiſcopi Carthaginenſis de traditione ſacrorum codicum, aduerſus calumnias crimina-

tionesq́ue Donatiſtarum diiudicanda affuit S. Maternus epiſcopus Agrippinenſis Miltiade Pont. Max. Conſtantino Mag. Aug. Imp. in concilio Lateranenſi, & Cæcilianus à xix. epiſcopis inſons inculpatusq; cenſus eſt; & Donatiſtæ cauillatores condemnati. Meminit eius ſynodi D. Auguſt. epiſt. clxij. clxvj. & aliàs ſubinde: quátú verò laboris hac in re exantlarit aduerſus Donatiſtas, nemo neſcit qui vel à limine Auguſtinum ſalutarit (vt ſic dicam) vel primoribus labris eius volumina guſtarit. In illa verò hiſtoria de lite Donatiſtarum cum Cæciliano, id obiter notandum exiſtimaui, Conſtantinum Mag. taxauiſſe cumprimis Donatiſtarum inſolentiam, quòd negocium eccleſiaſticum retuliſſent ad forum iudicemq́ue profanum, deinde conuictos mendaciorum, & Auguſtum principem appellantes, repulſam denúciauiſſe: quod ſcribit D. Optat. Mileuit. l. j.

Metenſibus fidei religionisq; antiſtes fuit annos xxv. S. Clemens Roma. anno & quod excurrit, xl. S. Petro Pont. Max. Caio Calig. Imp. Clemẽte verò Romam euocato ſuffecti ſunt in eandem cathedrá

Cele-

Celestius, Felix, Patiens, & alij, qui cunctã Lotharingiam plurimis fanis sacrisq; delubris ornarunt: id quod in ipso Prouinciali reperire est. Suberant verò id temporis Argentinates & Alsatij Metensium episcopo, teste Gasp. Brusch. Moguntinis ad fidẽ reducendis operam dedit S. Crescens, al. Crescentius S. Pauli discipulus, anno, & quod excurrit, lx. Nerone Imp. S. Petro Pont. Max. quod prodit Gaspar Brusch. Erat porrò ea ætate vnus episcopatus Moguntinensis & Vvormaciensis, eademque diœcesis. Denique S. Bonifacius ex Anglicanis regibus oriundus, primùm monachus, hinc primus archiepiscopus post multos exantlatos labores in prędicando per omnem Germaniam euangelio, à Grego. iij. Põt. Max. creatus est, Pippino & Carolomanno Franc. Reg. anno, & quod excurrit, vij^c. Idem Germanię apostolus Herbipolensem, Eystetensem, & Frisingensem episcopatus, opitulante Carolo Mag. instituit anno plus minus, vij^c. xlv. Germaniam omnem cum paganismo, tum Arianismo, quibus non parũ laborabat, expurgauit. Postremò quum Moguntinensem ecclesiam xxxv. annos

To. 1. de episcopis German.

administrasset, Frisonibus euangeliũ deprædicans, martyrium subiit anno vij^c. liiij. Sigeberto, Gaspar. Bruss. Democh. testibus. Tullenses habuere apostolum, suæque in Christum fidei primum antistitem S. Mansuetum S. Petri apostoli discipulum S. Clementis collegam origine Scotum, anno, & quod excurrit, lx. Imp. Nerone: quod legere est apud Democh.

Austrasiam & Alsatiã vniuersam, cunctumque Argentinatum, Basileam, Heluetiam, & Cantonum populum omnem vltra citraq; Rhenum, S. Pet. Pont. Max. Nerone Imp. anno, & quod excurrit, lv. S. Euchar. Matern. Valer. aliique id genus apostolici viri Christo eiusque nomini ac fidei asseruêre. Verùm relapsi illi partim in idolomaniam, partim in Arianismum, per S. Amandum Traiectensem episcopum ad orthodoxiam sunt reuocati, Clodoueo & Clothario Francis imperantibus, anno, & quod excurrit, ccccc. Vti ex Gasp. Bruss. Surio, Democh. liquet. Prædicauit etiam isthic Leodegarius Francus teste Laz.

In Boiis siue Boiariis, nunc Bauaris, Chu-

Churiensibus, atque Rhetiis, apostolum egisse ferunt Lucium quendam, quem nonnulli Simonem illum Cyrenæũ fuisse contendunt, qui vnà cum Christo crucem gestauit, quem Ratisponæ, Salisburgi, Augustæ Vindelicorum, & Churiæ prædicauisse, satis in confesso est, anno, & quod excurrit, cliiij. Alij Lucium hunc Britanniæ regem esse asserunt, patria ob fidem regnoq́ue extorrem, Eleuthe. Põt. Max. Seuero principe, anno, & quod excurrit, clvj. Eius Lucij postea meminerimus. Churiensium primus episcopus extitit S. Azimo, qui interfuit Synodo Chalcedonensi, Leone Pont. Max. Marciano Imp. anno plus minus ccccclij. Vide mihi Gasp. Brusch. Democh.

*Britannia, quæ nunc Anglia, concessit in fidei religionisq́ue Christianæ sententiã Eleutherio Pont. Max. Marco Antonino verò & Aurelio Commodo fratre Impp. AA. Lucio rege, Aristobulo, Fugatio, & Damiano apostolis, anno secundum V. Bedam, clvj. aut quod magis placet Hectori Boëth. clxxxvij. Eam verò fidem indeprauatam tenuisse insulam vsque ad Diocletiani & Maximia. tyranno-

Al. Brettannia.

Lib. 1. hist. Anglic. cap. 4 Sigebert. Prosp. Democh.

rãno-

rannorum Impp. tempora testatur V. Beda. & quidem Scoti, Picti, Hyberni, cæteriq́ue eius climatis insulares, videntur eodem tempore fidem accepisse, sed episcopum non ita, si V. Bedæ credendum est. Putat enim Scotis primum

Lib.1.cap.13

episcopum fuisse Palladium diaconum, Pōt. Max. Celestino, Theodo. Iunio. Imp. anno ccccxx. Vel iuxta D. Prosp. in Chro. ccccxxxiiij. Basso & Antiocho Coss. Labefactarant siquidem non parum omnē Britonum prouinciā Pelagius, Iulianus, Celestius, & alij quidam; eamq; ob caussam Celestinus Papa S. Germanum Antisiodorēsem & Lupum Trecensem episcopos illuc destinat, & Scotiæ antistitem præficit quem diximus Palladium anno ccccxxxiiij. Non desunt tamen qui existiment Scotos episcopum habuisse D. Palladium, siue illum ipsum, siue eiusdē nominis alium, Victore Pont. Max. Antonino Caracalla Imp. & Seuero, rege Donaldo, anno, & quod excurrit, cxcvj. Is Donaldus primus omnium regum Scoticorum cudit nummos, eosq́ue cruce esse insignes voluit, velutq; religionis tesserā censeri. Et fortè hęc religionis mutatio medi-

tandæ

tandæ contra Romanos rebellionis occasionem dedit. Nam id temporis Britones à Romanis defecisse probatissimum est, eisque bellum intulisse Seuerum, quem Eboraci Britániæ mortuum testatur Euseb. Cæs. in Chro. aliique historici. fuisse enim sępenumero ipsos Palatinos ac Augustales prouinciarum præfectos fide imbutos Christiana, etiam apostolorum tẽporibus, literis diuinis, cum veteris, tũ noui testamenti compertum est; vnde non solùm familiæ, verumetiam integræ prouinciæ eandem induerunt & opinionem & religionem. Quum verò reciproca vicissitudine pro insularium cum inconstan tia, tum malitia, dudum nũc religio, mox superstitio rerum potiretur, denique anno v^c.lxxxij. Imperatoris Mauritij anno xiiij. aduentus Anglorũ in Britanniá anno circiter cl. D. Greg. Papa diuino instinctu admonitus, misit in Angliá S. Augustinum monachũ, cum aliis aliquot eiusdem instituti viris; vt gentem barbaram partim gentilismo prisco, partim Arianismo, demum Pelagianismo corruptam, cultiorem meliorisque frugis redderent, omnemque vsque ab radicibus barbariẽ extir-

extirparent. Picti itaque culturæ euangelicæ accommodarunt aurem, & ad mansuetudinem Christianam perducti sunt anno, & quod excurrit, ccccсxxx. per D. Columbanú presbyterum Scotú, vel, vt aliis placet, Hibernú, Bridio rege, Iustino ij. Imp. Gregor. j. Pont. Max. Tametsi pridẽ indefessam operá illis in fide excolendis nauauisset S. Miuanus Venedola Britannus anno plus minus cccc. Theodo. seniore, aut certè Arcad. & Hono. Impp. AA. Anastasio Pont. Max. Scotos quoq; Ado Viennens. è schismate reuocauit S. Hecbertus Anglus anno vij^c. xvij. grassantibus Imperatoribus Constantin. passim in iconas.

Saxones Orientales ad fidem Cathol. redierunt anno, & quod excurrit, ccccc. lxix. industria S. Melliti primi Londinensis episcopi; deinde S. Iusti episcopi, & S. Vvilfridi episcopi Eburicensis, rege* Siberto & Carpinaldo fratribus Catholicis. Demum Anglosaxonibus Orientalibus siue Clunocensibus in fide Cath. firmandis rerum sategit S. Felix episcopus Hono. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccccсxx. Imp. Phoca.

Al. Geberto.

Nordanhumbri, id est, Septẽtrionales, seu

ſeu Aquilonares Angloſaxones, recepe-
runt orthodoxiā primùm prædicante S.
Iuſto epiſcopo, ac eius deinceps diſcipulo
S. Paulino Italo, rege Eduino vnà cū tota
domo Baptiſmi Sacramento abluto, Pōt.
Max. Bonifacio ij. Mauri. Imp. anno, &
quod excurrit, ccccclxv. Fuit item apoſto
lus occiduis Angloſaxonibus S.* Byrinus
epiſcopus à S. Aſterio epiſcopo Genuenſi
cōſecratus, Tyingilfo apud eos principe,
Hono. j. Pont. Max. anno aut amplius vj[c].
xxiiij. Regna Beruiciæ & Deiræ in vnum
Nordthumbrie coaluerūt anno plus mi-
nus v[c]. vij. Middelangli, id eſt Mediterra-
nei, docti & baptizati ſunt in fide ortho. à
S. Finano epiſcopo, principe Penda, qui
ſtatim vt hac fidei gratia donatus eſt, eam
ſuis Merciis, ex quibus erat oriūdus, com-
municauit, eiſq; ſacerdotes epiſcoposque
ordinari curauit anno, & quod excurrit,
vj[c]. lv. Rege Oſvvi, Cōſtantino Heraclij A.
filio Imp. aut certè Heracleona & Marti-
na nouerca A. A. Pōt. Max. Theodoro. Vti
prodūt V. Beda, Hector Boëth. Democh.
Proſp. Palmer. Hiberniæ diu olim vnà
cū reliqua Britānia ad fidē vocatę j. epiſc.
deſtinatus eſt S. Patricius, à Romanis ita
dictus

Affuit Iuſtus legatus Galliæ Synodo Aquileienſi Damaſo Pōt. Max. anno 420.

Al. Berinus.

Hic Galba imperiũ imò tyrannidem inuasit anno 71. teste Euseb. in Chro. postea capite truncatus in medio Romanę vrbis foro.

dictus ob morum ciuilitatem vrbanitatemque natione Brito, Scotorum à S. Palladio secundus episcopus. Is vt efferũ incultumq; populum metu percelleret, mitioremque redderet, præmissis ieiuniis & precibus, pœnas eis inferorum ostendit. Vnde Purgatoriũ Patricij est vocitatum vulgo. Incidit istuc in annum v^c.lij. Vigilio Pont. Max. Iustinia. j. Imp. teste Vincentio, aut, vt alij volunt, anno ccccxxxij. Celestino Pont. Max. Theodo. Iuniore Aug. Orchades xl. Britanniæ insulæ, præter apostolicos illos viros primos, qui totũ orbem habitabilem cursim fide instruxerunt, primum symmysten episcopum sunt nacti S. Seruanum Scotum S. Palladij archiepiscopi auditorẽ, anno, & quod excurrit, v^c.xlv. Pont. Max. Agapeto, Iustinia. j. A. Britannia olim in multos regulos erat distributa, eoq; difficiliùs aut fidem accepit, aut tenuit, seruauitq; acceptam.

Quoties autem Britonum prouinciæ fidem repudiarint, quomodo iterum repudiatam receperint: quàm pij Reges isthic fuerint, quàm S. Petro & Romanæ ecclesiæ deuoti; quãta sanctitate præluxerint aliis episcopi; quãtis virtutibus excelluerint

luerint monachi: deniq; quantum iſthic promouerit bonorum Regum pietas, fideique prorogarit pomœria, quantum remouerit impietas, & V. Beda in ſuis annalibus proſequitur, & rerum euentus, temporumque ſeries declarant. Hinc S. Hiero. Britanniam vocat fertilem tyrannorum prouinciam.

Epiſt. ad Cteſiphontē cōt. Pelagiū Brit.

Britanniá totius Occidētis omniū inſularum maximam, olim Valentiniano j. Imp. ingreſſi ſunt Angli origine Saxones anno, & quod excurrit, ccclxx. Damaſo Pont. Max. ſuoque de nomine Angliam appellarunt; eamque fide dudum ab apoſtolicis temporibus ſuſcepta, exuerunt, flamma & ferro permiſcētes omnia. Dudum antea quoque anno cclxxxvj. Dioclet. & Max. Impp. Francos ac Saxones Britannis fuiſſe infeſtos teſtis eſt V. Beda & Aimoinus alibi: fuiſſeque olim veteri Britanniæ nomen Albion, affirmat, multiſque cum epiſcopis & martyribus & reliquo clero, tum monaſticæ vitę profeſſoribus celebrem: id quod tot epiſcoporum ſiue Scoticorum ſiue Anglicorū, qui paſſim per vniuerſam Germaniam eccleſiis præfuêre, exemplis manifeſtum eſt. Bri-

Lib. 1. cap. 6. & 1. & 14. & lib. 4. cap. 77. 78.

E tannia

tannia Straboni à Britone rege, Anglia ab Angela Francorũ Saxonũq; regina, Albiõ ab albis rupibus mari vndique ablutis & albicãtibus nuncupata, primum quidem igitur Ariſtobulum, ſiue illum, cuius meminit S. Paul. quod Dorotheo probatur, ſiue alium, vnum certè ex lxxij. diſcipulorum claſſe apoſtolum eſt nacta, anno, & quod excurrit, xcix. Clemente Põt. Max. Domitiano Imp. A. Deinde Fugarium & Damianum, qui ordinem hierarchicum eccleſię iſthic fundatę ab illo inchoatum conſtituerunt, ſanxeruntque more nimirum apoſtolico.

Rom. 16. In Synopſi.

Primas enim Angliæ archiepiſcopus Cãtuarienſis Legatus natus corepiſcopos ſuffraganeos olim habuit xx. archiepiſcopos vnum & alterum, præter Metropolitas Hiberniæ iam Irlandiæ, & Scotiæ.

Vide V. Bedã lib. 1. Democh.

Primus epiſcopus poſt illa feliciſſima ſanctiſſimaque apoſtolicorum epiſcoporũ tempora, poſt Diocletiani tyrannidem, poſt ſopitos Pelagij, Agricolæ, Seueriani, aliorumq; eius farinæ, reſtinctosq; ignes, S. Auguſtinus Dorouerenſem adminiſtrauit eccleſiam; deinde Cantium commigrans, veteremque expurgans eccleſiã, conſe-

conſecrato illic Laurentio, primariam totius regni eſſe iuſſit, Edelberto rege, Tiberio ij. A. Benedicto Pont. Max. anno, & quod excurrit, ccccclxxviij. S. Ruſticus epiſcopus Londinenſis fuit in ij. Concilio Arelatenſi, Sylueſtro Pōt. Max. anno ccc. xxvj. Voluſiano & Anniano Coſſ. D. Conſtantin. Mag. A. Londonienſium primus archiepiſcopus fuit S. Mellitus, Eboracenſium Metropolitanus fuit Paulinus, ſiue Nordanhumbrorum, cui ſucceſſit S. Aidanus Scotus apoſtolus Lindisfarnenſis, idemque epiſcopus ibidem. Roffenſium primus antiſtes fuit Romanus à S. Iuſto ordinatus, Candidæ caſæ vel Pictorū Auſtralium & Beruiciorum S. Nima, Doriceſtrenſium S. Acila, Merciorum Diurna Scotus, Hincciorum Tatfridus, Lindiſſenſium apud Mercios ac Mediterraneos cōmunis epiſcopus fuit Sexnulfus, monachi omnes. Erāt autem ex conſtitutione Grego. Papæ, ſingulis Metropolitis xij. epiſcopi ſuffraganei.

Primas Scotiæ archiepiſcopus S. Andreę, item diu olim habuit epiſcopos ſuffraganeos xij. quos repudiatos, reſtituit Xiſtus iiij. Pont. Max.

Hibernia dimidio minor eſt Anglia, & ætate poſterior fidem accepit, attamen & plures habet Metropoles, ſedéſve archiepiſcopales, & religionem tenet conſtantiùs: Anglia perpetua mobilitate ſurſum, deorſum, ventis inconſtantior, affectu magis quàm ratione mouetur, ſui oblita, ſuæque religionis parum memor, quam ab Apoſtolis, quos diximus, olim tam obuiis animis pariter atque vlnis accepit.

V. Bed. lib. 1. C. 29.

In Hibernia ſunt interim quatuor Metropolitæ ſeu archiepiſcopi, ſinguli ſortiti xij. pro ſanctione antiqua, epiſcopos ſuffraganeos. Omiſi interim Conſtantium Chlorum, Conſtantinum M. Maximum tyran. Chriſtianos, Britannos natione & profeſſione catholicos, S. Vrſulam cū xj^m. ſuis, Impp. Gratia. vel Arcad. & Hon. A. A.

Hactenus de gentium illarum, ad quas ipſimet apoſtoli eorúmve diſcipuli penetrarunt, vocatione, iſtęc ita habentor. Iam nunc quomodo & per quos, Imperatoribus ipſiſque principibus A. de fide Chriſtianaque religione inſinuatum ſit, & quãdo reliqui poſtliminio populi in eandem fidem conſpirarint, perſequamur.

Tiberius A. Imp. cuius anno xv. paſſus

eſt

est Christus (vti Tertull. & alij scribunt) Senatus populusque Romanus de Christo, eiusque cum doctrina, tum miraculis certior factus fuit, scriptis à Pontio Pilato Iudææ præside literis eodem imperij Tiberij anno, id est, Christi xxxiiij. id quod produnt Euseb. Cæs. eccle. hist. lib. ij. cap. ij. in Chroni. Niceph. Call. lib. ij. cap. viij. Georg. Cedren. Io. Zonar. Ado Viennens. Paul. Oros. lib. vij. cap. iiij. Tertul. in Apologet. aduersus gẽtes cap. v. Refert Niceph. Call. Mariam Magdalenam, item Romam contendisse, resque Christi ad Tiberium cont. Pilatum retulisse. Lib. cont. Iudęos. Niceph. Grego. lib. 8. de Pasc. Correct.

Apud Caium Caligulam A. de Christo relatio facta est in primis per L. Vitellium Syriæ prefectum, subornatum à Lazaro, aliisq; siue profanis, siue ecclesiasticis in Christum credẽtibus, qui iniuriam à Pilato Iudææ præside Christo illatam, cum scripto, tum ore tenus apud Vitelliũ cum primis, deinde apud Impp. AA. Tiber. & Caium deposuerant. Vnde & Romam purgãdi sui ergô Pilatum euocatũ, caussa verò cadentem sibi manus intulisse, testes sunt historici vniuersi. Deinde Lib. 2. cap. 10 Niceph. Ibid.

Caio quoque relatio de Christo, eiusque gestis facta est anno plus minus xlj. per Philonem illum Iudæorum disertissimũ, de quo abiisse in prouerbiũ refert D. Hiero. Aut Plato philonizat, aut Philo platonizat. Iterũ anno plus minus lv. per regẽ Agrippam Iudæorumque procuratorem Cumanum, secundo per Felicem præsidem & Tribunũ Lisiam, Claudius Imp. A. de Christo relationem accepit. Per Festum, Albinum, Cestium Florum eiusdẽ prouinciæ, seu prætores Augustales seu præsides, per Luc. Ann. Senecam præceptorem suum anno, & quod excurrit, lx. Nero Imp. per Flauiũ Iosephum, Quiri. Ascon. Pedianum, aliosque eius temporis annalium historicos cum primis, tum Iudices & exarchos regionum Titus & Vespas. AA. Impp. anno aut circiter lxxx. per Fla. Iosephum, Egesippum histor. Herennium Graniam Asiæ proconsulẽ, Brutium martyrum Christianorum scriptorẽ notarium, & alios atque alios, aliarum aliarumq; prouinciarum seu præsides, seu præfectos, Domitianus Imp. A. anno plus minus xc. Neque operæprecium est hic recensere Seianos, Flacc. Æmilios, Gusso,

Fado,

Fado, Sergios Paulos, Lisbios, Lentulos, Plinios, Ægeates, Stratocles, Cumanos, & cæteros prouinciarum quarumque vel in Asia, vel India, vel Africa, vel Europa, toto (inquam) orbe, qui id temporis Romanis parebat, seu prætores Augustales, seu præfectos, quorum intererat quicquid rerum vbiuis locorum, gétiúmve ageretur, Imperatori A. Senatui populoque Ro. perscribere. Neque mihi commemorandos existimo Athenagoras; Iustinos, Quadratos, Aristides, Agrippas, Melitones, Theophilos, Apollinarios, Tertullianos, Tatianos, Bardesanes, Irenæos, Dionysios, Clementes, Miltiades (vt apostolos quoque omittam) ac reliquos eius classis seu antistites, seu religionis Christianæ principes viros, qui multis voluminibus Apologiisque editis pro Christiana fide, gentilium errores, Græcorumque affectiones refutarunt. Res siquidé Christianas vniuerso mundo liquidissimè notas fuisse, hac tum ætate vel isthoc argumento licet colligere. Singulis nanque prouinciis præter illos siue Consules, siue Proconsules, siue Proreges & Exarchos, creabantur quoque quinquennio Censores,

qui lustrum diu olim à Tarquinio Prisco institutum anno vrbis plus minus, cxxxv. Olymp. xlv. ac deinceps obseruatum, censumque ciuium Ro. indicerent atque haberent, vti ex tabulis Romæ Capitolinis, quas nuper vidimus, compertũ est. Erant (inquam) præterea Chartophylacij & tabularij fisci, quorum Sueto. in suo Augusto & Domitiano, Iulius Capitolin. in Cæsare, Abdias Babylonius lib. vj. Theodorus Balsam. Patriarcha Antiochen. Grego. Turonic. lib. v. vj. viij. hist. Franc. & Nicepho. Call. meminerunt, qui censa bona pariter & singulorum nomina, in codices referebant. Iam verò facultates Christianorum publicari, ipsosque adeò proscribi à tyrannis solere, nemo est qui ignoret, qui vel lippis oculis apologeticos, quos retulimus, inspexerit. Postremò etiam nostris nostrorum cura incessebat. Iam enim inde ab Apostolorũ temporibus Linus, Cletus, Clemens Ro. Anacletus, Euaristus & alij Pont. Max. singulas diœceses atque episcopatus in septem regiones distinxerunt seu titulos, adhibitis episcopis quibusque septem diaconis, propter stylum veritatis obseruandum. Singulis verò regioni-

In Comment. circa tit. 8. Photij patriarch. Constant. lib. 1. hist. ec. cap. 11. Eutrop. & Fl. Vopisc. de Aureliano Imp.

S. Clemens exulans apud Pontiam insulam fertur extruxisse ecclesias 75.

gionibus præfecerunt presbyteros primũ quidem ſingulos, quos demum gliſcente fidelium multitudine ſacerdotumq́; aucto numero Higino Pōt. Max. vocare cœperũt Cardinales, ſiue Primarios. Cæterũ parœchiis ſingulis ſinguli clerici alij admoti ſunt, quos hodieque Paſtores appellamus.

Illis porrò presbyteris, additi ſeptẽ diaconi : his quoque ſeptem notarij qui, in ſua quiſque regione, primùm baptizandorum, quorumque nomina ſacris codicillis exciperent, deinde res geſtas martyrumq́; agones, ac certamina examuſſim conſcriberent: id quod apud Damaſ. Pōt. Max. Cypria. Onuphr. Pata. aliosq́; ſcriptores claſſicos conſpicuum eſt. Anaſtaſ. Bibliothecar. Democh.

Propagata autem latiùs Chriſtiana religione & tituli auctiores facti ſunt, frequentioresq́; & Presbyteri & Diaconiæ. & quia eccleſia iuxta Dominicam ſponſionem erat proroganda vſque ad omnes fines mundi, regiones & numero plures & intercapedine vaſtiores ſunt redditæ.

Nam vt aliquid hac de re dicam, quo noſtri intelligant, quàm magna ſit domus Dei, & quã ingens locus poſſeſſionis eius,

quamq́ue ſit fortis columna, eccleſia Dei
1.Tim.3. Act.20. Matth.16. viui, quam Chriſtus acquiſiuit ſanguine ſuo, contra quam portæ inferi nunquam ſunt præualituræ, Romanus quidem pontifex præter communes quinque patriarchales vrbis eccleſias, vnam indigenam totius orbis matricem atque parentem, quatuor peregrinas, quatuor mundi partes, orientem, occidentem, meridiem, ſeptentrionem referentes, Conſtantinopolitanam, Alexandrinam, Antiochenſem, Hieroſolymitanam, præter communes alios quoſque ſuffraganeos in partem ſolicitudinis accitos per omnes eccleſias; habebat præterea (inquã) Pont. Max. Roma. octo epiſcopos qui Archiepresbyteri dicebantur ſtatim poſt apoſtolorũ tẽpora Hygino Pont. Max. anno cxlij. ceu Cardinales, Oſtienſem qui Papã conſecrat, Valetiẽſem ſiue Velletẽſem, Albanẽſem, Tuſculanũ, Portuẽſem, ſeu S. Ruffinæ & Secũdæ, Tiburtinũ, Reatinũ, Sabinenſem, tametſi aliter paulo eas enumeret Onuph. eaſq; ſeptẽ dũtaxat, duab⁹ in vnã cõflatis.

Campania, cuius patriarcha eſt Oſtienſis, ſortiebatur epiſcopos ſuffraganeos x. Anagnienſem, Saginenſ. Ferẽtinenſ. Alatrinenſ.

trinenſ. Verulanenſ. Terracin. Soron. Fundan. Aquitan. Gaietan.

Regnum Siciliæ præter Papales, habebat tres Metropolitas, quorũ primus Panormitanus tribus præeſt ſuffraganeis, Agrigentino, Mazarenſi, Mileuitano ſiue Malteno: ſecundus duobus corepiſcopis præficitur S. Marci, & Miletenſi, ſiue, vt alij vocant, Syracuſano & Cathanẽſi: tertius Metropolites, item duos habet epiſcopos Suffrag. Syracuſ. & Catha. vel, vti alij vocant, S. Marci & Miletenſ.

In Calabria erant iiij. eccleſiæ Metropoles: prima Reginenſis, habetq́; viij. Suffrag. ſecunda vnum; tertia nullum; quarta quinque, aut ſecundũ nonnullos ſeptẽ.

In Apulia ſunt archiepiſcopi xv. primus Conſanus habet v. Suffrag. ſecũdus Acherontinus v. Tertius Tarentinus ij. Quartus Matinenſis ſeu Caſinẽſis neminem: Quintus Brudenſis vnicum: Sextus Idruntinus, v. Septimus Barẽſis xij. Octauus Tranenſis ij. Nonus Sipontinus j. Decimus Beneuentanus ſiue Terrę laboris xxiiij. Vndecimus Salernitanus v. Duodecimus iiij. Decimuſtertius Surentinus iiij. Decimuſq́uartus Neapolitanus v. Decimuſ-

cimuſquintus Capuanus viij. In Tuſcia Corſica archiepiſcopus Piſanus habet epiſcopos Suffrag. vj.

In Tuſcia, quæ eſt patrimonium S. Petri ex libera donatione, ſunt epiſcopi xxv. Suffraganei Papæ.

.In Aprucia ſunt eccleſiæ Cathedrales eædemque epiſcopales viij.

In Vmbria ſeu ducatu Spoletano ſunt antiſtites x.

In Marchia Anchonitana xiij.

In Romandiola iiij.

In territorio Ianuenſi viij.

In Sardinia iij.

Archiepiſcopus Tauritanus præeſt epiſcopis Suffrag. vij.

Archiepiſcopus Alborenſis iij.

Archiepiſcopus Rauennas habet ſub ſe epiſcopos Suffrag. xv.

Archiepiſcopus Mediolanenſis xviij.

Patriarcha Aquilegienſis v.

Archiepiſcopus Paduanus xiij.

Patriarcha Gradenſis vj.

Archiepiſcopus Iadrienſis v.

In Sclauonia archiepiſcopus Spalatenſis ix.

Archiepiſcopus Raguſnenſis vij.

Archie-

Archiepiſcopus Antibarenſis ix.

In Hungaria Archiepiſcopus Stridonenſis ſeu Strigonienſis vj. Nam Domnũ Stridonenſem affuiſſe in Concilio Nice. j. certum eſt.

Archiepiſcopus Colocenſis vij.

In Polonia Archiepiſcopus Guerzenſis x.

In Hiſpaniis apud Aragones, archiepiſcopus Terraconenſis viij. habet epiſcopos Suffrag. Archiepiſcopus Cæſaraugustanus v.

Archiepiſcopus Toletanus vij. eſtque Hiſpaniæ primas.

Archiepiſcopus Cõpoſtellanus xj. Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ſiue Siuiliæ vj.

In Regno Portugalliæ ſiue Luſitaniæ, quod diuulſum ab Hiſpania propriũ regẽ habere cœpit anno m.cx. Alfonſum Henrici comitis Lotharingiæ filiũ, teſte Blõd. Fla.lib.ij.Geogr. Archiepiſcopus Braccarenſis Metropolitanus olim ix. Archiepiſcopus Vlysbonæ, quæ ab Vlyſſe conditore nomen ſortitur, olim Olyſippũ, de quo Strabo lib.iij. & Plin.lib. iiij.cap.xxj. habet epiſcopos Suffraganeos vj. vt omittã cxxx. Monaſteria opulẽtiſſimè dotata, & pluſ-

plusquam m.cccc.lx. ecclesias parœchiales quæ istic alibi xij. leucarum latitudinis, itemque totidem longitudinis spacio esse referũtur in Lusitania interamni magno antiquæ pietatis religionisque argumento.

In regno Granatensi Archiepiscopus Granatæ habet episcopos Suffrag. iij.

Non feram hic petulantiam nostratiũ hęreticorum, qui vulgo persuadere conãtur, Hispaniam, & præsertim Granatam, esse in fide nouiciam, quum Concilium Elibertinũ Granatę sit habitum à xix. episcopis circa tẽpora Concilij Nice. j. Constant. Mag. Imp. A. Syluest. Pont. Max. itẽque Concilium Toletanum j. à totidem patribus initum Arcad. & Hono. AA. Stilicone Cos. Innocent. j. aut Zozimo Põt. Max. anno plus minus ccccxij. vt prætercam reliqua Concilia Toletana, Cæsaraugustana, & alia quæ retro temporibus coiêre: deinde de Priscillianistis & Gnosticis, Marco Ægytio auctore ac præside, sumptum supplicium, Idacio & Itachio episcopis Hispanis Maximum impendiò vrgentibus, vt habet Seue. Sulpit. & alij.

In regno Britániæ archiepiſcopus Cantuarienſis olim præfuit epiſcopis xx. Suffraganeis, eratque Legatus natus quem vocant. Archiepiſcopus Eboracenſis tribus.

Reliquá Britanniá, Hiberniam, Scotiá, vtranque Daniam, ſiue Daciam, nunc Valachiam, Noruegiam, Suetiam, Germaniam omnem, vniuerſamque Galliam compendij cauſſa pertranſeo, quorú nominatim epiſcopos Sebaſt. Múſter. Gaſp. Bruſſch. Grego. Turo. Gagui. Regin. Sigebert. Democh. & alij memorant.

Patriarchatui Hieroſolymitano pręter Metropolitanos v. erant iiij. Suffraganei, & quidem Metropolites primus Cæſaræenſis in Palæſtina imperabat epiſcopis Suffrag. xix. Secundus in Nazareth Galilęæ gentium ix. Tertius in Arabia deſerta Moabitide xij. Quartus in Syria ſeu Arabia Catholicorum xxxv. Quintus in Lydia, ſiue Cappadocia, xix. omitto interim epiſcopatum Thabor & eos qui ſunt in petra Caracha & monte Sinai.

Patriarcha Antiochenſis vtebatur Archiepiſcopis Suffraganeis xj. epiſcopis penè infinitis.

Patriar-

Patriarchatui Cóſtátinopolitano ſube-rant archiepiſcopi Suffrag. vj. Metropolitæ epiſcopi xv.

Patriarcha Alexandrinus toti Ægypto præfectus erat, archiepiſcopis & epiſcopis compluribus quos enumerare longū eſt. Nam S. Marcum apud Cyrenem, Ptolemaidem, reliquamque Pentapoleos regionem, tum Lybiam, Marmaricam, Am monicam, cunctamque Ægyptum eccleſias fundauiſſe, clericorum gradus omnes & epiſcopos conſtituiſſe, ex ſcriptore illius vitæ, & ex hiſtoriis clarum eſt. Hiſce rationibus facili coniecturaque certiſſima conſequimur (vt ad id vnde digreſſi ſumus reuertamur) neque per Reip. profanæ Satrapas, neque per Chriſtianæ religionis antiſtites, omnemque Panopliá, tum ordinem Hierarchicum eccleſiarū, res Chriſtianorum obſcuras eſſe licuiſſe. Atque vtinam, vt alia tranſeam, illos notariorum ſacros codicillos haberemus, aut certè Chartophylaciorum tabulas; ego certè eos pluris quàm omnium ſemel Crœſorum opes, quàm Auguſtorum felicitates, quàm Sibyllina folia, quá Faſtos triumphosque Coſſ. Capitolij Ro.

æſti-

æſtimarem. Neque tantopere D. Hiero. Euag. Theodorit. Pallad. Doroth. Genad. Sime. Metaph. V. Beda, Vſuuard. aliique ſiue hiſtorici ſiue Martyrologi ſeſe torſiſſent perquirendis hincinde martyrum & confeſſorum rebus geſtis; neque nos hodie magnopere ſudaremus refellẽdis hereticis. Si namque in omnibus iam dictis eccleſiis apoſtolicis, ordinem illum hierarchicum ab apoſtolis inſtitutũ (id quod adnotant diligenter Dionyſ. Areopa Clemens Ro. & alij) ob oculos ponamus, peruidere erit, eandem prorſus eſſe huius tẽpeſtatis, illiusque æui apoſtolici, eccleſiæ faciem, niſi quòd virtutibus illam meritiſque ampliſſimis ornatam celebrare, hanc licet fide, ritibus, ceremoniis ſimilẽ, vitiis verò moribusq; degenerem, ac velut næuis aſperſam ac labefactatam deplorare debeamus.

Notarios verò illos fuiſſe partim monachos, partim lectores aut clericos, Gelaſ. Pont. Max. ſatis declarat. S. Auguſt. inſinuat eos non tantùm oculatos; verumetiam auritos teſtes fuiſſe, & referendariis qui res quaſque explorabant, vti ſolere, epiſt. cxxxj. ad Memorium epiſcopum.

In epiſt. ad epiſcopos Lucaniæ cap. 5. & habetur diſt. 77. monachus.

Aliud verò notariorum genus, qui Christianorum cum Paganis, vel Catholicorũ cum hæreticis altercationes disputationesque excipiebant (quales fuit Marcellinus comes, & alij prouinciarum seu Iudices seu Præfecti) apud August. non infrequenter reperias, quoties eum aut cũ Arianis, aut Donatistis, vel aliis in disputationem descendere oportuit. Pascentiũ comitem Arianæ factionis patronum notariorum stylum timuisse scribit epist. clxxv. Inde verò ex notariorum commẽtariis scribebantur relationes ad Imperatores A. aut Pont. Max. pro lite decidenda. S. Athanasius primùm fuit notarius D. Alexandri patriarchæ Alexandrini, teste Niceph. Call. lib. viij. cap. xliiij. Notariis vsum fuisse D. Originem Catechistã Alexandrinum, Didymum item eiusdem ecclesiæ Pædotriben, testatur S. Hiero. in Chronicis & alibi. Notariorum qui excipiebant dissidentium partium vltro citroque verba & responsa meminit D. Athanas. epist. ad Solitariam vitam degentes, Possidius in vita S. Augustini, Victor Vticensis lib. ij. S. August. epist. lxj. clix. clx. lib. ij. Retract. c. lix. l. j. cont. epist. Gaudentij

Lib. 1. cont. Acade. cap. 1 lib. 2. cap. 7. & seq. Lib. 1. de ord. cap. 9. epist. 152. 163. 147 & in Possidonio & lib. retract.

dentij c.j. In Breuiculo c. j. S. Ambrof. epift. xxxij. Hieronymus nonnunquam feptem vfus eft notariis qui ei erant à commentariis fcribendis; id quod in epift. ad Heliodorum feu Epitaphio Nepotiani manifeftum eft;& epift. ad Luciniũ, eiufdemq; Epitaphio. L. xij. C. extat titulus vij. de primicerio & notariis. Vbi & de Tribunis notariis agitur, quales fuere Dalmatius, Dulcitius, Marcellinus, aliiq; viri Confulares clariff. De his legere eft in Concil. Cõftant. ij. Oecume. v. Eorũ functionem nunc adminiftrant, quos fecretarios appellamus. Verùm hæc aliàs opportuniùs; nunc iam quod inftituimus perfequamur.

Dacia fiue Dauia fiue Dania regio Scythiæ Europææ, totaque Tranfyluania, ac Getæ, quos eofdem populos cum Dacis opinatur Plinius, vt mea quidem fert fententia, vnà cum Lydis, Phrygibus, Thracibus, Mæfiis, Mifiis, Illyrico, Pannonia, aliifque feu gentibus, feu locis, fidem ab Apoftolis, ipfiffimifve apoftolorum difcipulis acceperunt. Atque id mihi fic probatur: Fuerunt in Cõcilio Nice. j. epifcopi duo Daciæ, Marcus Metropolitanus

Vnde Dauus & Geta apud Athenienfes feruorum nomina, quod eft in Comicis legere.

& Protogenes Sardicensis, itemque Prouinciæ Misiæ, Lydiæ, Phrygiæ, Dardaniæ, Dalmatiæ, Pannoniæ quam D. Optatus triplicem facit lib.ij. Bosphori, aliiq; episcopi Dacis vicini. Deinde bella subinde Barbarorum cũ Romanis gesta, caussam apud illos promulgandæ religionis nostræ præbuere, teste Nicepho.Call. & Socrat. & aliis. Nam dum prædas vltro citroque sæpe egerunt, inter alios captiuos etiam non rarò sacerdotes, episcopi, aliorumque graduum clerici abducti fuere; qui quum morbos curarent, dæmones pellerent, solaque Christi inuocatione exigerent, aliaque eiusmodi perpetrarent, quæ videban tur humana conditione superiora, Barbari numen aliquod id genus prodigiis inesse arbitrati, viros illos summa veneratione sunt prosequuti, Deoque conciliato, repudiatis idolis, constructis templis, Diuino Christianoque sese cultui dediderunt. Nasamones verò, Dacos, Scythas, & Germanos reliquos sæpenumerò Romanis rebellasse nulli dubium est. Equidem Cæsarem Augustum, post Lentulũ Coss. Domitianus Imp. de Dacis & Cattis bis triumphum duxit: Traianus gẽtes illas

Lib.8.cap.33
Lib.1.cap.20

illas penitus in potestatem Romanorum, atque in prouinciam redegit: quumque occisis Romanorum præsidiis, totum robur, omnesq; vires, collecto copioso milite, in Romanorum fines intendissent Galieno Imp. Aurelianus denique Imperator & rebelles illos patria exturbauit, & colonos illic Romanos collocauit, auctore Ruffo, anno plus minus cclxx. Dionys. Pont. Max.

Vide Euseb. in Chro. Volat. lib. 8. Geograph. Niceph. lib. 3 cap. 23. Oros. lib. 7. cap. 10.

Erat verò Val. Aurelianus Dacia Ripensi oriundus, quod adnotat Eutrop. Cęterùm fuisse ipsos milites non rarò Christianos, cum Thebæorum militum Dioclet. & Maxim. A.A. tum M. Aurelij Antinoni legionum Christianarũ (quæ fulmineæ & igniferæ fuerunt appellatæ) exemplisque Processi, Martiniani, infinitorumque aliorum exploratum habemus. Georg. Cedrenus asserit illos M. Aurelij milites legionis Melitenæ fuisse.

Meminit Iustin. Mart. Apolo. 2. Tertul. apo. cap. 5. & lib. ad Scapul. Euseb. lib. 5. ec. hist. cap. 5. Oros. lib. 7. cap 15. Dion Nicæ. Iul. Capitolin.

Tridentini statim sub tempora apostolorum & fidẽ & fidei antistites mihi habuisse videntur. Abundantius profectò episcopus Tridentinus vnà cum S. Ambrosio Mediolanensi, & Philastrio Brixiensi, Concilio Aquilegiensi interfuisse

legitur Pont. Max. Damaſo, Gratia. Valentinia. Theodo. ſeniore Imppp. A.A.A. anno, & quod excurrit, ccclxiiij.

Pictauienſes, al. Pictabionēſes, religionis Chriſtianæ catechiſtam pariterque præſulem ſunt conſecuti S. Victorinum natione Græcum, circa annum cclxxxij. Impp. Probo & Caro. vti legere eſt apud S. Hiero. in Catal. Petrum de Natal. lib. x. cap. xij. in Catal. Sanct. Democh.

Al. Nectarii.

Iberi ſiue Iberes Armeniæ citerioris populi ad Pontum Euxinum, primū per captiuam mulierculam quandam Chriſto dicatam, inde per prædicationē S. Patricij fidem ambierunt, & deleta idolomania Chriſto eccleſias nuncuparunt, & vota ardentiſſima Conſtantino Mag. A. Marco Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccxxxv. id quod habent Ruffin. lib. j. cap. x. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxiiij. Socrat. lib. j. cap. xx. Sozome. lib. ij. cap. vj. & ſeq. Theodorit. lib. j. cap. xxiij. Sigebert. in Chronic. Eſt elegans admodum hiſtoria, quomodo rege & regina ad fidem conuerſis, vniuerſus populus in eandem ſententiam conſpirarit, iuxta illud Claudiani poëtæ;

Regis

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Illudque Plinij Nepotis: Vita principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur.

Eodem prorsus æuo Indi interiores fidem Christianam sunt amplexati, auctore S. Athanasio Alexandrino, Apostolis Meropio & Metrodoro Philosophis, Frumentio & Adesio Episcopis, quod scribunt Ruff. lib.j. cap. ix. Socrat. lib.j. cap. xix. Theodorit. lib.j. cap. xxij. Niceph. lib. viij. cap. xxxv. & sequent. Putat Niceph. hanc Indorum natione ex Abraham & Cetura prognatam, regionemque eam esse, quam Græci magnam & felicē Arabiam dicunt: eius autem fines ad extremum Oceanum pertingere, cuius vrbs Metropolis est Sabba. Hinc fama est, percrebuitq; opinio, reginam illam Austri ad Salomonem venisse, vnde neq; à S. Thoma neque Bartholomæo aut alio quopiā Indiam hanc penetratam arbitratur Niceph. Affirmat verò eodem Constantino Imp. Armenios iuxtà & Persas, aliasque gentes complures euangelium recepisse. Edicto nanq; publico iusserat Constantinus,

Hist. Trip. lib. 3. cap. 1. & sequent.

3. Reg. 10. Matth. 12.

In Chro. & vita Cõstantini. tinus, teste Euseb. & Gentilium templa passim euerti, & simulacra dirui, nominique Christiano & fidei ecclesias sacrari.

Saraceni & Ismaelitę & Gothi, illi quidem regina Mania, hi auté regibus Phritigerno & *Athanarico, Christum sapere cœperũt Damaso Pont. Max. Valétiniano j. & Valente fratre A. A. annò, & quod excurrit, ccclxx. Et initio certè Gothi in Orthodoxia instituti sunt ab Vlphila Gothorum episcopo: lapsi verò sunt in Arianismum ignorantia potius quàm malitia, auctore Valẽte Imp. qui vt erat ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus, Arianorum semper partes agebat; & Gothis flagitantibus sacerdotes ac episcopos dedit Eudoxiũ & Arianos alios. Saraceni autem non admiserunt nisi Catholicos: neque Moses eremita eorum primus episcopus passus est, se à Lucio Ariano, vel alio quopiam non Catholico consecrari: vti produnt Socrat. lib. iiij. cap. xxxiiij. & sequent Theodorit. lib. iiij. cap. xxij. & seq. Sozome. lib. vj. cap. xxxvij. & seq. Niceph. Call. lib. xj. cap. xlvj. & seq. Iornand. de rebus Geticis, Abbas Vrspergens. Paul. Oros. lib. vij. cap. xxxiij. P. Diaco.

*Al. Alarico.

co. lib. j. Cassiodor. hist. Trip. lib. viij. cap. xiij.

Iudæi in Creta à pseudopropheta, qui sese Mosen mentiebatur, miris artibus delusi, superstitioni núcio remisso, Christi fidei se sub idère, * Syricio (ni fallor) Al. Vrsino. Pont. Max. Valentinia. j. & Theodos. seniore A. A. anno, & quod excurrit, ccc. lxxxviij. Vt est apud Socrat. lib. vij. cap. xxxviij.

Eodem tempore Burgundi siue Burgundiones, Teutones, Scythæ, alia occasione, eâdem tamen Dei Opt. Max. prouidentia optimè res mortalium dispensantis, & (vt verbis S. Augustini vtar) sæpe, imò semper, ex malis hominũ seu voluntatibus, seu actis, boni quippiam elicientis, Christianæ religionis facti sunt candidati atque tyrones. Quum enim essent ferme omnes fabri lignarij, hacque arte victum quærerent, cætera ignaui & socordes prorsus, inertiq; ocio dediti, ab Hunnis sedibus pulsi, transito Rheno, in Gallijs cis vltraque Rhodanum consederunt, vnde etiam Galliæ Lugdunensis dicuntur. Sortiti sunt verò nomen à Burgis & Vicis quos habitabant. Quum verò Anno 385. secundum Ado. Vienens.

desperarent de coloniis patriis recuperandis, à Gallis Episcopos petũt, seseq; Christo nomina dare velle profitentur. Frequenti siquidem relatu didicerant Romanorum Deum seu Christianorum suis cultoribus præsidio esse, atque ita sacro fonte lustrati fidem Christianam hactenus sunt complexi, tenentque & obseruant enixissimè, prȩsertim in comitatu ac ditione regis Catholici D. Philippi. Editus tamen est nuper doctissimus liber in Ducatu Burgundiæ, & à senatu Regio, quod Parlamentum vocant, Regi Gall. exhibitus, de vnica fide & religione, aduersus vagam hæreseω̃n licentiam cum totius Galliæ exitio, nescio quo fato, quáve Numinis ira concessam. Habuerunt item apóstolos præposteros, Arianos (inquam) testibus Grego. Turo. Aimoin. Adon. Viennens. aliisque nonnullis, Valente Imp. fortè ita obstetricante, suisq; Arianis patrocinante. Verùm demum Celestino Pont. Max. Honor. & Theodo. Iuniore A. A. anno plus minus ccccxx. accuratè sunt orthodoxiæ vẽdicati S. Fridelini Hiberniæ iuxtà ac Scotiæ regis filij religiosissimi mortaliũ, discipulorumque (nisi

Lib. 2. hist. Chroni. de sext. xta.

(nisi me fallit opinio) industria. Fuit certè D. Claudius tertius Archiepiscopus Bisuntinus in Concilio Epannensi, Gelas. j. Pont. Max. anno ccccxc. plus minus, & D. Nicetius secúdus archiepiscopus eiusdem sedis in Synodo Valentina Galliæ, Damaso Pôt. Max. anno, & quod est amplius, ccclxxij. Primus auté archiepiscopus Bisuntij fuit Anthidius anno plus minus, cc. Scribunt porrò historici Burgundos, fretos fide percepta, redintegrasse in Hunnos bellum, atque ita diuina virtute hostibus superiores euasisse, multamque eis cladé intulisse. Vide mihi Paul. Oros. Cassiod. P. Diacon. lib. j. Hiero. & Prosp. Niceph. Call. Socrat. Volaterran. lib. iij. Geograph. Lazium in præfat. de migrat. Gent.

Lib. 7. cap. 32. hist. Trip. lib. 12. cap. 4. de Valentinia. in Chronic. Lib. 14. hist. cap. 40. Lib. 7. cap. 30 de Callia Narbonens.

Hunni, al. Chuni, qui & Saberi & Auares, al. Abares, è Caspiis môtibus Albanisque ac Caucasi rupibus, quibus diu olim Alexander Mag. eos, tanquam feras, immanesque beluas, velut cauea concluserat, tempore Valentiniani. j. A. erumpentes, numerosissimo pugnatorum examine, id quod Hiero. quoq; memorat epist. ad Oceanû, totâq; penè Europâ depopu-

labundi

depopulabundi peruagati Attila & Buda fratribus ducibus: deniq; Christianorum mansuetudine deliniti, & consuetudine humanioris vitæ ac sanctorum virorú miraculis permoti, in Christianam religioné transierunt, cum primis Theotimo Tomitano in Scythia episcopo Scytha apostolo, deinde D. Io. Chrysostomo rerum satagente: vti scriptis mandauit Niceph.

Lib. 12. cap. 45. & lib. 13. cap. 3. 4. 5. 6. & seq.

Call. tametsi hos quoque Arianismo maculatos inquiat, & Ioannis Chrysost. opera ad sanam doctrinam reuocatos anno, & quod excurrit, cccc. Arcad. & Honor. Impp. A. A. Innocent. Pont. Max. Idemq; Nicephorus prosequitur, quàm acriter, pro officio, S. Ioannes Chrysost. inuectus sit in Ganiam Scytham ducé Arianæ factionis, apud principes Augustos pro templis Arianis restituendis agentem, eamq; ob caussam perduellionem meditantem, qua interiit tandem. Iustinianus quoque A. Hunnis, Alanis, Abasagis, Zecchis, aliisque circa Tanaim, Mæotidem, & Pontum Euxinum populis episcopos dedit, auctore Nicepho. lib. xvij. cap. xiij. Eutro.

Lib. 2. de bel. Pers. §. de Iustiniano.

Dio. Romæ quartùm conuentus habiti inter Iudæos & Christianos super fide & reli-

religione, præſentibus AA. Conſtantino Mag. & Helena matre. Denique Iudæi rationibus probationibusque Syluestri, tum miraculis, huc adducti ſunt, vt in ſententiam Syluestri concedentes, pedibusq; eius prouoluti ſeſe Chriſtianorum albo aſſcribi, ſuſcepto Baptiſmi Sacraméto, ſponte permiſerint, auctore Niceph. Call. lib vij. cap. xxxvj.

Turcæ grauiſſima peſte omniaque depopulante laborantes in Perſide, edocti à Chriſtianis ſtigmaticas cruces liquato atramento frontibus impreſsêre, hacque ratione euadentes luem, vel inuiti coacti ſunt Chriſto ſalutem acceptam ferre anno plus minus v^c. lxxx. Mauricio Imp. Grego. Papa: cuius item & precibus meritisque, tum diligentia, impendioq; Armeni, Gothi, Angli, aliique & alij dudum ſchiſmatici, ad vnionem Catholicæ fidei coierunt; vti reperire eſt apud Niceph. Call. lib. xviij. cap. xx. Matth. Palm. in Chro. V. Bed. lib. j. hiſt. Angl. cap. xxiij. & in vita S. Gregorij.

Similiter* Vandali, Sueui, Alani, Gepidæ, Heruli, Quadi, Fráci, aliiq; Germani, ac Barbari, Gothis, Hunnis, Burgundionibus,

*Al. Vindeli ſiue Vindelici.

nibus, Lógobardis & cæteris populis Scythicis permisti, alias atque alias in Christianorum ditionem & Romanorum fines facientes impressiones, tametsi omnes primú Christiani nominis osores infensissimique hostes fuerint, mirisq; modis ecclesiam fidemq; Christianam in angustum redegerint; postremò tamen, partim Valentin. j. & Theodo. senio. AA. téporibus, ac deinceps, partim Iustino, Iustiniano & Carolo Magno A.A.A. initio sanè Arianismo, demú Catholicismo sunt asserti; & Vandali quidem apud Mauritanos reliquosque Africanos, Sueui apud Lusitanos, Franci apud Gallos, Gotthi apud Hispanos, Burgundi apud Narbonenses, Longobardi apud Italos magnæ, ne totius dicam, nobilitatis fundamenta iecerunt: denique quemadmodum ibidé sedes, ita & fidei integritatem receperút, cú populi Christiani passim pietate, tum sacerdotum & episcoporum eruditione pariter & signis miraculisque permoti, id quod historicis quàm probatissimum est, neque paucis, neque infimis, Victor. Vticens. Procop. Cæsar. Iornand. P. Oros. P. Diac. Niceph. Call. Blond. Flaui. Raph.

Vola-

Volaterran. Micha. Rit. Atque ita Gentiũ migrationes, quas accuratiſſimè perſcribunt præter alios Vvolfgang. Laz. Blond. Fla. Volaterr. neq; ipſis Barbaris incommodæ, neque eccleſiæ Chriſtianæ fuêre inutiles. Per eas cum boni probati, tũ mali Chriſtiani ſeu caſtigati, ſeu caſtigatione emendati ſunt, vti libris xxij. D. Auguſt. P. Oroſius libris ſeptem, Saluianus Maſſilienſis octo libris demonſtrant luce clarius meridiana. Demum eâdem Dei Opt. Max. prouidentia, & fides Chriſtiana ad barbaras quaſque nationes, vti diximus, prorogata eſt, & ſecundum Prophetarum oracula, qui erant procul & toto orbe à Deo errantes & alieni, facti ſunt Oſe.1.2. Rom.9.10. propè: quibuſq; olim dicebatur, Non po- & ſeq. Deut.32. pulus meus vos, &, non miſericordiam 1.Pet.2. conſecuti, repétè facti ſunt filij Dei. Quã diligentem interim illis conuertendis & ad ſanam mentem reuocandis nauarint operam Epiſcopi paſſim, Eugenius & alij in Africa, & vtraque Mauritania ac Numidia; Leander Hiſpalenſis, Iſidorus, Arcadius, Probus, Paſcaſius, & Eutychius in Hiſpania; Lupus Trecenſis, aliiq; in Gallia; Paulinus Nolanus, cæteriq́ue in Italia,

lia,

lia, annalibus adnotatum eſt. Quantum laboris impenderit S.Grego. Papa, reducendis ab Arianorum opinionibus Longobardis; quantopere Fulgentius * Carthaginenſis epiſcopus ſtuduerit demulcendis Vandalis; quantum ſudarint Boëthius, Symmachus, Caſſiodorus inſtituẽdis Gothis, & alij aliique aliis & aliis, alibi & alibi, eorum ſcripta abunde teſtatur. Ante tempora Gregorij Mag. fuit item S. Barbatus epiſcopus Beneuentanus, qui Longobardos pridem baptiſmo, Chriſtiq́ue fidei nuncupatos, & partim in hæreſim, partim ad idololatriam prolapſos, plenius ſolidiuſq́ue religione Chriſtiana imbuit, Iuſtino ij. Imp. Ioan. Põt. Max. anno plus minus v^c.lxvj.

Al. Ruſpẽſis.

Perſæ ſæpe receperunt fidem, ſæpe ab ea deſciuerũt. Equidem tẽporibus apoſtolorum fidei illos inauguratos fuiſſe dudũ diximus. Iterum Cõſtantino Mag. A. eos vnà cum Iberis, Indis, aliiſq́; populis, Auguſti ſtudio fidem percepiſſe, aut certè principis Conſtantini præſidio in ea ſibi ſatis conſtitiſſe, hiſtoriis liquidum eſt. Nã quũ * Sapor eorum rex innumeros Chriſtianos gladio perpetuò cædi iuberet, adeò

Al. Sapores.

adeò vt vno Paraſceues ac Paſſionis Chriſti die ſedecim hominum millia variis tormentis eſſe ſublata memorentur, Conſtantinus Mag. vt non raro aliàs, quum literis nihil apud Saporem promoueret, hac vna de cauſſa bellum ei indicit. Vide mihi Sozome. lib. ij. cap. xj. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxvij. Caſſiod. hiſt. Trip. lib. iij. cap. j & ſeq. Theodorit. lib. j. & ij. hiſt. & lib. Philotheos, vbi illius ſanctiſſimi & apoſtolici prorſus viri Iacobi epiſcopi Niſibini in Perſia meminit, id temporis ibidem apoſtoli, Gennad. Sempro. Pallad. Simeon. Metaphraſt. Nice. lib. 8. cap. 14. & lib. 15. cap. 22.

Denuò autem Perſæ ad fidem redierunt Marutha Meſopotamiæ & * Ablate Perſidis epiſcopis, Magis oppidò quã reluctantibus, Theodo. Iuniore & Valẽtin. iij. A. A. Innocent. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit; ccccxij. quod habet Proſp. in Chronic. Niceph. Call. lib. xiiij. cap. xviij. Socrat. lib. vj. cap. 8. Sigebertus, Hiſt. Trip. lib. xj. cap. 8. Ioannes epiſcopus Perſidis fuit in Concilio Nice. j. Obiit quoq; Sapor quidam rex Perſarum martyrium, vnà cũ Largo, Smaragdo & aliis, Dioclet. & Max. Impp. A. A. qui eouſque in fidẽ

* Al. Abdia, vel Abda.

Christianam ferociebant, vt vno Soteriorum die omnes vbique ecclesias (id quod egregiè hercle imitati videntur Guesij nostri) dirui mandarint, quæ vix nouennio restaurari quiuerint: restauratas verò fuisse & augustiores & splendidiores, testimonium est zeli & Persarum atq; Sophorum in Deum pietatis; vti scribit Niceph. Call. lib. xiiij. ec. hist. cap. xx. & Euseb. Cæs. lib. viij cap. ij.

Saraceni iterum Alamúdaro principe gregi Christiq; ouili asscripti sunt Anastasio j. Imp. *Ariano, Hormisda Pont. Max. anno aut circiter ccccxc. Neque hic prætermittendum, quòd cùm Seuerus episcopus Antiochenus à fide Apostata eis vellet suæ sectæ episcopos destinare, Deo consilium euertente, orthodoxi & Chalcedonensis Synodi assertores illis sint dati: quod refert Theodorus Lector lib. ij. Eodem tempore Immerinos, Persis tributarios, & hactenus Gẽtiles aut Iudæos, fidem & episcopos accepisse asseuerat, & sanguine iunctos illi Reginæ Austriacæ, de qua superius actum est.

*Al. Manichæo

Vindelicos, Pannonios, Noricos, Rugos, Rhetios Viennenses Austriæ, aliosq; circa

Vide deinceps Irenic. Gaspar Bruss.

circa populos, Attilæ Hunnorum & Odoacris Italiæ regis ætate, Seuerino apostolum agẽte, ad Christum eiusque religionem vocatos comperio, Theodo.ij. & Valentin.iij. A. A. Pont. Max. Celestino, anno, & quod excurrit, ccccxx. Erat autẽ Seuerinus ille origine Afer, primò monachus, deinde Rauennatensium episcopus. Eius vitam descripsit D. Eugippus illi contemporaneus.

Contract. Sebast. Müster. Albert. Crantz. Demochar. Vvolfgang. Laz.

Ergonia, Vindonissa, Constantia statim post tempora Constantini Mag. fidei religionisque Christianæ ministros habuere S. Paternum, Landonẽ, & eius scholæ alios, anno plus minus (quod semper addiderim propter scriptorum varietatẽ) cccxx. fuit autem primus Vindonissensium, idemque Constantiensium episcopus S. Paternus, aut, vt alij volunt, anno cc. Zepherino Põt Max. Antonino Caracalla Imp. Seueri Imp. filio. Nõnulli Churiẽsium, Bauarorum, ac Rhetiorum apostolum fuisse Lucium presbyterum mart. contendunt; alij Simonem Cyrenensem patrem Alexandri & Rufi crucis cũ Christo baiulatorem: quidam Lucium quendam alium: nam multi Lucij fuerunt.

quicquid de nomine sit, apostoli siue præconis euangelici istuc verum est, Augustæ & alibi apud Vindelicos Christi euangelium fuisse deprædicatum, primumque Vindelicorum & Augustanorum præsulem extitisse S. Sosimum, qui & Dionysius, S. Narcissi patriarchæ Hierosolymitani discipulum, anno plus minus cc. xc. Pont. Max. Marcellino. sunt graues auctores.

Bulgari Scythæ, inter Danubium siue Istrum & Pontum Euxinum, considẽtes, Serbi, Bosnenses, Rasciј Croatæ, Illyrij, Dalmatæ, aliique Sclaui, quanuis anno viij^c.xl. Nicolao Pont. Max. Michaële & Theodora matre AA. Orientis, Lothario Imp. Occidentis, opera S. Ioannicij Mag. Methodij atque Cyrilli episcoporum, quod habent Blond. Fla. Deca. ij. lib. ij. Mart. Chromer. Regino, Volaterr. in hist. Imp. Constant. & lib. viij. Geograph. § de Mæsia. Niceph. Call. lib. xxij. & xxiij. tametsi inquam id temporis ad fidem venisse videantur, & quidem animis ita feruentibus, vt Bulgariæ Rex abdicato regno monasticen sit professus, Sueropilus Rex Dalmatarum ad baptismum conuolarit,

Verũ hi duo libri Callisti desiderantur.

uolarit, de schismate tantùm ad orthodoxiam reuersi modò sunt intelligendi; sicut & Ruteni qui Leone vj. Imp. Adriano ij. Pót. Max. anno viij^c. lxix. Omnes siquidem isti diu olim vnà cum Pannoniis, Dacis seu Danis, Mæsiis, Macedonibus, Thracibus aliisque vicinis gentibus religionem Christianá percepisse aut ab ipsissimis apostolis, eorúmve discipulis existimandi sunt. Et de Dalmatis, Illyriisque ex diuinis literis cõstat; de Pannoniis verò ex vetustissimis quibusq; Synodis Nicc. j. & aliis.

Churiensium primus præsul fuisse traditur Azimo qui interfuit Synodo iiij. œcu. Chalcedonensi, Leone j. Pont. Max. Marciano A. anno, & quod excurrit, cccc. lij. Nemetum atque Spirensium dudum ad fidem vocatorum primus antistes fuit *Thessis, Vangionum & Vvormaciésium Victor, qui affuêre Concilio Agrippinensi j. anno cccxxxvij. Iulio Pont. Max. Constantino M. A. id quod ex Synodo illa & Chronicis Hiero. & Democh. & Gaspar. Brussch. perspicuũ est, vt reliquos transeá.

Democh.

Al. Iessis.

Scandia siue Scãdinauia tribus amplissimis potentissimisq; regnis distincta Go-

thia, Suecia, siue Suconia, ac Noruegia, apud Hyperboreos extremosque Septentrionales, primum quidem euangelij gustũ percepit tenuiter, Valeriano ac Publ. Licinio Galieno, & deinceps Valente Imppp. id est ab anno cclvj. & ccclxxix. sicut & Dania citerior & Saxonia, deinde iterum apostolos nacta est Iustino ij. A. Ioan. ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, v^c. lx. eodem quo tempore Longobardi, relictis sedibus propriis, exteras quęsierũt, Italiamque sunt ingressi, solicitati à Narsete Eunucho, iniuria à Sophia Iustini Imp. vxore affecto: quam historiam com plures referunt. Eam verò religionẽ isthic seruatam absque labe, vsque ad M. Lutheri, orbis Christiani contagionis pestilentissimæ ætatem, locuples testis est Ioannes Mag. Gothorum archiepiscopus Olai Mag. nepos, in præfat. hist. cap. iij. Matth. Palmer. in Chro. Nicepho. Call. lib. viij. cap. xxxiij. Magnam diligẽtemq; operam commodarunt ei regno in fide retinendo S. Sigfridus episcopus Eboracẽsis, & Olaus rex Noruegiæ, cuius Crãtzius mentionẽ facit. Alibi quoque Ioan. Mag. Gothicus scribit, vti & Crantz. Go-

Lib. 4. cap. 31 & lib. 17. cap. 1.

thiam

thiam Christi militiæ ascriptam fuisse, cũ rerum potiretur Carolus Mag. A. Profectò Gothos Valente Imp. Arianismum hausisse, Socrate, Sozome. & aliis testibus antea probatum est. Quum enim Gothi Hunniq́ue mutuis dissidiis & simultatibus confligerent, & Gothos Valens sibi vellet demereri, legiones Thraciæ eis auxiliares misit: quamobrem obtenta victoria beneficium officio recompensare (vt apparebat) volentes, sese Imperatori militaturos spondent, episcopos Christianos petunt, vti diximus; demum ad ingeniũ redeunt, Thraciam inuadũt, Valenti inermi & absque milite bellũ inferunt, eumq́ue in casa repertum exurunt: & certè istuc nemo inficiabitur, Theophilũ Metropolitanum archiepiscopum Gothiæ Syluestro Pont. Max. Constantino M. Imp. affuisse Concilio Niceno j.

Saxonia reliquaq́ue Germania iugum Domini suaue subierunt Sergio j. Pont. Max. Iustiniano j. A. apostolis S. Vuillebrordo Britanno, Vvilfrido Lindefamensi episcopo, Vvulfranno Senonensi, Vvillehado Anglosaxone, Echberto Eboracẽsi episcopo F. Eadberti Nordhumbrorũ

 regis,

regis, vti apud Reginonem, Marcellinum hist. Vvillebrordi discipulum, nostrumq; Surium legere est, anno, & quod excurrit, cccccxxvij.

Fridolinus Scotiæ atque Hiberniæ regis filius pòst, votorũ caussa, multas peragratas prouincias (vti cum primis religiosissim è fieri solet) in Galliis primũ apud Pictauos S. Hilario episcopo, postea ad Belgas diuertens prope Mosellam, vnà cum Leodegario Franco; inde Argentiná, Churiá, Rhetiam, Burgũdiam, Basileã pertrãsiens ad Sequanos tractũ Rheni secutus euangelium passim diuulgat, cœnobia extruit, sacra fana ædificat, anno plus minus ccccxl. Vixisse scribitur vsque ad S. Remigij Rhemensium episcopi & Clodouæi primi Christianissimi Francorum regis tempora. Et certè quemadmodum persecutiones sæpe fuerunt caussa, cur multi huc illuc in peregrinas regiones fugerint, & ad exteros euangelicam fidem deportarint; ita crebrò (præsertim Scoti, Angli, siue Britanni) olim dum aut terram sanctam, quam dicimus, aut apostolorum limina visitarunt, passim euangelio prædicando seruiebant. Sic vtroque tem-

tempore & pacis & belli, Deus, quia omnipotens est, potest; quia bonus est, vult; quia prudens est, nouit bene vti: quod sæpenumero repetit D. Augustinus.

Frisia, Saxonia citerior, *Vvestphalia, Sicambria seu Nusia quę nũc Geldria, Cliuia, Iuliacum siue Menapium, totus ager Traiectensis qui Rheno alluitur, Betua siue Batua, olim Batauia quæ nunc Hollandia, Vvalachria Mattiacorum, quos vocat Strabo & Cor. Tacit. quæ iam Zelandia appellatur; omnes, inquá, hæ prouinciæ fide Christi illustratæ sunt, commodante suam operam S. Vvillebrordo, Lebuino, Vverentfrido, Luitberto, aliisq; eius farinæ viris religiosissimis, qui, Saxonibus siue Anglis, quos diximus superiùs, Britanniam deuastantibus, immanemq; in Christianos tyrannidem exercentibus, verso solo, patriaque exulantes, huc sese receperunt, Sergio Pont. Max. Iustiniano j. A. & Pippino Fráco imperantibus, anno plus minus v^c.xl. vti ex Albert. Crantz. Marcellino S. Vvillebrordi contubernali, Vsuuardo in suo Martyrologio manifestum est. Primus Traiecti ad Rhenum antistes fuit S. Vvillebrordus, Iuliácensiũ

*Al. Vvestvvallia, id est occidentalis Gallia.

verò multò pòst annocirciter m.cxl.S. Adelbertus, quod adnotant Seb. Munster. & Democh. Batavi à Cattis, Cerusiis & Ligiis Hungariæ, Pannoniæque populis originem ducere, quibusdam putantur: & sanè Cattuicus siue Cattorum vicus apud Hagam Comitis, in ripa Oceani Britannici in Batauis non paruo est argumēto ad faciendam fidem eius rei quam dicimus, præter alia vetustatis monumenta plurima quæ isthic visuntur.

Lupold. cap. 2. Frisones nanque & Saxones multò antè quoque apostolos accepisse S. Hildegarium & socios Clodoueo Francorum primo rege Christianiss. Anastasio Imp. Symmacho Pont. Max. apud Regino. reperire est. Demum iisdem apostolus adeoque & martyr isthic consecratus est S. Bonifacius Maguntinus episcopus.

Nauarram, Pompeopolim nunc Pampilonam, Vascones qui ad radices Pyrenęorum montium habitant, gentem efferam, & plusquā barbaram, olim vnà quidem cum reliqua Gallia Christum vtcumque didicisse non ambigo: S. Amandum verò ad mansuetioris vitæ consuetudinem reduxisse; sicut & Sclauos vl-

tra

tra Danubium; auctor est D. Milo monachus S. Amandi, anno, & quod excurrit, vj^{c}.lx.

Flandriam, *Brabantiam, siue, vt olim, Mempiscum, Ambactos, Bennuos, Aduaticos, Ambuaritos, reliquosque Belgas, vt erant ditionis Gallicanæ, præter eos quos memorauimus, religiosissimos mortales adeptos esse apostolos ex Francorũ regum stemmate, ita accipe. *Hilderico rege cũ ob inertiam, tum luxuriam, aliaque vitia hac dignitate indigna, regno exuto, & monasterio mancipato, Pippinus, maior domus, omnium calculis, suffragiisq; surrogatus, & ab Zacharia Pont. Max. confirmatus est, cùm ob res domi militiæque fortiter gestas, tum ob studiũ religionis Christianæ, teste D. Lupoldo (in aureo illo libello De zelo veterum principum Germ.) Adone Viennens. aliisque plurimis, anno plus minus vij^{c}.x. Is vxorem Bertam Heraclij Imperatoris Constantinopolitani filiam duxit, ex eâq; Carolum Mag. suscitauit, siquid Vincentio tribuendum est. Soror illi fuit Amelberga nupta Comiti Bracbantensi* Vvitgero. hinc numerosa eaque sanctissima

Al. Brachantiam,

Al. Childerico

In Speculo hist.

Al. Arnulpho.

sobolès

soboles nata est, Emebertinus Camera-
Al. Arnoldus censium,*Arnulphus Metensium præsu-
les fratres, S. Gudula, Reinildis & Pha-
Al. Amelberg raildis germanæ sorores.*Amelburgæ so-
ror fuit S. Gertrudis quæ apud Niuellen-
ses sacrarum Vestalium Monasticen in-
stituit: Pharaildis Gandauum dedicauit,
suisq; virtutibus celebrauit: Aldegúdis &
Vvaldetrudis neptes, quarũ hæc Montes;
S. Gudula agrũ Alostensem consecrauit.
Ná quũ prope Alostum in pomæriis sub-
urbanis, apud pagũ Mortzellanũ, suũ O-
ratoriũ eremitico more & ædiculá habe-
ret, stupéda ibi sanctimonia claruit, mul-
tisq; signis: demũ etiam in vico Ham vita
functa est. Illic Carolus Mag. A. Imp. de-
posito diademate Deũ Opt. Max. ad me-
moriá S. Gudulæ adorauit, soluit vota, im
plorauit eius fidé opemq;. Postremò mo-
nasteriũ illic Virginũ Deo dicatarũ insti-
tuit atq; dotauit, quod Nordmannis Da-
nisq;, irruptionem in Belgium facienti-
bus, deuastatum, à Ludouico pio Caroli
Mag. filio instauratum auctumque est.

Alostanus comitatus, ille, ditissimus
agri (habet enim sub se ciuitates treis, pa-
gos vastissimos opulentissimosque lxxij.
adeo-

adeoque ipsi Cameraco iura dicit, alioqui Imperiali & liberæ ciuitati, imò quã sibi hoc tantùm titulo asseruit Carolus Quint. A. quòd Alosto principaretur) euangelij præconem, cum primis S. Amandum, deinde eius in fide alumnum S. Vrsmarum habuit, anno, & quod excurrit, vj^c. lxviij. Iustinia. Imp. Leone iij. Pont. Max. Habebat sacrã casulam & tuguriũ ad mœnia S. Vrsmarus, vbi postea cœnobium S. Vrsmaro initio, deinde S. Guielmo est nuncupatum: id quod à Nordmãnis item exustum dirutumq; fuit, & intra muros deniq; transpositũ; vti in archiuis eius cœnobij memini me legere puerũ.

Gandauensibus, Brugensibus, cæterisque seu Flandris, seu Brabantis eodem tẽpore à S. Amando, Bertulpho,* Alloui- Al. Leuino. no, siue Bauone, Louato, Bertino, Floreberto, Andrea, Ioanne, Humberto, Mauronto, aliisque S. Amãdi collegis, deprædicatum est. Neque mihi hic est omittendum, S. Amandum, more apostolico, infinitas virgines passim sacro velamine amiciuisse, ac ecclesias fundauisse; discipulosq; eius deinceps plurimas, ordinisque S. Benedicti (qui tum in primo flore erat) mona-

monasteria non pauca, vti ex Milone, Surio, & cœnobitarũ archiuis, satis superq; probatum est. Collegæ S. Amandi fuêre Arbogastes & Pyrminius Angli. Antuerpia atque Mechlinia tunc vici, hoc magis mihi probantur, aut ab episcopis, Cameracensi Emebertino, & Metensi Arnulpho fratre germano, aut ab ipso S. Amando fidem religionemque Christianã
Themse. didicisse, quo magis Tamisia media inter vtrunque pagum fuit, vbi Amelbergam finem vitæ fecisse, & sepulturæ locũ delegisse manifestum est. tametsi Mechlinienses insertos Christo S. Rumoldo episcopo auctore Dauidis Scotiæ regis filio circa annum, & quod excurrit, vj^{c}. Dagoberto ij. Francorum rege, Pippino duce ac maiore domus, sicut & Lirenses Gommaro comite S. Rumoldi familiari rerũ satagente (quem alij è Britannia, alij ex Pippini genere oriundum faciunt) certo certius sit. Neque id temporis hîc, id est, in Belgio, fidei religionisque seriem ceu filum cœpisse telámve cultus Christiani (vt ita dicam) adduci possum vt credam, quum vel ex Philippici, vel Anastasij ij. vel profectò Leonis iij. Isauri literis, circulari-

laribusque edictis, iconomachiam passim in Belgio exertam fuisse sub eadem tempora, & istoc nomine & abbates & episcopos aliosque pietatis Catholicæ studiosos morté obiisse, Christ. Masseus, Meyer. aliique affirment.

Augustalis ac palatina Bruxella S. Gaugericum tanquam suæ fidei pædotriben, & archididasculum colit, S. Amandi fidum in agro Dominico excolendo Achaten. vnde & vetustissimum totius vrbis templum eius nomini est dicatum. Floruit, si historiæ fides habenda est, anno ccccccIxix.

Precipuum est (vt sic loquar) maximeque demonstratiuum argumentú; quod me monet, quo autumem per vniuersum Belgium, potissimùm à tempore Clodouei anno cccclxxxv. ac inde hactenus Rémpub. Christianam accuratissimè fuisse ordinatam, ecclesiæ Hierarchias elegantissimè compositas, fidem religionemque adamussim obseruatam; quòd Clodoueus tot tantisque conatibus, ac deinde Carolus Martellus, Pippinus, Carolus Mag. zelo religionis Gothos, aliosq; Barbaros Italia, Saracenos Hispania exturba-

barint.id quod produnt Grego.Turo. Ado Vien.Regin.Gagui. Aimoin. Turpin. Lupold.Sigebert. Neque mihi persuaderi sinam religiosissimos mortales illos tantùm ab rebus suis ocij habuisse aliena vt curarent, sua negligerent, nisi iam tunc hic esset bene cultus ager, nisi prius proprio priuatoque horto zizania quæq; noxia demessuissent.

Vide Seb.Műster.Gasp. Brussch. Anton.Democh.Laurent.Franc. Matth.Palmer.Sigebert.

Vvertzéburgensium ac Herbipolensiũ primus antistes sacratus est S Burchardus Britannus, S. Bonifacio sanguine iunctus Moguntinensi episcopo, & in pædagogio Christianæ pietatis alũnus anno, & quod excurrit, vij^c. xl. Leone Isaurico & Constantin.F. A.A. Iconomachis, Pippino & Carolo Mag.Francorum regibus, Zacharia Pont.Max. Hic episcopatus præter opimas lautasque donationes Regũ Galliæ, etiam Franconiæ ducatu & Voitlandiæ potiori portione, Grego.Papa, ditatus est. Docuerat Herbipoli & per cunctam

Al.Chilianus.

antea Franconiam S.* Quillianus Scotùs cũ sociis anno, & quod excurrit, vj^c. lxxx. Conone Pont. Max. Heraclio Imp. illuc episcopus destinatus; vt habent Sigebert. Frãcisc. Irenic.lib.iij.cap.lxxvj.exegeseos

Ger-

Germaniæ Christ. Mass. lib. xiiij. Æneas Sylui. Herman. Cõtract. Fasciculus temp. Crantz. Io. Schom. Eistettẽsibus siue Aychistandianis & Aureatensibus primus præses sacerque antistes à S. item Bonifacio datus est S. Vvilibaldus S.* Richardi regis Britanniç & S. Bonnç filius, Constãtino. v. Pogonato & Irene matre A. A. Orientis, Carolo Mag. Occidentis Imp. A. Adriano j. Põt. Max. cuius decreto septimum Concil. Oecumenicũ Nice. ij. contra Iconomachos ab episcopis ccclxvij. coactum est, S. Thàrasio patriarcha Constantinopolitano, nomine sedis apostolicæ, vnà cum aliis, præside; vt habet Photius patriarcha Constant. & Niceph. Call. Tom. xx. aut certè Leone iij. Pont. Max. Vvilibaldus episcopatum hunc adiit anno plus minus vij^c. xcvj. vti ex iis quos citauimus conspicuum est.

* I. Richardi, quod nomen Regibus Hispaniæ admodum olim fuit familiare.

Episcopatum Elziensem siue Aulicensem siue Hildesheymẽsem fundauit dotauitque Carolus Mag. firmauit & pariter auxit Ludouicus F. cognomẽto Pius: primum eius flamẽ episcopale fuit* Guntherius anno circiter viij^c. Stephano iiij. Pont. Max.

* Al. Gunthrius

Stalinstendensem seu Halberstadensem episcopum primus egit S. Hildigrinus fra. S. Luderi anno circiter vij^c. lxxxj. auctore Leone iij. Pont. Max. Carolo M. Imp. A.

Verdensem episcopatum primus omnium administrauit Svvitbertus monachus Anglus eodé ferè tempore, iisdemque cum ecclesiæ, tum imperij Satrapis, cui episcopo aliquot abbates Scoti successere anno, & quod excurrit, vij^c. lxxvj.

Eodem æuo Paderbornenses S. Harimarium siue Hadumarium episcopum sunt cósecuti, anno vij^c. lxviij. aut circiter.

Ité fundatore Carolo Mag. A. Mimigardensium, nunc Monasteriensium, episcoporum series cœpta est, consecratusq; primus episcopus S. *Lungderus: id quod apud eosdem scriptores testatum est.

Al. Luderus.

Eadem tempestate Mindenses S. Hernibertum:

Osnaburgenses S. Vvihonem genere Frisium:

Bremenses S. Vvillehaldum:

Hamburgéses S. Heridagú, monachos vitę probitate claros, episcopos sunt nacti.

Deinde anno, & quod excurrit, viij^c. xliij.

xliij. Hamburgensium & Bremensium dioeceses in extremis Saxonibus confinioque Sclauoniæ apud Nordalbingos in vnum archiepiscopatum Bremensem coierunt; primusque archiepiscopus fuit designatus S. Ausgarius; cui vita defuncto, surrogatus est S. Rembertus. Ausgarius Ericum iij. Daniæ regem conuertit.

Suetia siue Sueonia * Berone rege, Carolo M. Imp. & Ludouico A A. S. Ausgarij monachi industria ouili Christi accreuit anno, & quod excurrit, vij^c.lix. Deinde Ericho Stenchillo principe, postremò rege S. Olao qui primus ferè isthic Rex Christianus scribitur, anno, & quod excurrit, ix^c.xxxviij. Ottho. j. A. Martino iij. Pont. Max. quod scribit D. Io. Mag. Gotth. lib. xvij. cap. ij. xv. xvj. & sequent. Democh. Lazius, Lupoldus item. *Al. Biorno

Nordmanni quum dudum, nō solùm in Galliam Bèlgicam, verumetiā in vniuersam reliquam Galliam, imò Italiam fuissent grassati indignis modis; denique Hiero. principe primùm, Ludouico pio A. Eugenio ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, viij^c.xv. deposita barbarie ad mētem Christianam venerunt, teste Mich.

Ritio. Horum, sæpe in Belgium excurrentium, caussa, Carolus Mag. Ludericum Harlebekanum secundú Flandriæ Hannoniæque Forestarium comitem perpetuum creauit de Marka, filiisq; officium pariter & ditionem hæreditariam fecit, vt limitanei custodis, vel præfecti instar arces passim extrueret, ac perpetua præsidia haberet arcendis Nordmánis, vti Lazius perhibet, Meyerius, Sigebert. Verùm, auctore Flacco Horat.

Naturam expellas furca, tamen vsque recurrit:

Nordmanni fidei renunciant, denuò prædæ inhiant, sacrilegia admittunt, ingentem stragem Christianorum machinátur: quid plura? Carolus iij. cognomento Crassus, Carolomanni (vt vult Blond. Fla.) frater, Rotifredo Nordmannorum Regi demerendo Gislam filiá Regis Lotharij fratris vxorem dedit, atq; Frisiam vniuersam dotis loco; sicque eum suæ fidei religionique Christianæ vindicauit, anno viij^c.lxxxij. Deinde Carolus Balbus rex Gallicæ Franciæ filiam suam Rolloni duci Nordmannorú hac lege, vt se Christianum fore voueret, spopondit, anno, &

Decad.2. lib.2.

quod

quod excurrit, viij^{c}.lxxxiiij. eidéq; Nordmanniam in regno suo in feudum tenendam decreuit. Denique Henricus j. A. Nordmannos Danosque in ordinem absolutissimè redegit, vti apud annales Frāc. Vincent. Lupoldum Bebemburgium fusissimè tractatur. De ferocia Nordmánorum habetur vij. q. j. Sciscitaris, & de consc. dist. j. Concedimus. Lib. 25. cap. 53. & seq. Lib. de zelo cap. 2.

*Eruli mercede pecuniaque conducti ab Imperatore Iustiniano j. A. sese fidei Christianæ submiserunt anno plus minus ccccccxxx. Pont. Max. Vigil. quod habent Procop. Cæs. Euagri. Scholast. lib. iiij. cap. xx. Erulos, Vvendos, Rugos denuò prolapsos restituit religioni Vvaldemarus Mag. in catalogo regum Danemarcorum numero lxxvij. vt est apud Vvolfgang. Laz. lib. ix. de Marcomannis. Al. Heruli

Russi siue Rugi, Prussi siue Pruteni, Rutenis vicini, & Moschi siue Moschouitæ facti sunt Christiani cum Basilio, tum Ioanne Zunisce Impp. anno, & quod excurrit, viij^{c}.lxv. Ioanne viij. Pont. Max. Quū enim viderent librum Euangeliorū igni admotum virtute diuina nō cremari, dediderunt sese Christo. Refert Io. Zona.

Tom.iij.Lambertus Scaffnaburgensis dicit à Benedicto v.Pont.Max. & Otthone j.Imp.D. Adelbertũ illis erudiẽdis destinatũ anno plus minus ix^c.lx. Vide Hermoldũ presbyterũ, qui scripsit Chronica Sclauorũ,ante annos aut circiter iiij^c. Danorũ rex Haraldus vnà cũ regina Mogũtię Baptismũ Christi suscepi, Ludouico pio A. & vxore eos de fonte leuantibus. Misitq; Imperator S.Ausgariũ Hãburgẽsem, Gallũ,Magnũ,Othomarũ,Ioannẽ, Martinũ, partim Constantienses episcopos, Victerbũ,ac Thossonẽ Augustę episcopos,Vdalricum , Cunradum,aliosque partim Suecuos,qui Boëmiam,Hungariam,reliquãq; Germaniam ad fidem , vnde desciuerãt, reducerent, anno,& quod excurrit, viij^c. xvj.Pont. Max. Leone iiij. quod habent Lupold.Chroni.Martin. Vvolfgan. Laz.

In Saxonia certe fuisse deprædicatũ Euangelium Decio Imp. A.ex historia Thryphonis, Respicij,Tribu i,& Nynphæ martyru manifestum est.

Apud Boios , siue in Boia , vel Boiaria quæ nũc Bauaria est,domitis sępe rebellibus Saxonibus,cùm rerũ tandẽ potiretur Carolus Mag. studẽs magis fidei religioniq; Christianę,quã imperij terminis ampliãdis,omnibus populis,quos sibi subiugarat,ilico episcopos, flamines, sacrosque mystas dedit catechizãdis rudibus, iis qui pri-

pridē instituti fuerāt roborandis. Magnā hic operā nauarunt Ludgerus episcopus Monasteriēsis, Vilebaldus Bremens. Hildegernus Alberstadensis prius Catalanēsis, Lynderus frater Hildegerni Mūdegarnordēsis, & Vvilebrordus cū suis, & paulo antè S. Rupertus episcopus Vvormaciēsis ad Boios ꝑfectus, iūctis sibi xij. monachis, quos huc illuc apostolos ordinauit, primusq; episcopus Iunaniæ, quæ nūc Saltzburga, creatus est S. Rupertus Theodeberto rege Francorum, Phoca Imp. A. Sabino Pont. Max. anno, & quod excurrit, vj^c. Vide Democh. Gasp. Bruss. Seb. Mūst. Laz. Lupold. Mich. Rit. Crantz. Regin.

Idem studium impenderunt conuertendis ad fidem Carinthiis, Carnis, Tauriscis, Styris, aliisq; Herulorum ac Marcomannorum reliquiis, S. Ruperti Franci quem diximus discipuli Giselaricus, Vvilo ac Sodomus ex Bois oriundi; itē Corbinianus, Emerannus, Bunifridus Angli; Bonifacius qui & Vvvinbaldus, & Vviliboldus Scoti, Doningus, Modelhamus, Modestinus, & S. Virgilius episcopus Iunaniensis Teutones. quos memorat Lazius in præfat. de migrationibus Gent.

Danis, Vindis, Saxonibus, Sclauisque iterum iterumque prædicatum fuit, primùm Pippini & Caroli Mag. temporibus per S. Heridagum, vt refert Irenic. secundùm Ludouico Pio A. per Ausgariũ; tertiùm per Helmannum Otthone j. Imp. anno plus minus ix^c.xl. quod notat Herman. Contract. postremùm Boleslai Boëmiæ Poloniæq; regis anno circiter m. xij. Otthone iij. Imp. A. Grego. v. Pont. Max. vt testis est Martin. Chromer. lib. iij.

Lupold. cap. 2.

Poloni seu naturæ ad virtutem procliuioris facilitate, seu Dei naturæ præsidis præueniente gratia, solo relatu eorum qui in Boëmia atq; Morauia & alibi religionis Christianæ ritus viderant, abdicato paganismo, sese Christo deuouerunt, rege Mieciſlao, Otthone j. Imp. Ioan. xij. Põt. Max. quod testatur Chromer.

Danorum Rex Haraldus cum omni populo suo & vxore & liberis anno, & quod excurrit, vij^c.lxxxiiij. Carolo Mag. Christo fidem & nomen dedit: sed mox versa in seditionem plebe, non nisi mutua cæde rem composuerũt, & nunc quidem bonis, nunc malis cedendum regno fuit. Vsqueadeo *nec bene conue-*

Lupold.

niunt,

niunt, nec in vna ſede morantur.

Religio & ſuperſtitio, fides Catholica & hæreſis apoſtatica. Quid opus eſt multis? poſt parricidia, poſt ſacrilegos inceſtus, poſt flagitia infinita, tandem Haraldus Danorum rex Otthoni j fit ſupplex cum vxore & liberis & populo vniuerſo, ſuſceptoque baptiſmo renunciat idolomaniæ; & ita tandem vicit vim veritas. Quàm cruenta ſæpe fuerit in vtranque partem victoria, cùm in Dacia, tum Sueuia, tum Noruegia, his quidem in orthodoxorum partem, illis in hæreticorum factionẽ inclinatis, apud Crantzium cernere eſt. Eadẽm de Saxonibus apud Sigebert. & alios, de Anglis apud V. Bedã, de aliis aliiſque apud alios alioſque comperimus.

Vti in opere Apologetico de induſtria demonſtrabimus propitio Numine.

Rugi poſt defectionem diutinam à fide, denuò inſerti ſunt & in catalogũ Chriſtiani nominis relati, rem promouẽte Helena regina, quæ ab Otthone j. A. miſſa legatione cupiuit ſibi, ſuoque populo deſtinari epiſcopos, reliquumq; clerũ illinc non ita pridem profligatum. vſqueadeo *virtutem odimus præſentem, abſentem quærimus inuidi*. Vt frequenter, occulto Dei iudicio, vero quidem & iuſto, quan-

tumuis duro, nobis nescientibus, nihilq; tale cogitantibus, & altùm dormiētibus, eueniat; quod diuinis oraculis præsagitū est: Ego ad æmulationem vos & inuidiam concitabo; ipsi me prouocauerunt in eo qui non est Deus; & ego eos prouocabo in eo qui non est populus, & in gente stulta iritabo eos. Felices proinde & terque quaterque beatos ego censuerim omnes eos qui fidem moribus similibus profitentur, fideique perpendiculo respondentibus,

Deute.32. Rom.9.10.

Bona si sua norint

Christicolæ.

O cæcas hominum mentes & cælestium inanes.

Profectò D. Saluianus Massiliensis episcopus eodem argumento & scopo tractans de vero Dei iudicio & prouidentia octo libris, quo vel Augustinus Afer xxij. de Ciuitate Dei, vel Orosius Hispanus septem, quum multis rationibus probationibusq; disseruisset totius Galliæ, Belgij, Italiæ, Hispaniç, Africæque per Barbaros, Hunnos, Gothos, Vandalos extremá depopulationem, non nisi Christianorum viciis, iustoque Dei iudicio acceptam referre

ferre deberi; denique præter alias caussas Lib. 8.
hanc quoque non minimã esse asseuerat deuastatæ Africæ rationẽ, quòd Afri monachos & quoscunque religiosos attonsósve aut ex Ægypti cœnobiis, aut sacris Hierosolymorum locis, aliisque eremi ac solitudinum monasteriis in Africam fortè traiicientes, velut noua & nunquã antea visa portenta ac monstra exibilarent execrarenturque, & sannis ac dicteriis multigenisque prosequerentur iniuriis. Neque aliter ego iustum illud Dei iudicium, quo nuper Gallia, Belgiumq; prædæ datum est, existimo, nisi neglectæ contemptæque religionis vicio. De Guesiorũ verò barbarie alio propediem volumine perscribam fauentibus Superis. Illud hic dumtaxat de illis dixero; quod de Afris olim asseruit Saluianus lib. vij. Non sic Ætnam flammis exæstuare, sicut isti luxuriant cupiditatibus, prauisque affectibus & studiis & molitionibus, adeò vt facilius credi possit, Guesium non esse Guesium, quàm non esse flagitiosum, quàm non esse sacrilegum, quàm nõ esse impiũ.

Quum Boiarij, Vindelici, Norici, Austriaci, multis grauissimisque præliis confli-

Vide Laz. de Bois lib. 7. & de Cimmeriis lib. 3. Onuph. Rheginon. Aimoin. Sigebert.

Al. Rupertũ.

Al. Theudone

conflixiſſent cum Pippinis & Carolis aliis & aliis, poſtremò ſub tempora Ludouici pij anno, & quod excurrit, v^c. x. diſciplinæ fideique Chriſtianæ aurem commodare exorſi ſunt. Heraclio verò Imp. A. Deuſdedit Põt. Max.* Rudpertum epiſcopum Borbetomagenſem à Berichario tyranno ſede pulſum acciuêre Apoſtolum: & *Theodone duce hoc nomine tertio Boiorum Rege, cũ tribus filiis, & numeroſa plebe, ſacris Vndis luſtrato, religioniq́ue Chriſtianæ vendicato, delubra idolis ſacra euerſa, ſoloq́ue æquata ſunt; varięq́ue paſſim, cùm per Rudpertũ, tum per Giſelaricum Sodomum, aliosq́ue eius diſcipulos, apud Pannones, Auares, Sclauos, & nouæ eccleſiæ conſtructæ, & veteres è ruderibus ruinisq́ue ſuſcitatæ: inter alias Fabianenſis, vbi nunc eſt Vienna Auſtriæ, quondam à S. Seuerino & Mamertino auſpicata; & in agro Carantano, Solienſis Deiparæ Virgini ſacra, quam Donningus fertur erexiſſe. Fuit iſthic apud Boios, inquam, in eccleſia à S. Rudperto fundata, & à Theodone dotata, vnde Theodonis Villæ nomen ſortita eſt, habita Synodus Rhemenſis Vvulfario xxx. Rhemorũ

archie-

archiepiſcopo præſide ſuperſtite, Carolo Mag. A. anno viij^c. xiij. Ebbo ſucceſſore Vvulfarij præſente. Errant fortè proindè qui Theodonis Villam putant eſſe noſtrã Diettenhouen ciuitatem, Luxouienſi ſeu Lutzenburgenſi ducatui contiguam. Fuit autem Concilium iſtuc potiſſimùm hac de cauſſa indictum, vt epiſcopi Galliæ atque Germaniæ decernerent, quid ſtatuendum eſſet in tyrannos, ſicarios, ſycophantas, qui quoquo modo ſacerdotem reliquumque clerum damno, iniuriáve affeciſſent. Eius Theodonis filius *Vtilo v. Rudperti pædagogia inſtructus, à Theoderico j. Francorũ rege limiti Armorico eſt præfectus, ditionemq; omnem inter Scaldá, Moſam, Rhenumque amnes, ac Oceanũ Germanicũ aduerſus incurſiones Nordmannorum, Danorum, aliorumque Barbarorum defenſandam accepit; primusq; inter Marchiones Antuerpienſes ſiue limitis Britannici, nunc Anglici, præfectos cẽſetur. Et inde ſanè nõ modò Marchionum Antuerpienſium ſeriem texere, verumetiam fidẽ religionemq; Chriſtianá altiùs, patẽtiùs, firmiùs radices egiſſe partim Bois (quos diximus) religioſiſſimis,

* Al. Vtto vel Ottho.

Anno 540. plus minus quando Mahomet ſuam fabulam inchoauit.

partim Lotharingis adnitentibus Satrapis, licet colligere. Ná Afopertus tertius
Al. Clotharij Marchio Pluthyldam* Lotharij iij. Regis Francorum filiam, vxorem duxit; inde natus Arnulphus pater Arnulphi Metensiũ Mediomatricum episcopi: Inde Brabantiæ ducatus, Boloniæ, Arduennæ, Hasbaniæ, Lotharingiæque duces, Louaniensiũ, Hannoniensium, comitesque Hollandiæ orti sunt, vnaque sanguine iuncti, etiam fidem proceres omnes inde prognati iunxerunt, & hucusque indeprauatam seruarunt, seipsis semper (ob fidei religionisq; merita) & feliciores, & duce virtute, fortuna comite potentiores, nobiliores, augustiores. Non enim tantùm Flandria aliæque Belgicæ xvij. prouinciæ, verumetiam regna plurima, Hierosolymitanum, Siculum, Neapolitanum, Indicum, Hispanicum, ipsumque adeò imperiũ Germanicum siue Romanum accessere. Sicut enim olim prisci Romanorum Imperatores, Imperij pomæria prorogantes, diuersis prouinciis diuersos cõsules ac præsides, aut proconsules, aut proreges constituebant: ita Constãtinus Mag. Iouinia. Valentiniani, Theodosij, Carolus Mag. &
omnes

omnes retro fidei terminos extendere studentes,& hostium incursionem prohibere cupientes, milites cuique limiti præficiebant ac Markæ. Et ij quidem primùm milites, deinde custodes, postea Præfecti limitum siue limitanei, postremò Comites Markæ & Markiones dici cœperunt, vel Comites de hac aut illa Marka, seu limite; exempli gratia: Hispaniæ, Britanniç, Galliæ, Gothiæ, Germaniæ, cæterarumq; ditionum Christo fideique Christianæ nuncupatarum. Id quod sæpe repetit Aimoinus lib.iiij.cap.xcvj.xcviij.cv.cvij.cix. cx.cxiiij.cxvj. lib. v. cap. xxxiiij. xxxv. xl. xlj. Vtrũ verò Burij, Eburones, Arij, Gotthini, Quadi, aliique Germaniæ populi inde Marcomannorũ nomen apud Cornel. Tacit. multique reges Francorũ Marcomiri sint sortiti, studiosi viderint, à Quadis nobis manasse, quem vocamus Teutonicè **quact**/id est, malitiosum facilè cõiecerim: quod, quando pueros ceu lamiis ac terriculamentis volumus percellere, dicimus, Véturum d. **Quademay.** Neq; sanè Marcomanni ab amne superioris Austriæ, vbi aliquando sedes habuêre, denominantur; sed quòd essent veteris Ger-

maniæ

maniæ gentes limitaneæ, vſque ad Oceanum Britannicum, permiſta ſylua Ardenna, pertingentes. vti ex Cor. Tacit. Laz. & aliis liquidum eſt. Markæ autem cuſtodiam ob locorum vaſtitatem, & ab inuicem intercapedinem nimiam, nonnunquã in plures Comitatus, limitisq; eiuſdẽ Præfecturas diuiſam, apud Aimoinũ, quem citauimus, reperire eſt, non ſemel. Ita verò Markionibus hic olim honor delatus eſt, vt etiam eſſet graue pondus honoris. Agebatur ſiquidem cum eis repetundarum, aliisq; pœnis grauiſſimis mulctabantur, ſiquando ſuam Markam non rectè fuiſſent tutati aduerſus Barbaros.

Eodem modo ſæpe aliàs ob huiuſmodi officia, Principes ſuos Vaſallos beneficiis ſunt proſecuti, & inde tot paſſim Comites creati ſunt. Sic Ludericus ſecundus Flandriæ Foreſtarius à Carolo Mag. eiuſdem Flandrię Comes eſt deſignatus, anno circiter vij^c.lxxx. quum antea ſolum fuiſſet Dominus Harlebekanus. ſortituſque eſt partem limitis & oræ ſiue Markæ Britannicæ donatione Caroli Mag. iure hęreditario, vti diximus. In Danorũ Markã rex regno potitur, patria fidei Ro. ſym-

bolum

bolum retinet. Verùm hæc aliò pertinẽt. Nos ad institutum reuertamur.

Apud Pannones, Rugos, vniuersosque Sclauos, & per cũctam Sclauoniam (quæ esse decies maior Saxonia dicitur, Boëmos, Polonosq; & omnes qui trans Oderam flumen sunt populos perstringens) iterum & iterum per Adelbertum cœnobitasq; alios euãgelizatum est, Otthone j. & ij. A. A. anno circiter ix^{c}.lx.

Lupold. Vencesla. Bohem. Dlugoss. Backscaiscen. Mich. Rit. lib. 1. Bõfin. decad. 2. lib. 1. Seb. Munst.

Item apud Hungaros Henrico ij. Imp. anno plus minus m.

Apud Apodricas Sclauos, Henrico j. A. anno viij^{c}. xx. Item eodem Imp. apud Nordmannos & Danos.

In Boëmis multi inaugurati sunt Christo anno ix^{c}. in rebus agente (vt sic dicam) Suatuplugo rege Sclauorumque principe, & Boëmiæ Regem Bornionem ita inducente, anno, & quod excurrit, ix^{c}. Imp. Conrado j. A. Io. x. Pon. Max.

Vngaria ab Hunnis etymon & originẽ pariter habens, in fidem religionemque concessit Otthone j. Imp. anno plus minus ix^{c}.xxx. Hungarorum rege Gaycza patre, & S. Stephano filio, & Adeodato comite operam nauantibus, Adelberto Pra-

gensium episcopo non indiligenter quoque manum admouente. Denique post diutinam & plusquam Satyricam atque Barbaricam debacchationem in clerum vniuersumque ordinem ecclesiasticum, in templa, sacratasq; icones & imagines, in sanctorum Diuorum omniũ reliquias venerandas, in sacrosancta ipsissimaque adeò Sacramenta, reparator emendatorque Reip. Christianæ apud Hungaros ceu cælo demissus datusq; est Andreas Rex, anno m.xlij. Henrico iij. Imp. Benedicto ix. Pont. Max. Vide Æneam Siluium.

Pannonios fidem integramque religionem seruauisse mihi admodũ videtur, quòd præter alios, *Iouianum, Vãlẽtinianum, & Gratianũ Imppp. AAA. ex Pannoniis oriundos sit scitum, quorum sanctionibus ac legibus in officio contentos crediderim.

al. Iouinianũ.

Aldenburgenses, seu Oldenburgẽses, nec non Lubecenses fidei rudimenta & velut incunabula acceperunt ab Adelgado Bremensium archiepiscopo, Otthone j. Imp. Io. xij. Pont. Max. primusq; illis antistes consecratus est S. Marcus, siue Marco, anno plus minus ix^{c}.l.

Melrel-

Metrelburgéſes,& qui Mechelburgéſes,& Magnopolenſes,& Suernienſes ſortiti ſunt epiſcopos ſecundum quoſdam Lothario j. Imp. anno viij^c. xl. ſecundum alios, Otthone j. A. anno ix^c. xxxviij.& primus illis epiſcopus deſignatus eſt S. Ioannes Scotus martyr: quod cenſent F. Irenicus, Munſter. Democh.

Razeburgenſium primus præſul fuit Ariſto Hieroſolymitanus anno, & quod excurrit, ix^c. lix. Otthone ij. A. Benedicto vj. Pont. Max.

Epiſcopatus Friſingenſis auſpiciis, donationibusq. Taſſilonis tertij, Boariæ ducis, eſt inchoatus. Iſte Taſſilo multũ charus fuit Adriano j. Pont. Max. adeoq. familiaris, vt Theodoné filiũ ei obtulerit ſacro fonte luſtrandum. Fundauit apud Carnos, Carinthios,& alibi monaſteria & eccleſias. Corbianũ, vel, vt aliis placet, Corbicianum Gallum Roma venientem per vallem Tridentinam humaniſſimè beniginiſſimeque excepit, habuitque,& eccleſiam Friſingenſem ſacrare iuxtà ac adminiſtrare iuſſit, anno,& quod excurrit, vij^c. xl. Pippino Craſſo Caroli M. patre Francorum rege. Qui verò huc dementiæ venerit,

Vide Rhegin. Prumienſem, Ottho. Friſin: lib. 5. cap. 25. Iren. lib. 3. cap. 43. Seb. Munſt. lib. 3. Gaſp. Bruſch. Eguihartum VVolfgan. Laz. Democh. Aimoi. lib 4. cap. 79. 80. Lupold. lib. de zelo vet. princ. Germ. cap. 6.

nerit,vt amplissima sorte minimè contentus, vxoris illecebris (ô necessarium malum) circumuentus, perduellioné sit meditatus; & concinnatis dolis, conterminos Hunnos in Carolum Mag. cui erat Vasallus iuratus, concitarit, eâq; de caussa damnatus capitis, Imperatoris clementia in monasterium vnà cum filio sit detrusus, & monastico more attonsus, nolo hîc commemorare. Satis est isthoc exemplo discere, lubricam esse fortunæ prosperitatem, nullumque non, fortunæ secundantis omnia, statum, humanis casibus esse obnoxium.

Ratisponæ quidé, sicut & Churæ Rhetiæ, & Augustæ Vindelicæ in Sueuis (vti diximus) Lucius Cyrenensis anno plus minus cx. Euangelicam sementem fecit; deinde plantatum isthic agrum rigauit imbre sacro S. Narcissus episcopus, qui D. Hilariam nobilem matronam, eiusq; filiam nomine Afrá Christo asseruit, Cypri retro temporibus reginas; itemque Sosimum Hilariæ fratrem, quem ibidé baptismo initiauit, indito ei nomine Dionysij, eumque episcopum Augustę dedit. Ambrosium quoque aliquot isthuc apostolos

ſtolos deſtinaſſe inquiunt,S. Albanum & Theoneſtum Philippenſium epiſcopum, ad extirpandam ſectam Arianam illic graſſantem,anno plus minus ccclxxxviij. Valentinia.ij.& Theodo.j. Impp. Numeratur etiam Gradus presbyter directus ab Euſtachio Auguſtæ.epiſcopo ; vt vices ageret in Concilio Chalcedonenſi epiſcopi abſentis, anno circiter ccccxl. Leone Pont.Max. Marciano Aug. Fuerunt item iſthic apoſtoli, anno,& quod excurrit ; v^c. lxiiij. Iuſtino ij.A.Ioan.iij.Pont.Max. Fortunatus,Philippus, Cyriacus, Magnus S. Galli diſcipulus. Neque deſtitit vnquam Auguſtę epiſcoporum,à Soſimo illo Dioclet. & Max. Impp. vſque ad modernum S.R.E.Cardinalem Illuſtriſſimum D.Otthonem , virum cum pietate,tum eruditione ornatiſſimum ſpectatiſſimumque, ſucceſſio ; neque vnquá aut refrixit fides, aut religio remiſſa eſt , ante natam illam communem Germaniæ almæ perniciosam luem Lutherum.

Ratiſponæ epiſcopus dicatus eſt vnus poſt alium Gebbardus , Eberhardus, Vulfgangus,Imp.A. Carolo Mag. ſi Hermanno credimus; ſin Otthoni Friſingen-

 ſi,mul-

ſi, multo ante Carolum Mag. Quumque iſthic velut interregnum fuiſſet aliquantiſper, & epiſcoporum deſiiſſet ſucceſſio, Ludouicus pius Caroli F. oraculo iuxtà & miraculo admonitus Guntharium monachum epiſcopum dedit, vt habent Annales Franc. Ottho Friſingenſ. Democh. Gaſpar, Irenic.

Magdeburgenſes dudum ad fidẽ conuerſi, demum anno, & quod excurrit, ix^{c}.lxxj. Albertum epiſcopum ſunt cõſequuti, iiſdem auctoribus.

Pomerani ac Stetinenſes quum è Vandalis ſint egreſſi, nõ dubium eſt quin vnà cum illis fidei ſint conſecrati olim. Crátzius tamen eos ad fidem adductos refert anno circiter m.cvj. Henrico iiij. Imp. Paſchali Pont. Max. Boleſlao iij. Poloniæ Bohemiæque rege eis imperante, & ad fidẽ ſemel iterumque receptam etiam pœnis ſancitis grauiſſimiſque legibus compellente, quod notat Dlugoſſ. Vincent. Martin. Chromer. lib. iij. Hic Hẽricus primus Danos bello & armis petiit, quòd à fide defeciſſent, & ad recipiendam quam repudiarant religionem coëgit. Identidem fecerunt Otthones, omneſque hactenus Impe-

Lib. 3. cap. 28 Vandaliæ.

112.

Imperatores Catholici exemplis Cōſtantini, cæterorumq́ue Conſtantinopoleos Imperatorum, tum Caroli Mag. & reliquorum, quos recenſere non eſt neceſſe, neque huius propoſiti. Similiter Canutus iiij. ſæpe è ſua Dania bello adortus eſt Eſtones, Curates, Sambones, aliosq́ue populos, & vi belli ſeruire religioni cōpulit. Vvaldemarus Daniæ Rex lxxvij. cognomento Mag. Vvendos, Herulos, Rugos & alios, non rarò vexauit, bellisq́ue infeſtauit, ob fidei defectionē, anno m. clxj. Neque vlla vnquam ſibi bene conſtitit Reſpub. quæ non leges religionesq́ue quidē præſcriberet omnibus, quæq́ue non, volentibus quidem præmia, id eſt bonis; nolentibus verò, malis, ſupplicia decerneret. Lege mihi D. Auguſt. circa illud Pſalmi ij. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrā, &c. Sicut enim inde ab apoſtolorum temporibus fuerunt genera quædam vitæ, quæ ordines hodieq́ue appellamus, quæ ſeruiebant fidei Chriſtianæ amplificandæ, quale fuit inſtitutū cœnobiticum & communiter viuentium, de quo S. Lucas in Actis Apoſtolicis, & Aſcetarum & Therapeutarum, auctore

Iſthac ratione Reges & Imperatores ſunt nutricij, & Reginæ ac Imperatrices eccleſiæ Chriſtianæ olim promiſſæ Iſaiæ 49. nutrices.

Epiſt. 48. ad Vincentiū & 50. ad Bonifacium.

Act. 2, 3. 4.

D. Marco, de quibus Philo & hiſtorici vniuerſi; deinde monachorum, eremitarum, anachoretarum, cœnobitarum, feruente perſecutione, in ſolas terras ſe recipientium; demum ſicut fuerunt ordines S. Baſilij, Hieronymi, Auguſtini, Benedicti, Bernardi, Franciſci, Dominici, Guielmi, & aliorum; iiq; (inquam) militabant religioni Chriſtianæampliandæ: ita ſemper ab initio, quo reges Chriſto ſunt initiati, fuerunt, qui nomen dederunt fidei defenſandæ ac propugnandæ. & quemadmodum Dauid, Machabæi, aliique infiniti in veteri lege præliabantur prælia Domini, ita citra Conſtãtinum Mag. qui præter duos Philippos A. A. patrem & filium, Imperium Chriſto nũcupauit, ſemper fuêre ordines quidam non tantùm dilatandæ, verumetiam armis tutandæ religioni, militantium: ij verò cuncti inſtar Conſtantini Mag. Iouiani, Valentinianorum, Theodoſiorum, cæterorumque principum Catho. crucem ceu geſtabant: ſed diſcolorem, alij viridem, alij rubeam, alij albam, alij aliam.

1. Reg. 25. 1. Mach. 1. & ſeq.

Symbolum profeſsionis.

Eius propoſiti ſeu inſtituti ſunt milites S. Io. Baptiſtæ a Io. Hireano Machabeo trahen-

hentes originē, aut certè Io. Eleëmoſynario patriarcha Alexādrino, Phoca Imp. A. Item, id quod apud Volaterranum copioſè eſt reperire lib. xxj. Anthrop.

Milites Templarij apud Rhodum & Maltham inſulas tum in Gallia, & Germania.

Theutonicorum S. Marię Milit. ibidē: horum ſubinde meminit S. Bernard.

Alcantaræ in regno Caſtellano & Luſitano. Milit.

Calatrauæ apud Toletum. Milit.

S. Iacobi in Hiſpania. Mil.

Ieſu Chriſti in Portugallia. Mil.

S. Sepulcri in regno Valentiæ & Aragoniæ. Mil.

Syluenſes in Luſitania. Neq; aliò ſpectāt equeſtres ordines aurei velleris apud Burgundos, & in domo Auſtriaca; S. Michaëlis in Gallis; caligulæ apud Anglos, niſi ad fidem protegendam. Mil.

Quoties verò crucis & ſacri belli militia fuerit olim prædicata, quàm ardentibus votis hác in Turcas, Saracenos, Mauros, hæreticos, ſæpenumerò Reges, Imperatores, Principes, Duces, Comites, Barones, aliique ex tota Europea Chriſtianita-

te adierint, non est huius loci disserere. Multa in eam rem scribunt Egnat. Fulgos. Guiel. Tyrius, Io. Herold. Benedict. de Acolt. Aretin. Sabel. & alij. Religiones autem creberrimè ferro vendicatas assertasque fuisse, non tantùm Christianorũ, verumetiam exoticorum Ethnicorumq; exemplorum chiliadas, memini me legere, apud Tit. Liu. Plutarch. Val. Max. reliquosque scriptores: sed hæc aliâs.

lib. 1. cap. 3. lib. 1. cap. 1. & lib. 5. cap. 6.

Liuonia cura S. Medardi episcopi, & post eum D. Alberti sedulitate morũ indolisq; barbariẽ dedidicit, & pedetentim ad fidei Christianæ regulam adducta est anno plus minus m.ccv. Friderico Barbarossa Imp. Hono. iij. Pont. Max. Est in hác rem ibidem id temporis institutus ordo sacræ militiæ aduersus impressiones Tartarorum, aliorumque Barbarorum; quod habet Mart. Chromer.

lib. 7.

Lituania, vt aliæ complures immanes seruilisque ingenij nationes, cum legum, tum militum Teutonicorum & Crucíferorum, quorum tunc erat magna frequẽtia, metu, fidem religionemque Christianam recepit, & eâdem opera Vitum antistitem,

ſtitem, Friderico eodẽ A. anno m. ccxxx. lib. 8.
Cruciferis id priuilegij, extinctis pridem deletisque Templariis, erat ab Imperatoribus A. conceſſum, à Põtificibus Max. firmatum, vt quaſcunque poſſent, inuaderent infidelium, aut à fide defectorum prouincias, easque cum occuparent, tum etiam ſuo iuri vindicarent.

Nulla erat id temporis per totam hãc Europam occiduã, prouincia, in qua non & cœnobia plurima quorumuis ordinũ, eaque frequentiſſima eſſent, & numero perſonarum ac pietatis doctrinæque nomine ampliſſima.

Tartari ad Chriſti fidem permoti ſunt atq. promoti rege ipſorũ Caſſahã miraculo quodã ad Chriſtũ conuerſo, anno plus minus m.cc.lxx. Rodulpho Imp. Grego. x. Pont. Max. Vti habẽt Sabell. & Guiel. de Nangiaco. Deinde Tartariæ proceres cũ & Lateranẽſi ſub Innocent. iij. Pont. Max. & Lugdunenſi Concilio affuiſſent, vnà Michaële Paleologo ſuſcepto fidei Sacramento, religionem Chriſtianam ſuis terris populisq. reportarunt, anno plus minus m.ccc. Clemẽte iiij. Pont. Max. S. Ludouico & Carolo Francorum regibus,
teſte

teste Blond. Fla. decad. ij. lib. viij. Quo etiam tempore Turcarum Imperator Azatines palàm Christi fidem Romanamque religionem est professus Arsenio patriarcha Constátinopolitano; quod refert Niceph. Gregoras historicus lib. iiij.

Samogetia Christiano nomine censeri cœpit Sigismundo A. Ioan. xxiiij. Pont. Max. anno m. ccccxij. quod liquet ex Mart. Chrom. lib. xviij.

Lituani relapsi à fide, reparati sunt paulo ante Samogetas anno plus minus m. cccxlvj. Vrbano vj. Pont. Max. Carolo iiij. Imp. A. Ioannis Boëmiæ F. qué Onuph. Panni. Veronens. scribit auctorem Bullæ quæ cognominatur Aurea. Vide Seb. Munster. in Cosmo.

Cumani, Boznenses, Lipnenses, Patrini, aliique Sclauoniæ populi complexati sunt fidem Christi, Tartarorum superstitione abrogata, enixissimè summisq; conatibus suam nauante operam Ludouico Hungarorum rege, anno, & quod excurrit, m. cccl. Clemente vj. Pont. Max. apud Auinionem Galliæ degente, auctore Mich. Rit. lib. ij. & Bonfin. dec. ij. lib. x.

Omnium nouissimè accessit nostræ fidei

dei,aut potius ad eam rediit nouus orbis, quem vocant, omnesque illæ lautissimæ & auri & quarumque aliarum rerum ditissimæ Indiæ, partim D. Philippo Hispaniarum regi cognomento Catholico, Flādriæ dudum quidem desideratis amoribus, at Hispaniæ deliciis inexhaustis, partim D. Sebastiano Lusitaniẹ Regi rei Catholicæ studiosissimo parentes, abhinc annos plus minus ℞c. cū primis fratrum Minorū, tum multo pòst tempore eorū, qui Societatis Iesu appellātur, operâ Christo Domino conquisitæ. Remanserant tamen isthic alibi quidem vetustæ & priscæ religionis à S. Thoma prædicatæ reliquiæ ceu futuræ frugis quędam semina: Baptismus paruulorum, ieiunium, precum in delubris frequentia, S. Crucis aduersus dæmonum incursus tessera, vti ex Petro Bellonio, Arabe Saraceno Grāmat. Petro Mart. Ludouico Vartonian. Maximiliano Transsyluano, Io. Barrio, Cadomusto, aliisque scriptoribus manifestum est. Incidi ego nuper in Hispaniis Vallisoleti (vbi tūc nostra Comitia generalia præside illustrissimo reuerendissimoque Dño D. Alexādro Cribello Viceprotectore or-

re or-

re ordinis digniſſ. anno 1564. agebantur) incidi (inquā) in Reuerendū quendā canicie ac moribus patrē (nomē mihi excidit) miniſtrū (vt vocamus) ordinis S. Frāciſci Prouinciç Perouranæ Is referebat plurima iſthic eſſe priſcç & ab apoſtolis inſtitutæ religionis veſtigia, & hinc eſſe gentem ſatis morigerā, tractabilem q́. ac facilem ad fidei religionisq́. Chriſtianç reparationem. Ditionē verò eſſe omnium & opulentiſſimam rerumq́. omnium locupletiſſimam, & amœniſſimam pariter ac temperatiſſimam: deinde non inſulam; ſed terram firmam, continentemq́ue affirmabat, ſextuplo vaſtiſſimis illis Hiſpaniis patentiorē, vtrunq. polum arcticum & antarcticū hinc inde ſpectantem, neq. maiorem regionem vno nomine comprehendi. Incolas illos inquiebat, ipſos eſſe Antipodas, apud quos tunc ſe degere aiebat, ſupra Peru, & quidem Oceanum inter Hiſpaniam & illos populos interfluere, quem haud temerè vixq́ue octo menſibus legere conficereve valuerat. Tot verò tantasq́ mihi allegabat ſuorū Antipodum partim Geometricas, partim Aſtrologicas mathematicas probationes, vt cū

ex

ex Platone, Macrobio, M. Cice. Mela, D. Lactátio, S. Hieron. S. Augustino, Isidoro secus doctus essem, quũ mihi demũ Taprobaná istic insulam nominaret, facilè concesserim in sententiam: tum etiá quòd ad Australé plagam esse memoraret, quá ob intersusum maximũ immensissimumq́. mare meminerá olim, M. Tullio auctore, mortalibus prorsus incognitá; Sumatram autem, olim Taprobanam, diu antea ab apostolis penetratam. Tametsi legere sit quosdam Augusti iram fugientes per imá Æthiopiam & mare Atlanticum ad Gades Herculis enauigasse, & Carthaginenses quosdam ab Herculeo freto in mare rubrum Arabicum. Alexandrum Mag. quoque Persicum sinum, mare Indicum, Taprobanam, aliasq́ue Indicas insulas ac terras armis explorasse, & partim arte, partim vi viam sibi aperuisse, ex historiis notum est. Narrabat item ille R. P. apud istos Antipodes siue ἀντοίκους, exq́ue diametro contra nos positos, celeberrimum, frequentissimumq́ue orationum studiũ; ipsos verò adorare vnum Deum trifrontem, cuius si quæras rationem ignorant, nisi quòd ita à maioribus acceperint, &

in Timęo lib. 1. Cic. lib. 4. Acad. lib. 6. de Rep. lib. de ci. c. 9. lib. 3. de fals. la. cap. cap. 24. super Ezech. 1. lib. 9 Etymo. cap. 2. Aug. de decẽ categorijs. cap. 10.

Atlantica regionem veteres insulam faciunt.

Voo monarcha,penes quem ſumma religionis & Reipub.ſemper fuit. De Antipodibus ſiquis plura deſideret, reperiet apud Ioachimum Vadianum in Melam: nos ab Antipodibus inferis,ad ſuperos, & inſtitutum vela orationis vertimus.

Cæterùm, vt iam tádem ex multis antecedentibus (quæ vocat M. Tull.) concludamus, & quippiam inferamus quod firmum ſit & ſolidum, nulla parte hians, ſibiq́ue inconſtans,quærendum ab aduerſariis eſt,erraueríntne omnes iſtæ apoſtolicæ eccleſiæ,an non. Si aberraſſe dixerint, inferendum certo certius, Chriſtum non ſatis ſtetiſſe verbis ſuis & ſponſionibus S. Petro, ſenatui apoſtolico,toti eccleſiæ factis de pædotribe veritatis cum mittendo,tum ſempiternùm partibus ſacroſanctæ eccleſiæ ac velut lateri inſtar vel ducis vel viæ comitis adhæſuro. Quod ſi errauiſſe negent, ſeſe toto cælo totaq́ue via aberrare, & quidem ſcientes prudētesq́;, veriſſimo dilemmate, tanquam cornuta acie,vnde elabi nulla ratione queant,implicari,conſtringi, concludi confiteantur oportet. Hic igitur murus aëneus eſto,nil conſcire ſibi eccleſiam,quæ perpetuo cogno-

gno-

gnomento ac proprio Catholica nuncupatur, nulla pallefcere perfidiæ, hæreſeώs, erroris culpa, hinc vſque ad apoſtolos ipſumque adeo Chriſtũ. Quocirca hæc omnium populorum, omnium locorum, omniumque temporum, cum tanta ingeniorum & morum, quanta linguarum, diſſimilitudine in tantam eiuſdẽ planè fidei religionisque concordiam conſpiratio, argumento eſt probatiſſimo, omnes illos populos, ſuis quoſque & locis & temporibus, in eâdem tamen ſchola, ab eodẽque didaſcalo ac pędagogo, hæc tam prorſus eadem doctos eſſe debere. Vnde enim tanta noſtrorum dogmatum, rituumq. antiquitas, niſi à Numine quodam præſide? Vnde tãtæ antiquitati, tanta cum omni poſteritate conſenſio? Vnde tantę conſenſioni, tam vetuſtæ, tam bene æquabiliterque, non cum vna tantùm gente, ſed cum omnibus, non ſemel, ſed ſemper, non hic tantum, ſed vbique, quâ orbis patet, conuenit? An hæc ſine numine Diúum, an caſu, an arte euenire arbitrabimur? Certè quo antiquius quid, hoc, ſi Tullio credimus, diuinius; quo communius pluribus, eo li.2. de legib. lib.1. de natura Deorum.

melius; quo ſibi ſemper & in omnibus ſeu locis, ſeu populis, ſeu ætatibus ſimilius, hoc perennius, Deoque ſempiterno ſibi ſemper in omnibus ſimili propinquius. Ita nimirum mirionibus illis in actis
Act. 2. apoſtolicis ſatisfecit S. Petrus; & contra eos, pro ſe ſuiſq. intulit: Hoc opus ob quod obſtupeſcitis, non humanũ (inquit) eſt, ſed diuinum, nõ dolo malo, ſed diuinis promiſſis conceptum & fultũ, non hominum malitia, ſed Dei bonitate plenũ. Mirabantur illi eoſdẽ homines eiuſdem nationis, eiſdem linguis, eadem, ſed diuerſo modo & idiomate differente, loqui non differentia. An non (ſi boni æſtimatores eſſe velimus) multo amplius mirandum iſtuc videri debet, tot ingenia, tantam hominum varietatem, tam diuerſas linguas, tam diuerſa idiomata, tanta præſertim & locorum & temporum intercapedine dirempta, tam paria, tã æquabilia, tam eadẽ prorſus ſonare? Hãc credimus Sanctorum communionem, in qua cẽſos dicimus beatos; non cenſos, damnatos perpetuùm. Hæc eſt Eccleſia, contra quã portæ inferorum, quibus ſunt mille nocendi artes, incaſſum nituntur! Hæc eſt
co-

columna & firmamētum veritatis, à quo se auelli Christianus quisque ægriùs molestiusque sinere debet, quā vitam ipsam eripi; à quo vel latum culmum (quod inquiunt) recedere, perire est. In arca salus, extra arcam exitiū est. In Ecclesia cathol. cum metu & tremore adhibitis sacramētis, salutem quisq. suā operari potest; extra ecclesiam sacramēta esse possunt, prodesse non ita. Quum igitur iam ab aduentu Saluatoris vsque ad nostram ætatem, id est, ab apostolis vsque ad nostri temporis fæcem, quomodo & per quos Christi Ecclesia nata sit & adulta, persecutionibus creuerit, martyrijs coronata sit, confessionibus ornata, & illis quidem tanquam rosarum, his velut liliorum sertis redimita, habeamus, & postquam ad Christianos principes venit, potentia equidem & diuitijs maior augustiorque, sed virtutibus meritisque facta sit minor, & suapte fortuna feliciore, cœperit esse infelicior, minusque beata; Quum (inquā) Ecclesiam catholicam à Christo suscitatam, ab apostolis per orbem vniuersum propagatam, ad nos vsque porrectā, deriuatamq. ostenderimus, fidei regulis notisque ceu tesse-

Hiero. in vita S. Malchi.

ris quidem parem,ſed non item fidei operis & actis: quis ferat hæc putidiſſima vitijs ſæcula (vt S. Paciani in Pyrenæi iugis Barcilonæ epiſcopi verbis vtar) ſacros canos apoſtolici verticis euellere niti? Ex illo tempore quo Chriſtus, quo apoſtoli vixerunt,ſucceſſio vel ſeries epiſcoporum non eſt interrupta,neq. ab aliquo alio,niſi ab Eccleſia per epiſcoporum vbique ſucceſſiones tenemus has vel illas ſcripturas eſſe canonicas aut apoſtolicas: vnde igitur niſi ab eadem Eccleſia, literarum ſacrarum ſenſa petenda ſunt? Illa enim quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus,quæ quidem toto orbe ſeruantur,datur intelligi,vel ab ipſis apoſtolis, vel plenarijs concilijs (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata ac ſtatuta retineri. Nam traditionem apoſtolicam refutare, magnam euangelij ipſius (teſtibus D. Ireneo Lugdunenſium, & D. Baſilio Cappadocum, epiſcopis) adeoque ipſius Chriſti qui traditionum euangelicarum eſt auctor, eſt abrogare & conuellere auctoritatem. Quantum verò, non dicam temeritatis ſacrilegę,non dicam extremę dementiæ,ſed fanatici furoris inſit illi veteri

Aug.lib.28. cont. Fauſt. Manich. cap. 2. & ſequent. lib.31.cap.21 lib.33.cap 3. & ſeq. epiſt. 118.ad Ianua. Tertul.lib.de præſcrip. hæret. Irenæ. lib. 3. cap.1. 234.Vincent. Lirinēſ.Baſil. lib. de ſpiritu ſancto cap.27 Alexander Pont.Alexād. epiſt.ad Conſtant.Mag. Io.Damaſcen. lib. 1. de cultu imaginum.

teri hæreticorum cauillationi, *Apostoli, reliquique non intellexerunt diuina oracula; Nobis Deus per Spiritum suum reuelauit nuper*, nemo ignorat. Quid enim? siquid cõtrouersiæ nascatur, siquid in quæstionem nouam recens veniat, nónne ad antiquissimas quasque ecclesias recurrendum est, in quibus sunt versati apostoli, quas sanguine dedicarunt, & ab eis accipiendum quod certũ, quod verum, quod liquidum sit? Quid vero? si neque apostoli nobis scripturas reliquissent, nónne oporteret traditionis ordinem sequi, & ex illis quærere quibus ecclesias commiserunt? S. Augustinus profectò istuc detulit Ecclesiæ, vt nec euangelio fuisset crediturus, nisi eum Ecclesiæ commouisset auctoritas. Scripturas enim in libris, tãquam in arboribus folia, in Ecclesia sensum & intellectum esse sciebat, easq. nõ in legendo, sed in intelligẽdo consistere. Multo sanè elleboro opus est, multæq. nõ suffecerint Anticyrę eius insano curãdo capiti, qui post apostolos, post tot martyrũ confessorũq. myriadas, post tot ecclesiarum omnium pastores, doctores, episcopos, sibi semper adhuc quippiam censet perquirendum,

Contra epist. Fundamenti cap. 5.

Hiero. cont. Luciferianos.

& indicandum .. Te pacatum itaque reddat (inquit D. Basil. quē D. Theodoritus lumen orbis terrarũ vocat) traditio. Dominus ita docuit, sic Apostoli prædicauerunt, ita Patres obseruarunt, confirmarũt martyres: sufficiat dicere, Ita edoctus sum. Si quando alia quàm didicimus, à nouatoribus suggerantur; hac machæra, ceu Herculis claua, retundenda sunt, & istoc antidoto aduersus vitilitigatores vtendũ, auctore S. Athanas. Patres & maiores nostros non ista sensisse, nõn ita docuisse, nõ sic seruauisse. vtroque ergo tempore siue aiant, siue negent quippiam hæretici secus atque traditum, & hactenus in ecclesiis apostolicis traditum, aut per episcoporum, doctorum, pastorum successionem perpetuam diffinitũ habitúmve est, hoc singulari vmbone excipiendum, repercutiendumq́ue est, ne syllabam quidem vnam, præter ea quæ accepimus (vt inquit Basil.) commutandã, aut in dubium vertẽdam. Id nobis persuasum esse debet, nihil magis nefarium esse, quàm transgredi terminos à patribus positos. Si enim Terminus ille nulli Deorum sibi cedendum putauit, de quo Ouid. 2. Fast. quis ita sacra

Epist. ad Epictet. episcopum Corint.

Apud Theodorit. Eccle. hist. lib. 4. cap. 19.

ſacra profanis miſcere audeat, vt rituum, religionumq. modos ac fines, vltra quos citraque nequit conſiſtere rectum, immutet, trásferat, inuertat? Hanc noſtram eſſe mentem altè animis repoſitam, hanc ſolidam ſtare nobis, firmamque ſententiá dicendú, quicquid illi, ſiue minas, ſiue blandicias crepent. Neque illorum odium magnopere metuendum, neque ſtudium affectandum, aut captanda beneuolentia, aut eorum timenda maleuolentia, à quibus vituperari maximæ laudi; amari, vitio à probis quibuſque vertitur. Puerorum eſt iſtis moueri: eum verò qui bene ac probè diuinis literis enutritus ſit, nullum genus mortis potius detrectare oportet, quàm religionibus ſacroſanctis nuncium remittere. Nihil ego prorſus nouatorum iſtorú cauillis oportunius reſpondendum duxerim, niſi iſtuc Pauli apoſtoli dumtaxat, An à vobis verbú Dei proceſſit, aut in vos ſolos peruenit? verùm (quod de Petiliano Donatiſta dicebat Auguſt.) litigare & belligerari volunt iſti, non diſputare. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. lxi. D. Athanaſius iuſtituturus in catholica fide D. * Iouinianú Imp. A. vti is ab illo efflagitaue-

Epipha. to. 3. lib. 1. hæreſ. 75.

Baſil. ibid.

1. Cor. 14.

al. Iouianum.

Niceph. Call. eccle. hist. lib. 20. cap. 47. Theodorit. lib. 4. cap. 3. gitauerat, suæ Orthodoxiæ certissimum fortissimumque argumentum ita statuit: Omnes ecclesię quæ sunt in Hispania, Britannia, Gallia, Germania, Campania, Italia, Dalmatia, Mysia, Macedonia, Græcia, Africa, Sardinia, Cypro, Creta, Pamphilia, Lycia, Isauria, Ægypto, Libya, Ponto, Cappadocia, denique toto Oriente (exceptis illis paucis ab Arrianis occupatis) nobiscum & cum concilio Niceno sentiunt & sapiunt: non possunt verò tam pauci ijque suopte iudicio, & conscientia damnati, præiudicare orbi vniuerso: ea igitur fides tenenda est, quam tot populi, tot ecclesiæ, tanta consensione, tot annorum centenarios probatam habuere.

Iisdem rationum probationumq́ momentis nititur aduersus sciolos illos Gnosticos Valentinianos D. Irenæus Lugdunensis: lib. 1. cap. 2. 3 Ecclesia per vniuersum orbē vsq. ad fines terræ seminata, & ab apostolis & eorū discipulis accepit eādem in Christū fidem: hanc fidē, hāc prędicationem (ait) diligenter custodit, quasi vnam domū inhabitans; & similiter iis credit, quasi vnam animam habens, & vnum cor; & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit

 quasi

quaſi vnum poſſidens os. nam etſi in mundo ſint loquelæ diſſimiles, attamen virtus traditionis vna & eadem eſt. Neque hæ quæ in Germania ſunt fundatæ eccleſiæ aliter credunt, aut aliter tradunt; neque hæ quæ in Hiberis ſunt; neque hæ quæ in Celtis; neque hæ quæ in Oriéte, neq. hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Libya, neque hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: ſed ſicut ſol creaturæ Dei in vniuerſo mundo vnus idemque eſt, ſic & lumen & veritatis prædicatio, vbique, eodemque modo lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad agnitionem veritatis venire. Et neque qui valde præualet in ſermone, ex ijs qui eccleſiis præſunt, alia quàm hæc ipſa dicet. nemo enim eſt ſupra magiſtrum, neque infirmus in dicédo deminorabit traditioné. Cùm namque ſit vna eademque fides, neque is qui multum de ea poteſt dicere, amplius dicet vnquá quàm res ſit; neq. qui parú dicendo valet, dicet minus quàm oportet, aut infrà quàm res eſt. Neque nos mouere debent tot tantæque procellæ ſeu hæreſeω̃n, ſeu perſecutionum, ſeu morum temporúmve malitia tanquam tempeſta-

tes quædam ingruentes,& nauiculæ S.Petri summa vi imminentes, ac extrema quæque comminantes, quum & longè grauiores ei ærumnas sæpe multis antè temporibus, & eam semper seipsa clariorem euasisse, sexcentis exemplis liqueat, perpetuosque ex bellis hucusque triumphos duxisse. Siue enim penitius præteritorum temporum nequitiá inspiciamus, non extinctá turbine,non ventorú vi aliò raptam,non fluctibus rabidis perturbatá, non fractam,sed vexatione purgatam, liuoribus sanatam, necibus viuidam viréntioremq. Ecclesiam peruidebimus. Siue illorum temporum populos tanquam coram præsentes tecumque colloquentes conuenias,eandem protinus nobiscum fidem cõfiteri, religionemq. tenere audias. En tenemus omnium cæli climatum, omniumq. terrę angulorum populos,nobiscum in vnam fidei religionisque sententiam cõspirantes. Quid si iam omnia mihi Cócilia passim toto orbe inita,quotannisq. coire solita ex præceptione sanctioneq. apostolica,recensenda sint: quid si omnium vbique conciliorum,omnium ecclesiarum,omnium gentium,omnium æta-

Can.apost.38 al.36.Cõcil. Nice.1.can.3 Cõcil. Antio. cap.20.

ætatum patres mihi ſint percenſendi; quas putamus copias,quas phalágas,quot teſtium myriadas in aciem campumq́ue in rem quam diximus,ſum producturus? Si mihi miles vniuerſus conſcribẽdus eſt, qui diu olim ſub tot tantisq́ue Imperatoribus,cùm Romani,tum Conſtantinopolitani Imperij,Regibus Hiſp. Gall.Britan. Luſitaniæ, Daniæ,Sueuiæ, Norueg. Ital.Polon.Vngar.Bohem.aliisq́ue infinitis,cùm defenſandæ,tum propagandæ religioni Chriſtianæ ſeruiuit ab origine prima; quis(oro) locus ſatis patens ſatisq́ue vaſtus eſſe poſſit, qui exercitus eius frequentiã capere valeat? Si omnium Cõciliorum ſanctiones, ſi omnium Imperatorum,Regum,exarchorum, principum leges hîc enumerem;certè & illos mortales religioſiſſimos fuiſſe,in cõfeſſo erit omnibus: deniq. eos quidem obſeruatæ religionis præmia manere; nos verò, ſiue neglectæ,ſiue contemptæ, daturos aliquando pœnas. Equidem ſupplicij tarditatem & dilationem, non pauci aut ignoſcentiam, aut diuinæ prouidentiæ oſcitãtiam exiſtimãt. Verùm ſi rem,vti eſt,diuinam, inquam, offenſam ex æquo & bono metiamur,

tiamur, exemplis temporum præterito-rum; vereor ego vehemẽter, ne Numinis ira tardè ad ſui vindictam procedens, tarditatem ſupplicij, & grauitate & perpetuitate aliqua compenſet; & ne nos inſtar eorum qui fęnus perpetuò gliſcẽs cõtemnunt, in vtramque aurem ſecuri, pœnarum, ærumnarum, calamitatum vſuram tandem recipiamus, & malorum piaculorumq́ue quæ deprecari neglex imus, immenſam. O ſi hæc Belgica prouincia humana voce vti poſſet, quos ederet luctus, quos componeret elegos modos, quàm triſtia ediceret, quæ nemo, quantumuis ſaxeus, tametſi è Caucaſo natus, audiens temperet à lachrymis! O quales, quot, quãtas deponeret querelas, quàm diſſimilibus dominis olim, atque nunc, ſeſe ad miniſtrari defleret! O quantum mutatis, ab illis? ingenua, inquit, ſum & liberali indole nata, neq. obſcuro loco. Fidei religioniſque auctores nanciſci quaſi ſorte auſpi cata Deus Opt. Max. totius huius vniuer ſitatis rerum Præſes voluit, adeoq. parentes ſeu auos, ſeu abauos, ſeu atauos, Maternum, Memnium, Eucharium, Valeriũ à S. Petro rectiſſima linea fidei deſcenden

tes,

tes,hucque destinatos; deinde S. Quintinum, Piatonem, Rufinum, Valerium alterum, Eugenium, Crispinum, Crispinianum, Lucianum, Marcellum, Regulum, Fuscianum, Victoricum, Eleutherium indigenam Neruium, Chrysolium Armenium, cæteros seu Romanos seu Gallos S. Clementis Ro. discipulos: hos ego progenitores habui; hi sunt harum vbiq. ecclesiarum antistites; hæc est diuina Soboles cælo demissa sereno; hi patriam hanc suo cruore fœcundam, meritis validam, virtutibus florentem, signis editis rebusq. præclaris celebrem, omni postremò hac ecclesiarum successione, pastorum doctorumque apostolicorum longa serie,

Placent. in cat. episcoporum Tungrés. Brustem. Democh. Pet. de Natal. lib. 5. cap. 116 lib. 9. ca. 106. lib. 1. cap. 57. lib. 2. ca. 55. Antonin. part. 1. hist. tit. 6. cap. 26. Mayr.

Fecerunt pulchra ceu posteritate parentem.

Eius pulcherrimæ prolis, secundum promissa & Prophetica oracula, Imperatores & reges nutritij, Imperatrices, & reginæ factæ sunt, diuino nutu, obstetrices. Et quidem hactenus ita inter Augustorum amplexus, & pientissima vota, omnis progenies hæc adoleuit, sumpsit vires, estque ætatum momentis aucta, vt futuri posteri æstimari non potuerint,

Esa. 49.

rint, neque opibus, neque copijs inferiores. Verùm eheu, ô malum, proh dolor, miſerrimum infelicitatis genus eſt, fuiſſe aliquando felicem: neque cuiquam tantopere dolet fortunæ felicitas nunquam habita, atque tam turpiter amiſſa: nihil verius illo elegantiſſimo dicto Poëtico,

Non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri.

Et certè

Floruimus quondam, ſed flos fuit ille caducus:
Et fuimus Troës: verùm,
En campos, vbi Troia fuit.

Ita ſiquidē comparatū eſt, vt Reſpub. diu eſſe incolumis nequeat, quæ non iiſdē artibus atque virtutibus perpetuò ſeruetur, ac veluti lacte eodem foueatur, quibus fuerat olim parta & educata. Eſt enim Reip. vt ſic dicam, educatio, altera natura. Sicut igitur, mutata nutrice, mutatur habitus ſtatuſque naturæ, & proles vario lacte nutrita ferè fit ſcabioſa, morbiſque infecta: ita Reſpub. primùm delicatiſſimè educata à matre, deinde à nouerca degenere vbere lactata, non poteſt non eſſe humoribus affecta corruptiſſimis.

Quem-

Quemadmodum verò bene cõstituendæ ordinãdæq. Reip. prima elemẽta sunt religionum sacrarũ momẽta ac rationes;ita declinãtis Reip. ne dicam inclinatæ incunabula sunt(si Isocrati,Platoni,Tito Liui. Plutarcho, Aristo. M. Tull.Valer. Max. cæterisque id genus , credimus) religionum socordia,indiligentia,neglectus. Verùm hæc aliàs.

Cæterùm obijciet, imò obganniet fortè quispiam, & quæret,vnde sciamus apostolicas esse illas omnes quas retulimus ecclesias . Cui in primis respõdemus,Homine indocto nihil impudentius : quicquid enim dicas,nihil dixeris,nisi id dixeris quod ei visum est & probatũ. deinde homine malitioso , nihil magis improbũ: is enim ita solet perplexari,Nõ pactũ,pactum;pactum,nõ pactũ est,quod illi libet: & is nõ tã sensus aut intellectus, quã animi voluntatisq. vitio laborat, & prorsus mala mẽs,malus animus. Sic olim Manichęi &alij hęretici nõnulli quasdã scripturas admittebãt, quasdã reijciebãt, vt omnis de medio Scripturarũ auctoritas semel deleretur(inquit D. Augustinus) & suus cuique animus , suum cuiq. insomnium auctor

lib.32.cont. Faust. Manich.Cap.19. & seq. D. Hiero. Epist. ad Paulinum.

auctor sit & auctoris instar, quid in quaq. scriptura probet, quid improbet, id est, nō auctoritati subijciatur scripturarum, vt quippiā credat, sed sibi ipse subijciat scripturas, easque suo sensui seruire cogat, etiam repugnantes: vt ideo quid rectè riteque scriptum videatur, quia illi placet; non quod eo nomine ei placere debeat, quod scriptum sit. Iam verò, vt ad rem veniamus: cur non euangelicæ, apostolicæ, ecclesiasticæ traditioni concedamus, tanta vetustate fundatæ, tanto vsu roboratæ, omnium apostolorū, martyrum, reliquorumq. virorum clarissimorum sanguine, sanctitate, meritis commendatæ, hucusque ad vnguem obseruatæ, quum non aliter, quàm traditione atque relatione alia complura sciamus, quæ tamen certo certius ita esse tenemus? nam, vt magnis cōferre mihi liceat parua, vnde (amabo) Socratem cuncti, quotquot sunt eius philosophiæ candidati, credunt Sophronisci & Panaristæ filiū? vnde Anaxagorā, Damonem & Archelaum eius fuisse inferunt præceptores? Vnde vxores Xantippen & Myrtonem asserent? Vnde certatim non paucæ ciuitates Græciæ sibi

al. Phænaretæ.

Ho-

Homerum vendicant? Vnde Colophonij suum ciuem; vnde Chij, Salaminij, Smyrnæi,& alij alijque suum asseuerant, esseque contendunt contribulem, nisi ex diuersa maiorum quasi per manus traditione? Vnde hosce quidem Platonis, cognomento diuini, illos autem Aristotelis libros mihi persuaserim? Vnde hi Theophrasti, alij Demosthenis, alij M. Ciceronis, alij Varronis, alij P. Vergilij; alij Ouidij, Persij, Martialis, Iuuenalis, Horatij, Macrobij, Galeni, Hippocratis, aut alij, aliorum, atque aliorum, vsque adeò esse creduntur; vt siquis neget, non solùm refellatur, non solùm sibiletur, verumetiam tanquam demens iudicetur, qui notissimæ famæ, certissimæ temporum seriei, constantissimo rumori per ætatum successionem quasi per manuum traditionẽ insolenter prȩsumat reclamare? Ego igitur quæ iam in lucem edo, vel ex totius Ecclesiæ Catho. auctoritate à maioribus tradita, vel ex Scripturæ diuinæ literis, vel Physica ratione collegi omnia. Contra verò rationem nemo sobrius, contra diuina oracula nemo Christianus, contra

Cic. pro Archia. Aul. Gel. lib. 3. cap. 11. Attic. noct. Herodot. Plutarch.

Aug. lib. 33. cont. Faust. Mani. cap. 6.

Aug. lib. 4. de Trinit. Cap. 6

Ecclesiarum Apostolicarum cunctarum consensionem, antiquitatem, vniuersitatem nemo pacificus senserit. Quocirca (vt coronidem addam) qui isthæc negat; is non quæuis, sed totius scholæ Christianæ bases, & fundamenta vsque ab radicibus extirpat, euertitque, & negat prorsus, quæ vocant Philosophi disciplinæ principia, quæ sunt cum primis certa ac vera. Cumque eiusmodi vitilitigatore non rationibus, sed fustibus Aristoteles

Matth. 18. censet agendum: apud Christianos certè, auctore Christo, qui hasce apostolicas non audit ecclesias, inter Ethnicos & Publicanos censendus. Non enim ille, quisquis est, satis intelligit illud altitonantis

Luc. 10. fulmen horrendum: Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit. Neque ille amens, tantum apostolum vnum vel alterum, non is aliquot Cyprianos, Ambrosios, & id genus alios Christianæ fidei seu Atlantes, seu Achilles inuictos aspernatur; verumetiam apostolicas Ecclesias vniuersas, quas literæ quoque diuinæ celebrant, Romanorum, Corinthiorum, Galatarum, Ephesiorum, Thessalonicensium, Colossensium, Philip-

Aug. lib. 2. cit. Crescon. gram. ca. 37

lippensium, Laodicensium; ad quas scripsisse S. Paulum nemo inficiabitur. Is Hierosolymitanam contemnit ecclesiá, quam ipsusmet Saluator fundauit, cui primus post Christum S. Iacobus frater Domini præsedit. Idem renunciat Antiochensi, vbi discipuli primùm dicti sunt Christiani. Item Smyrnensi, Theatyrensi, Sardensi, Pergamensi, Philadelphensi, Laodicensi, quibus iussus est scribere Apocalypsim S. Apostolus Ioannes. Item tot alijs ecclesiis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Asiæ, quas instituit S. Petrus: denique quicquid alias se S. Paulus ab Hierusalem vsque ad Illyricum euangelio repleuisse affirmat. Vt de aliis Asiæ, Africæ, Europæ, Indiarumq́ue partibus taceam, in quas ex hisce apostolicis laboribus, & plantationibus propagata creuit, hodieq́ue crescit, Ecclesia. Quid itaque existimanda est agere, hic iam nunc, Ecclesia Belgicana, nisi Diûum hominumq́. opem & fidem implorare, & auribus cum S. Romanæ Eccl. Sanctiss. D. N. Pontificis max. Gregorij XIII. Regisq́ue Catho. tum duumuiratui, tum & exarchatui Illustriss. Ducum de

Act. 11.

Rom. 15.

Temisterani tamen Indi antipodes nō tam fidem accipiunt, quàm olim acceptá recipiūt: eosq. primos & typographiæ, & machinarū, earum, quas bombardas vocant, esse inuētores non est dubiū: tametsi S. Bonifacius Episcopus Moguntinus accusat: olim D. Virgilium Episcopū Salisburgensem apud Zachariam Pont. Max. quod pro concione asseruisset esse antipodes, vt habet Auētin. lib. 3. annal. Boiorum.

Alua, & Medina Cæli, insusurrare eandem perpetuò cantilenam, nihilq́. præterea, nisi hanc duntaxat auream perorationem:

Et fidei & vitæ me redde priori.

CO-

COLOPHON ATQVE APPENDIX AD ILLVST.

DOMINVM D. FVLGENTIVM de Bragantia, almæ Lusitaniæ suauia, D Diuorum Sereniss. Regum D. Philippi R. eius nominis ij. Hispaniarum cognatum intimum; D. Sebastiani primi, R. Portugalliæ auunculum dilectissimum.

N Theatrum, Illustrissime Heros, ab Oriente in Occidentem, à Meridie in Septẽtrionem patens, vt spopondi. En amphitheatricã scenam diuersissimarum gentium, tam ætatum, quàm climatum quorumq. in eiusdem fidei Christianæ orbẽ vnum coëuntẽ. En periodũ compendiosam omnium temporũ à Christo passo hucusque, omniũ locorũ, omniũ populorum in eiusdem ipsissimæ religionis sententiam redeuntẽ, conspirantem, coniurantem amicè. Trium harum maximarum rerum vniuersitatẽ Christi regno iure cum primis hæreditario, deinde tanquam reciproci amoris, officij, merito-

rumq́ue dignam vicem, operumq́ue eius mutuam dignamq́ue compenſationem, Deus Pater Opt. Max. reddidit, gratitudinis ergò. Et quidem hanc notam à Numine inditam, nulla vetuſtas eradere, nulla locorum intercapedo obliterare, nulla populorum varietas obſcurare valet, niſi vna duntaxat temporum, locorum, populorum malitia; quæ denique conflata in Antichriſti tyrannidem, euadet in totius mundi poſtremò exitium. Hinc ſola Romana Eccleſia ſuo legitimo iure hactenus Catholica nuncupatur, ſanctis Paciano Hiſpano, Epiphanio Cyprio, Vincentio Lyrinenſi Gallo, Optato & Auguſtino Afris, ſacris (inquam) ancoris, (vnde ſe ſinere auelli, ſacrum religioſumq. piaculum eſt) auctoribus. Nam cùm tot fuerint ab initio naſcentis Eccleſiæ hæreſes, nomen iſtuc ita hæc ſibi propriè vendicauit, vt quantumuis hæretici quique dici potius, quàm eſſe ſemper voluerint Catholici; attamen ſi quando de Catholica quæſtio eſt, nemo vnquam huc impudentiæ improbitatisq́ue vênit, vt ſuam auſus fuerit aſſerere. Quo certè argumẽto non ſolùm D. Auguſtinum (quod habet contra

Veteres & apoſtolicas eccleſias vocari ſolere Catholicas ex hæreſi Miletiana liquet apud Epipha. to. 2. l. 2. hær. 68.

Cap. 4.

tra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundaméti) verùmetiá orthodoxos vniuerſos ipſe Catholicæ titulus in Eccleſiæ Rom. gremio ſinuq. meritò retinere debet. Quô ſiquidem de Satrapeia ſeu Dynaſteia Pontificia ac ſolida firmitate Sedis Apoſtolicę Romanæ (inquam) quippiam dicam; profectò, ſignũ bellicum, quo ſocij ab hoſtibus olim diſcernebantur, in exercitu equidem Marij fuit Deus Lar; in caſtris Syllæ, Apollo Delphicus; inter Cæſarianos, Venus genitrix; in illa naui Alexandrina, qua S. Paulus Syracuſas, Puteolos, denique Romam deuectus eſt, Dij Caſtor, & Pollux; apud Romanos priſcos, hodieq́ue apud Imperatores Germanos, aquila Iouis (vt fabulabantur Poëtæ) ales armigera labarum vexillumq́ue inſignit militare, auro argentoq́ue intertexta, & gemmis alijſq́ue precioſis lapidibus radiorum inſtar intermicantibus, eamq́ue à militari turba erat moris adorare. Aquilam in ſacro bello aduerſus Maxentium, Licinium, Maximinum, aliosq́ue Chriſtianæ fidei hoſtes, Diuus Conſtantinus M. A. ſacroſanctæ Crucis effigie atque icone commutauit; neque id ſine numi-

Ipſiſſima teſſera ſeu nota Eccleſiæ Chriſtianæ.

ne Diuûm, ſed oraculo diuino monitus fecit, ne quis imagines hominum commenta cauilletur: id quod ſexcentis penè hiſtorijs teſtatum, poſterorumque memoriȩ mandatum eſt. Hanc conſuetudinem egregiè ſunt imitati ſacrã militiã adituri ambo Theodoſij Impp. AA. Valentiniani AAA. Heraclius A. Clodouæus R. Chriſtianiſſ. Pippini RR. Carolus Mag. Imp. A. cæterique hactenus ſeu Reges, ſeu Imperatores, ſigna cum Saracenis, Mauris, Turcis, Hæreticis, collaturi. Certiſſima ſignificatio aduentus Meſſiæ ſecundum vaticinium S. Prophetæ Hieremiȩ (vti habet D. ille mag. Dorotheus Tyri epiſcopus in ſua Synopſi) erat, quòd omnium nationum, linguarumque populi adorarent lignum. fuerunt quoq. pacis ac belli olim apud veteres ſeu feciales, ſeu caduceatores, ſymbola atque teſſerȩ quȩdam: inque Romanorum caſtris Conſul ſiue Imperator exercitus ſub noctis crepuſculum, antequam ſeſe tenebræ intenderent, tabellam militiæ Tribunis dabat: ij verò eam ad Centuriones, hi porrò ad Decuriones, & iſti demum ad vnumquemque ſuæ decuriæ militem gregarium perferebãt.

S. Dorotheus claruit Diocletiano, & Max. Impp. AA. vſque ad Iulianũ Imp. apoſtatam, cuius tyrannide per martyriũ eſt ſublatus centenario maior.

Ita

Ita illi ſuæ ſecuritati, hoſtium dolis malis prohibendis, conſulebant. Tabula ſiue teſſera militiæ Chriſtianæ, ſicut lampas curſu olim inter currendũ in ſtadio Olympico, tradita à Deo Patre Chriſto Domino cãpiductori; ac deinde per alios aliosq́. Tribunos, Centuriones, Decuriones per tot temporum curricula, per tot Eccleſias, per tam variòs populos, per tot idiomata, per quatuor vniuerſi orbis parteis ad nos vſque perlata: ea eſt (inquit inuictiſſimus ille Chriſtianorum militum totius Orientis Tribunus S. Athanaſius) quòd Chriſti Eccleſia ſit Catholica, & vniuerſitate, quam ſuperius dixi, conſtans, pertingens, prorogataque ab initio temporis, à finibus omnibuſq́ue mundi limitibus, ab origine prima mortalium, vſque ad temporum, & orbis & gentium fines vltimos; Antichriſti verò & Diaboli Synagoga atq. colonia, & hæreticorum quorumque in vna tantùm vel altera ſit ciuitate, ſiue regione, ſiue natione, idq́ue vel bullæ in morem vel fumi, puncto, vt ſic dicam, tẽporis. Sic diu olim nonnullã Orientis partẽ peruaſerunt Arriani, vnam vel alteram Eccleſiam occuparunt ad me-

Reſpõſ. 26. & 71. ad quæſt. Antiochi principis.

ridiem in Africa Nouatiani; vnumque cumque minutum Africæ angulum in Numidia tenuerũt Donatiſtæ; vt ſubinde repetit D. Auguſtinus: Occidentis nonnullas Eccleſias in Hiſpaniis aliquot annorum centenarijs habuerunt Saraceni ac Mauri; Gnoſticis, Manichæis, Arrianis, Priſcillianiſtisque permiſti: Aquilonaris plagę, vnde, teſte oraculo, pandetur omne malum, partim Caluiniſmus, partim Luteraniſmus, partim Anabaptiſmus ſibi portionem vindicat. Sanè quum tot tamque δις διὰ πασων diſcrepãtes hæreſes paſſim fuerint, mutuoque repugnãtes diuerſis cum locis, tum temporibus apud alios aliosque populos, nunc ſic mox aliter larуatæ, iam hanc velut perſonam, aliâs alibi aliam induentes, & fucum prætextumq. facientes, quo ſpecimine recti faciliori negocio decipere valerent; non tam tempus edax rerum, non inuidioſa vetuſtas eis extinguendis plus valuit, atque ratio, qua hæreſes ſunt & partes, non totum, non integrum, non catholicum, ſiue vniuerſale. Quod autem æquè mirandum eſt, tametſi quidem ſectas hæreſiarchæ ſuas quique, velut cuneos, ſiue cohortes, &

Hier. 1.

Sed bellum hęreticorũ pax eſt eccleſiæ, eorumq. diſcordia Eccleſiæ confirmat concordiam; teſte S. Hilario l. 7. de Trinit. & alibi

co-

copias, vti habitũ eſt, ſint ſortiti in Oriente, Meridie, Occidente, Aquilone; nunquã tamen defuit vſquã Eccleſiæ Catho. Conſ. Tribunus, vel Imperator, qui non idem caneret claſſicum, idemq́ue ederet ſymbolum, ſeu in Meridie apud Africanas Eccleſias, ſiue apud Occidentales in Hiſpanijs, vel apud Aquilonares in Galliis & Germanijs, quod diu olim in ſuo Oriente ceu præfectura S. Athanaſius. Hoc ſiquidem ſigno ceu nota in Africa, Optatus Mileuit. Victor Vticenſ. Auguſt. Hippo. (vt Cyprianos, Tertull. Arnob. Cæcilianos, Eugenios, reliquosq́ue proceres Eccleſiæ Africanæ pertranſeam) Chriſti ab Antichriſti Eccleſia diſcreuêre, dignoſcendamq́ue cuilibet militi Chriſtiano tradidêre. Identidem fecêre in Hiſpanijs vndeuiginti Antiſtites in Synodo Eliberina, itemq́. alias & alias Idacius, Ithacius, Arcadius, Probus, Paſcaſius, Eutychius, Iſidorus, Leander, alijq́. innumeri hucuſque, vt Oſios cæterosq́ue eius primæ claſſis ſatrapas omittam. Tantundem operę nauarunt in florentiſſimis illis Gallijs, ne plus dicam, omnes illi Eccleſiarum proceres, quos ſupra memorauimus,

mus, totaque iam vſque in ſucceſſione ſerieq́ue epiſcoporum poſteritas. Vniuerſæ verò hæreſes, quæ ſiue hic, ſiue alibi aliquando nonnihil emicuêre, momento temporis, ceu vaporis nebuloſi caligines, lamiarumq́ue ac lemurum inſtar, & euanuerunt, & diſparuerunt; adeoque in obliuia quædam Lethæa abierunt, vmbris tantùm quibuſdam, ſeu Vergilianis, ſeu (quod magis credam) Pythagoricis Μετεμψυχωτικῶς ambulantibus, & de homine perſonato, in perſonatum tranſmigrantibus. Cæterùm ſola Italia nullam vnquam hæreſim peperit, nullam ſciens prudenſq́ue educauit, aut fouit; nullam vnquam diu paſſa eſt. Id quod cũ hiſtoricis omnibus, tum Irenæo, Cypriano, Tertulliano, Vincentio Lyri. Hieronymo, Auguſtino, alijsq́ue ſcriptoribus claſſicis vniuerſis probatiſſimũ eſt. Imò verò quum fides Chriſtiana toto orbe exularet, Romanorum Imperio, edictisq́ue principum ſanguinariis cyclicis (quas vocabant) obtinentibus, & necem ſtragemq. Chriſtianorũ paſſim præcipientibus, Vrbs Roma Romani illius cruenti, tyrannicique imperij culmen, non ſolùm fidem religionem-

nemq. est amplexata, verumetiam Christianorum omnium & asylum, & sacra anchora, diuina quadá metamorphosi rerúq. vicissitudine, effecta est. Quæ enim fuerat carnificina Christianorú, facta est portus salutis; quæ fuerat domiciliú Deorum, facta est prouincia Sanctorum; quæ erat magistra erroris, reddita est non tantùm discipula, sed magistra, sed domina, sed præses veritatis. Quæ nuper exeruerat κυκλοπαιδείαν superstitionis, cœpit aperire Παιδαγωγεῖον Christianæ religionis; adeo, vt quæ fuerat, non ita pridem, schola vitiorum, facta sit toti terrarú orbi pædotriba virtutum: vti eleganter pariter & eruditè prosequitur S. Leo Pont. Max. Romam verò nunquá dedidicisse fidem semel acceptam, neque ab ea desciuisse vel culmum latum, præter eos quos percensuimus, Leo quoque affirmat Ser. aduersus hæresim Eutychetis. Denique Ecclesia, cognomento cum diuino, tum humano Catholica, dudum sursum deorsum agitata, variisque periculis iactata,

Serm. 1. & 2. in feriis SS. Pet. & Paul. & in Sermonibus anniuersarij diei suæ assumpt. & alibi.

nec terris secura nec alto;

Denique dum visum est superis, deferbuit æstus

Ty-

Tyrãnidis Neronis, Domitiani, Traiani, Adriani, Antoninorũ, Seueri, Decij, Valeriani, Galieni, Aureliani, Diocletiani & Maximiani Augustorum, multarũ myriadum sanguine necibusque consecrata religione, Numinique deuota tandem (inquam) Ecclesia Cathol.

Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Appulit in Latium, sedes vbi fata quietas
Diu ostentarant.

Vt vbi fuerat rerum potitus fastus, & orbis superbum imperium dedicandæ, vindicandæque superstitioni, ibi principem locum acciperet ambitionis cõtemptus, nuncupandæ, asserendęque augustæ religioni; imò verò enimuerò, ibi traderet symbolum, ac quam diximus tesserã, Catholicæ professionis, qui sibi notam inusserat defectionis; foretq. exemplar, ac velut Archetypus sanctissimæ religionis, qui pridem ediderat exẽplum turpissimæ negationis; postremò vt esset velut quædam monomachia, & lucta palæstrica inter principem idolomaniæ, pietatisque Christianæ; Reginam imperij terreni, ac ducem cælestis regni; fundamentum ciuitatis Diaboli, & basim ciuitatis Dei; pa-

patronum idolorum, & coryphęum apostolorum; Pontifices simulacrorum, & Pontificem Max. Symmystamque S. Petrum Christi Pont. Max. Vicarium. Atq. ita non tantùm vt vult M. Tul. Cic.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ:

Verùmetiã istuc falsum esse liquidissimè perspiciatur quod inquit Martialis l. 1.

Omnis Cæsareo cedat labor amphitheatro.

Neq. enim solùm Imperij fasces S. Petrus pedibus subegit, sed longè pręstantiora erexit monumenta Christiani cultus, quàm fuerãt triũphantis imperij: iecit & firmiora fundamenta æternitatis, quã illi olim principes moles aut colossos felicitatis; & latiùs prorogauit pomęria religionis, quàm vnquã antea fuerant seu fastorum cõsulariũ, seu Imperatorum de productis coloniis, triumphatisq. prouincijs insignia atque decora.

Tantæ molis erat Romanã condere gentem.

S. Dorotheus S. Petrum Coryphęum subinde vocat .i. caput & primatem apostolorũ: item Hiero. Augu. Chrysostom. Grego. Naz. Basil. cæterique oẽs nunc caput, iã verticem, iam fastigium, iam columen seu decus, alias basim, fundamẽtum, petram super quam à Christo ædificata est Ecclesia; alibi Ecclesiæ pastorem, apostolorũ ducẽ ac principem, alibi alij alijq̃ue alio & alio epitheto seu cognomento atque titulo S. Petrum appellitant, sed eadem præfecturæ quæ Romana, quæ Catholica est, significatione.

Huic inde ab apostolis perpetui tẽporis, cunctarũ Ecclesiarum, cunctarũq. gentium in fidei Cathol. consensione Deus Opt. Max. cõcessit principatũ; huic inquã Eccl. Rom. eidemq. Catholicę in omnes reliquas; *Imperium sine fine dedit,*

adeò

Adeò vt nõ solùm arma, non solũ laurea, nõ modò moles Adriani, nõ tantũ arcus triũphales, aut pyramides quęcũq. togæ linguæq́ue S. Petri concesserint, verũ etiam imperium ipsum totum, quantum quantum erat; vti ex donatione D. Constantini apud Photiũ Patriarchã Constãt. Tit. 8. C. 1. liquet. Togatã nãque linguam seu auctoritatem S. Petri, esse clauem cęli & inferni, vitæ & mortis, nemo nesciet, qui siue Græcis, siue Latinis cẽsoribus circa illud; Quodcũque ligaueris super terram; &c. mãsuetam & Christiano dignã, Catholicãq́ue accõmodabit aurẽ. Isthoc Romanorum Imperio inclinato abrogatoq́. (si oraculis Diuinis aliquid tribuendũ est Daniel. 2. 3. 4. 7. 9. Matt. 24. 2. Thess. 2.) non nisi tyrannis Antichristi est grassatura in omnes Christiani nominis cultores; vti interpretati sunt latè D. Episcopus & martyr Hippolytus, August. Hiero. Method. Grego. Papa, Prosp. Io. Damasc. Isido. Niceph. Call. Raban. Ottho Frisingens. alijq́ue infiniti, qui ex sacris literis Antichristi aduentum præsagierunt. qui omnes, tanquam vno ore locuti, certissimam Isagogen Antichristianismi ceu rudi-

Matth. 16.

Compendiosa Parasceue Antichristi, est misoliturgeia seu odium iugis sacrificij.

l. de Antichristo. l. de ciuit. 20. cap. 23. 8. & l. de Antichristo super Danie. 4. 7. 9. in fine.

rudimenta ſeu elementa eſſe miſolitur-
giam, id eſt, odium altarium, tẽplorum,
ſacrificij incruenti, ſacerdotum, & eiuſ-
modi. Quod quidem ſi verum eſt, egre- l.4. Moral. c.
gia incunabula parant iam iamque ven- 11.12. & l.12 Moral. c. 21.
turo Antichriſto Iconomachi, & theo- l. de dimidio tẽ. cap. 4.
machi, ac miſoliturgi, moderni (inquam) l.4. de Ortho. fi. cap. 27.
Gueſij, & Hugonotti. ſtrenuam no- l.1. de ſum. bo. c. 28.
uant operam ſuo patrono, belli alum- l. 4. ec. hiſt. c. 14. §. de Antichriſto.
ni. Perelegantes gemmas ac flores emit- l. 8. c. 7. & ſeq.
tit bruma frigeſcentis charitatis exco-
ctos, veritatis æmula, criminatrix, pellex
hæreſis. Tot certè mihi (ſiquid ego ſapio)
gradibus videtur mundo propinquior
Antichriſtus, quot punctis momentiſque
creſcit licentia hæreſeos. Quid exſpectan
dum eſt reliqui, mediatoris vnici ſublato
ſacrificio, ablata cruce qua ſumus rẽdem
pti, qua (inquit Hippolytus) in frõte pin-
gendi ſumus, quàm vt mundus nequi- Ezech. 9.
tia impietateque exæſtuãs conflagret in- Apoc. 7.
cendio, & nullum percipiat ſupplicij re-
medium, qui Diuûm hominumq́. ſemel
contempſit patrocinium. Rectè itaque
mihi putatur vaticinatus Lutherus, nulla
ſeſe magis poſſe incõmodare re, Imperio
Romano, hoc eſt, nihil ita poſſe commo-

dare regno Antichristi, manibus pedibusq. promouendo, remis, velisque accelerando, citis equis accersendo, cui impediò studebat, quàm exibilato Missæ Officio, & sacrosanctæ Eucharistiæ valere iusso Sacramento. Hanc victoriam, ille existimabat patris sui Antichristi triumphaturi compendium, quam omnes sancti Patres semper sunt arbitrati perituri orbis methodum.

Hæc habebam, Heros amplissime, quæ velitationis instar, aduersus nouatores omneis hæreticos, de Gentium quarumque ad fidem Christianá vocatione, disserere, & tanquam in scena ob oculos ponerem. Id eo feci consilio, vt nostrates Belgæ, & Flandri, deposita nouarum rerum cupiditate, quæ ferè aut per sese malæ sunt, aut suopte nomine vehementer suspectæ, M. Tull. Cicerone auctore, habeant seu tempora quæ consulant, seu loca quæ inspiciant, seu populos orbis in primis Asiani, & Africani, deinceps Europęi ac Indici, imò verò maiores nostros vniuersos, religiosissimos mortales illos, quibuscum ac secum, quum de fidei religionisq. Diuinæ sacris quippiam controuertendum

tendum duxerint, loquatur. Ne verò vel temporum, vel Ecclesiarum, vel populorum aliquam exceptionẽ sui erroris, (malitiá omitto) prætexat quispiam; sunt hic Asiani, sunt Africani, sunt Europęi, sunt Indici populi, si de linguis quæstio est; sunt Græci, Hebraici, Chaldaici, Syriaci, Sarmatici, Gethici, Gotthici, Theutonici, Britannici, Gallici, Flãdrici idiomatis linguarumq́. omnium quæ sub cælo sunt. Mirũ est atque prodigiosum, prorsus nullum istorum vel populorum, vel idiomatum sonare, dicam an tonare istos putidissimos fescẽninos Lutheranismũ, Caluinismum, Mennonismũ, vel certè Lutherũ, Caluinũ, Mennonẽ hic sub nullo circulo, nulla sphęræ zona, nulloq́. climate, neq. apud Hebræos, neque apud Syros, neque apud Grecos, neque Latinos, alióſve quosuis reperire suæ factionis vel vnum, quicum ipsis conueniat. Nam dicere neminem fuisse post Christũ, & apostolos vel Christianæ vel apostolicæ doctrinæ, tam est insolens, absurdum, improbumque, quàm Lutherum, Caluinum, & id genus hominum monstra facere euangelij, verique verbi Dei primos auctores. Si verò

dicant aliquos alibi locorum, vel gentium fuiſſe Chriſtianos à paſſo Chriſto, & apoſtolis mortuis; ſaltem vnum nominent, & ſic nobis cauſſam decident. Hæc fuit ratio huius mei inſtituti, Illuſtriſſime Princeps, quo Maieſtati ſeu Diuinę rebelles in fide & moribus, ſeu Regiæ in moribus ac conatibus, diſcant, quàm ſpecioſa ſit verbotenus illa Pandora Heſiodiana, quamq́ue ſit exemplis factiſque ſuis ſpecioſis, promiſſis cõtraria, Hęreſis. Deinde illis tẽporibus velut actoribus exiſtiment, illis locis & Eccleſijs, quas citauimus, tanquã diffinitoribus dictatoribusq́. concedãt, illis populis tanquã arbitris atq. auctoribus, graphicis & claſſicis, quæ tenẽda, quæ fugiẽda ſint, decernãt. Id quod ſi faxint, Iouẽ lapidẽ deierauerim Ædepol (vt ita loquar) faciliùs clauã Herculis extorqueri poſſe, quàm iſtuc è manu ſinant eripi tam firmatæ affabreq. roboratæ fidei manubriũ.

Neq. me latet, Illuſtriſſime Princeps, præter loca orbis plurima & Eccleſias, etiam tempora ætateſq. non paucas inde à Chriſto hucuſque, deinde populos quoque cõplures hic deſiderari, qui hic à me non ſunt cenſi; præſertim quum diligenter

ter ſciam, auctorem ſecutus D. Hieronymum, ſeptuaginta millia angelorum custodum præſidumque eſſe mortalibus ſuis quibuſque prouincijs præfectorum, præterea in totidem gentes hominum idiomata diſtincta. Cæterùm hoc genus argumenti ter maximè vtile, & confutandis hæreſibus quibuſque peroportunum ratus, & paucos admodũ ex amuſſim illud pertractaſſe cùm nõ neſcirem, volui rem quoquo modo attingere; fore exiſtimans, vt alijs alijsq́. aliarum ſeu nationum, ſeu gentium, quarum mihi res nõ ita perſpectæ ſunt, occaſionẽ præbeam, hiſce meis inuentis, ceu manipulis, ceu centuriatis cuneis, ſuas legiones, ſuas chiliadas, ſuas myriadas, vti addant auxiliares.

Vnus Euſeb. Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopus, egregiè & præparationes & demonſtrationes ſcripſit, vt Hieronymi, Gennadij, Sophronij, Honorij, Auguſtodunenſ. reliquos breues catalogos omittã.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthũ:
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltrà.

Quod ſi haſce phalangas ſocialibus cohortibus auctiores in arenam campumq́. apertum produci aliquando videro; neq. me pœnitebit ſuſcepti laboris, & mihi cõgratulabor meas copias, iũctis aliis copijs numeroſioribus fortiores redditas, & eiuſmodi arcem iam tunc conteſtabor fidenter, hæreſeωn ſibilis, ſchiſmaticorum co-

natibus, nullis inferorũm machinationibus expugnari posse, asseramque monumentum prorsus ære perennius.

Totius operis status, & scopus auctoris.

Id verò pensi moderatique lector seu prædicator (cui operosè officioseque hũc nostrum laborem seruire cupiam) habere debet, vt cùm primis, sepositis affectibus, hac velut censoria virgula vtatur. Quando, vbi, apud quos populos, fidem religionemque Christianá obtinuisse cóperiet, eâdem opera existimet ilico, iudicetque fuisse ibidem Doctores, Pastores, Euangelistas, Apostolos, Prophetas, Sacerdotes, Diaconos, Episcopos, reliquosq. symmystas religionumque antistites, & hierarchiá ecclesiasticam vniuersam, quémadmodum eam partim apud S. Paulum aliosque apostolos, partim apud S. Lucá in Actis, S. Clemẽtem Ro. in institutionibus Apostolicis, S. Ignatium Antiochensem in Epistolis, Dionysium Areopagitam primum Atheniensium, demum Parisiorum Episcopum, cæterosque apostolorũ alumnos, descriptam legere est. Deinceps porrò arbitrari oportet cum eodem euangelio, eadẽ totidemq. vbiq. terrarũ, gentiũque, ab apostolis cõsecrata fuisse sacrá-

men-

menta,ſicut à Chriſto Domino inſtituta, traduce manu acceperant. Iam verò nulli ambigendũ eſt, quin illi ſacri myſtæ operati ſint ſacris, à Domino iuſſis ſancitisq́. & Liturgias ac Miſſas peractas, pro viuis, proque defunctis; hymnodias, & pſalmodias (vti vel à Dauide, vel apoſtolis, vel angelis traditæ fuerant) decantatas; ordinis eccleſiaſtici exarchatum, Chriſtique in terris vicariatum, vigente diſciplina, floruiſſe; traditionem eccleſiaſticã ſuum robur, ſanctionesque & ante & poſt prædicatum verbum Dei, vires habuiſſe. Prętereа nulli dubium eſt, ſtata Vigiliarum (quarum nos vmbram tantùm tenemus) feriarum, litaniarum, ieiuniorum tempora vbique paſſim fuiſſe, nec non ciborum veſtiumq́ue delectum: item templorum, altarium, ſacrorum vaſorum, & reliquarũ rerum, Numini dicandarum, & Eccleſiæ familiarium cõſecrationem obſeruatam. Monaſticæ ſeu ſolitarię iuxtà, & cœnobiticæ vitæ conceptis votis profeſſioné celebratam, vbiq. non tãtùm ex Actis apoſtolicis, verumetiam exemplis variis Matthæi apoſtoli, Marci Euãgeliſtæ diſcimus. Sicut enim fuerant olim veteris inſtru- Act.2,3,4,5.

menti Nazaræi, Prophetæ, Essæi in populo Iudaico quædam virtutum exemplaria & incitamenta; ita in Christianis Ecclesiis lumina quædã alijs sanctimonia prælucere oportuit. Nazaræi sanè & Prophetæ, suæ vitæ genus à Deo acceperunt. Essęos verò à Ionadabitis, & Rechabitis originẽ ducere, de quibus Hiere. 35. multo Pharisæis esse præstantiores, Iosephus, Philo, Euseb. Cæs. & alij testantur. Quale verò esset (amabo) institutos fuisse ab apostolis in Palæstina, & Syria cœnobitas, voluntariæ spontaneęque paupertatis cultores, & S. Marco quidem erecta in Ægypto semnεια, & monasteria; id quod Eusebio Cæs. Niceph. Call. Georg. Cedren. alijsque auctoribus certo certius est, & nõ easdẽ religiones ab apostolis alibi atq. alibi dedicatas. Quid enim esset S. Mattheũ Ephigeniam Reginã, aliasq. virgines velare, earumque pudicitiam Domino nuncupare in Æthiopia, & non alios itidem apostolos alibi? Vnde nobis Missa liturgicaque operatio S. Iacobi apostoli Hierosolymitani pro viuis, & mortuis; si neque pro viuorum salute, neque pro requie dormientium sacris sunt operati, reliqui apostoli?

ſtoli? Cur S. Ioánes tot Eccleſias inſtituit in Aſia, cur tot fundauit S. Thomas in India, Apoſtoliq. alij & alij alibi, ſi nobis iã ſunt pœnitédæ Eccleſiæ? Ad quid S. Paulus ſingulis quibuſque eccleſiis presbyteros, epiſcopos, doctores, paſtores, alióſue diſpenſatores myſteriorum Dei ordinandos decreuit; ſi nos illos impune aut amouere, aut ſpernere contemptuique habere licet? Neque mihi tam cœnobitæ, ſynoditæ, anachoritæ, monachi, eremitæ, aſcetę, therapeutæ mares, therapeutidæ fœminæ, alijque mundo renunciantes, ac purè Deum colentes, ab apoſtolis recens inſtituti videtur, quàm genus hominũ Deo ſeruientiũ ad amuſſim, & regulam quãdam ab apoſtolis redactum, illisque apoſtolos ſiue cœnobia, ſiue monaſteria, ſiue ſemnεια, ſiue oratoria ædiculasque extruxiſſe, & conſecraſſe. Denique apoſtolos ipſos, iactis paſſim toto orbe Chriſtianæ fidei fundamentis, ſarta tecta quoque curauiſſe, facilè mihi fidem facit parabola, qua didicerant prudentem architectum Luc. 14. debere, præmeditari ſumptus perficiendo ædificio impendendos. Equidem Antiochię, Nicomediæ, Tyri, Thunniti, Ale-

xandreæ, Thebaidi, Mileuitæ, Sidoni, Cappadociç, Cæſareç, imò per totã Phœniciam, Phrygiã, Palçſtinã, Syriam, Ægyptum, Mauritaniam, Africamq́ue viguiſſe cœnobitarum, aſcetriarum, ſolitariæq́. vitæ profeſſionem, facili negocio probari poteſt. Nam in eos potiſſimùm eorumq́. templa maximè deſæuiit Diocletiani, & l.8.cap.1. & sequent. Max. Herculij Impp. perſecutio, Euſeb. l. 7. c. 3. & ſeq. Cæſ. & Niceph. Cal. alijsq́ue auctoribus. Quàm immaniter, quamq́ue indignis modis Virgines ſanctimoniales, monachos, Epiſcopos, omnemq́ue clerum ac Sanctorũ reliquias Iulianus Imp. apoſtata habuerit, perſcribit Nicephorus Call. l. 10. c. 4. & ſeq. Ruffin. l. 1. c. 32. & ſeq. Socrat. lib. 2. cap. 1. & ſeq. Theodorit. lib 3. cap. 15. & ſeq. Sozom. l. 5. c. 2. & ſeq. Caſſiodo. hiſt. trip. l. 6. c. 4. & ſequent. Diuorum autem ad ſepulchra, cryptas, cœmiteria & memorias martyrum (quas inquiebant) inuocationem, cinerum ſanctarumq́. reliquiarum ὑποδ υλείαι, ſtatuarum, & ſacrarum imaginum cultum, cereorumq́. ſacratorũ vſum familiarẽ Chriſtianis fuiſſe, poſtremò chriſmatis, cinerũ, atque palmarum quotannis, aquæ & ſalis

hebdomadatim, aut crebriùs benedictionem frequentari solitam, reliquamque omnẽ Christianæ pietatis panopliam dudum toto orbe inde à Christo, & apostolis (quæ nunc à malè feriatis homuncionibus quibusdam controuertitur,) neutiquam in quæstionem vertet qui vel S. Hieronymum contra Vigilantium, vel historias tenuiter gustauerit; quique ex vna Ecclesia didicerit nosse omneis. Quicquid igitur religionum, theoriæ, mystologiæ, sacrorumque in vna traditum, creditum, obseruatum esse, vel literis Diuinis, vel probatis historiis in confesso est, in cæteris omnibus tantundem fuisse & traditum & creditum, & obseruatũ, nemo sobrius sanæque mentis ibit inficias. Vnam siquidem qui norit, omneis norit, cùm omnes in eâdem schola sint edoctæ, omnẽ semel & doctrinæ veritatẽ integritatẽque, ac vitę cùm puritatẽ, tum pietatẽ ab eodem pędagogo Spiritu sancto. Alioqui quî steterit suis promissis Christus, nõ satis intelligo. Scitũ quoq. est illud S. Pauli, Ioan.14.16.
non esse dissensionis Deum, sed pacis. 2.Cor.14.
Hæc sunt theoreæ Christianæ symbola, ceu tesseræ quædam (nam in nullum religi-

ligionis nomẽ ſeu verum,ſeu falſum coagulari homines poſſe,niſi aliquo ſignaculorum vel ſacramentorum viſibilium conſortio ac communione colligentur, locuples auctor eſt S. Auguſtinus variis locis) quarum vis tanta eſt, tantumq́ue valet, vt ſeu neglecta,ſeu cõtempta, ſeu minùs ex virtute æſtimata, nõ tantùm reos, ſed ſacrilegos efficiat, vſus verò eius dignus ac legitimus,ingenuos Chriſtianos. Impiè namque (ait S. Aug.) contemnitur, ſine qua neque pius quiſpiam,neq. pietas conſtare poteſt. Neque ſatis eſt hiſce ſacramentalibus notis præſeferre Chriſtianũ, eiusq́ue nominis cultorem,niſi ſeſe factis quiſque declaret item amatorem, ac ſpecimini profeſſionis in ore, habitu,aut alio ſigno exteriore,reſpondeat veritas iuſtitię bonæq́ue frugis in operatione;vti paſſim legere eſt apud ſcriptores Cathol. vniuerſos,præſertim S. Auguſt. de fide, & operibus, l.de Spiritu & literá, l. 21. de ciuit. Dei c.15.& ſequentibus. Hic totus in hoc eſt vt perſuadeat, nulli prodeſſe vel Baptiſmi, vel Euchariſtiæ, vel aliorum Sacramentorum communionem: neque fidem, neque eleemoſynas, neque preces, aut

L. 19. cont. Fauſt. manich. cap. 11. quæſt. 2. ad Simplicianum Epiſcopum Mediolanenſem, lib. 3. de peccat. merit. & re. cap. 15. Serm. 181. de temp. 1. in Vigil. pente.

aut merita sanctorum, neque aliud quicquam, absque fide per dilectioné operante, in qua salutis vadum etiam S. Paul. Galat. 5. esse asseuerat. fecerunt nimirum duas ciuitates, perficientque amores duo; (inquit) amor Dei vsque ad cõtemptum sui, ciuitatem cælestem; amor sui vsque ad contemptum Dei terrenam, adeo vt nihil referre arbitretur, fidei religionisq. Christianæ militię nomen dedisse, nisi ad maiorem cumulum damnationis, si indignam vocatione quis vitam degat. & huc planè facit illud eiusdé Aug. in. 2. c. epist. 1. Ioã. Corrige quod tu fecisti, vt saluetur quod in te Deus fecit. Si autem non vis, & amas, & amplecteris peccata tua, contrarius es Christo. Intus sis, foris sis, Antichristus es. Intus sis (per fidem Cathol. & Sacramenta) foris sis (per schisma aut hæresim) palea es excutienda, non triticum in horreum Domini colligendum. Hæc eò referri velim, vt interea dum de vocatione gentium ad fidem Cathol. differimus, non videamur alterá Christiani hominis partem negligere ascetarum illorum, quos diximus, theoricam vitæ rationem, quæ olim compluribus Christianis

L. 4. de ci. c. 28

Istuc ipsum latè prosequitur S. Saluianus Mass. li. 3. & 4.

Tractat. 3.

Matth. 13.

tan-

tanquam cómunis regula, & fidei Cathol. congua, summo studio fuit. Legē igitur sibi indixit innocentiæ, qui fidem Catholicam suscepit: magnaq. omninò incumbit necessitas exercēdæ virtutis ijs omnibus qui Catholicæ religioni nomen dederunt, si meminerint se degere ante oculos vniuersorum Domini, nō solū vtramque Vrsam vel polós ambos spectātis, vel vtriusq. hemisphærij borealis, & australis horizontes seu finiētes, quos vocat Cic. 2. de Diuinat. peruidentis, sed etiam occultissimos quosq. cordis sinus penetrantis Dei pariter ac existimantis. Sicut animi enim appēdix est corpus, quod inquit Cicero in Hortensio, ita fidei Cathol. religio & pietas cath. ibi microcosmus homo vniuersus; hîc vniuersa fides perficitur, atq. formatur, velutq. extrema linea politur. Quocirca argumentum istuc, & perpetuum erit, est, fuitque semper titulo catholici nominis firmissimum, vniuersis Græcis pariter & Latinis scriptoribus admodum commune & frequens, pro orthodoxia aduersus quascumq. hæreseωn sectas vindicanda. Id quod elegantissimè iuxtà ac eruditissimè probatum facit, &

liqui-

liquidum, vnicum illud Poloniæ columē, ſempiternūq́. generoſę Germaniæ decus, illuſtriſſimus reuerēdiſſimusq́. Dominus meus S.R.E. Cardinalis Varmiēſis, quàm optimè de Rep. Chriſtiana meritus, D. Staniſlaus Hoſius, illi magno Hoſio epiſcopo Cordubenſi Hiſpaniæ ornamento ſingulari, qui magna pars fuit Concilij Niceni primi, Conſtantino Mag. Imp. A. Syl ueſtro Pont. Max. ei (inquam) viro non vulgari, aut ſecundus, aut certè non inferior, vir vndequâque omnibusq́ue numeris abſolutus, in quo nihil præter ætatem deſideretur, adoleſcentiorem & minorennem, de quo ſanè ſatius duxerim ſilere, quàm (vti de Carthagine inquiebat Criſp. Salluſtius) pauca dicere. Vtinam profectò ſicut Eccleſia Polonica habet paſtorem bonum Hoſium, vtinam quemadmodū Eccleſia veſtra, Illuſtriſſime Princeps, Portugalenſis, felix illa ſortita eſt D. D. Emmanueles Dalmada, Hieronymos Oſorios, & alios eius claſſis Heroas raros, ita reliquę orbis Chriſtiani Eccleſię omnes eiuſmodi columnis ac baſibus niterētur; certè nō deeſſent Eccleſię Catho. Reges & Imperatores A. nutricij; neque ob-

In Confeſſ. Polonica §. de fide & Symbolo. §. de notis Eccleſiæ l. 4. de tradit. Eccleſ. l. 5. de Eccl. Cathol.

Si eſſent ſemper Ambroſij, & eiuſmodi eccleſiæ patres; non deeſſent Theodoſij & Placillæ A. A. nutricij.

obſtetrices reginæ, atque imperatrices A. nutrices; quos Dominus Eccleſiæ Catho. à crepundijs diu olim Eſaia vaticinante
Eſa. 49. eſt pollicitus. Vale vir Princeps ornatiſſime, & tuum Arnoldum mutuo amore; vti cœpiſti, complectere. Datum Antuerpię, inter tonantium fulminantiumque bombardarum immanes crepitus, perpetuasque cum hæreticis rixas atque conflictationes (vnde nobis noſtroque muſæo Deus Opt. Max. haſce inducias conceſſit, & ſuccisiua ocia fecit) decimo Calendas anno.

Auguſt. 1572.

AD

AD LECTOREM
ECCLESIÆ CATHOLICÆ TRIVMPHANTIS CANDIDATVM.

HAbes, candide Lector, Ecclesiæ Cathol. quā cuncti credere, & exosculari tenētur, qui suæ saluti consultum volunt, varijs & locorum, & temporum, & populorum xemplis rationem probationemq́. Tuæ integritatis fuerit, huic Catholicæ integritati sempiternum inhærere, hancq́ Ecclesiæ Cathol. vniuersitatem vita chariorē ducere, velutq́ asylum sanctissimū, sacerrimamq́ anchorā vlnis ambabus amplexari. Extra hancnāq. Eccles. Cathol. non sunt serui, nō sunt amici, non sunt filij Dei, & Christi eius, sed Antichristi: non sunt nisi paleæ quæ ventilabro, cum nuper grassantis tēpestatis (vti vidimus) tum futuri iudicij exagitatæ, in æternas flammas exibilandæ, exufflandæq́ sunt. Esse enim possunt extra Eccl. Cathol. teste D. August. sacramenta, ieiunia, precationes, templa, sacræ scripturæ, Diuinæ literæ, sed prodesse nō ita, vti multis canonibus liquet, apud Gratian. dist. 4. de cons.

l. 2. cont. Cresc. c. 10. & seq. l. 3. cap. 4. Septem libris cont. Donatistas. l. 19. cont. Faust. c. 11. 12 in Psal. 77. & 103. tract. 3. sup. epist. 1. Io. cōt. literas Petit. l. 1. 2. 3.

Viue vale, si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his vtere mecum.
Quòd si cessas, aut strennuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.
Sæpe quidem auctori infelix cura libelli,
Omnia transuersum dens genuinus agit.

S. PISCATORIS PETRI SAGENA, SIVE, CATALOGVS TOTIVS orbis populorum Christo olim, Christianęq. fidei ritè nuncupatorum, inde ab ipsa nascentis Ecclesiæ Cathol. infantia prima, vsq. ad mundi huius decrepiti herniosiq. extremum delirium.

Psal. 2. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nequando

Atta-

irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Cùm exarserit in breui ira eius beati omnes qui confidunt in eo.

Esa. 49. Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum. Leua in circuitu ocu-

los tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus velut ornamento vestieris, & cir-

cundabis tibi eos quafi fponfa. Quia deferta tua & folitudines tuæ, & terra ruinæ tuæ angufta erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur, qui abforbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filij fterilitatis tuæ, anguftus eft mihi locus, fac fpacium mihi vt habitem. Et dices in corde tuo, quis genuit mihi iftos, ego fterilis & non pariens, tranfmigrata & captiua, & iftos quis enutriuit?

Hæc dicit Dominus Deus, Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo fignum meum, & afferent filios tuos in vlnis,

Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Esai. 11.

& filias tuas super humeros portabunt. Et erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent. Esa. 60.

Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Psal. 71.

Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum, Coram illo procident AEthiopes, & inimici eius terram lingent, Reges Tharsis & insulæ munera offerent, Reges Arabū & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes Reges, omnes gentes seruient ei.

Osee. 1. 2. Ro. 9. 1. Pet. 2. Et erit, in loco in quo dictum est eis, non populus meus vos, dicetur eis, filii Dei.

viuentis, &c. Rom. 3. An Iudæorum Deus tantum? Nonne & Gentium? Imo & Gentium. Ephes. 3. Siquidem nunc reuelatum est san-ctis apostolis eius & Prophetis in spiritu, Gentes esse coheredes promissionis eius quæ est in Christo per euangelium. Matth. 18.

Qui ergo scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demerga-tur in profundum maris. Væ mundo à scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala. Væ autem homini illi per quem scandalum venit.

FINIS.

1. Corint. 11. Nam oportet & hæreses esse, vt, qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Iere. 6. State super vias & interrogate de semitis antiquis & ambulate in eis, & inuenietis refrigerium animabus vestris.

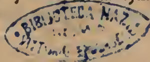
ALTERA LVCANA ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ DE FASTIS *Triumphalibus Euangelij.*

EN iterum, illustrissime Princeps, viri religiosi velut theatri scenicæ personæ, ex omni regione & natione quæ sub cælo est, vti in Actis apostolicis habes, accurate loquentes, cum sua quique, tum nostra lingua multi magnalia Dei, eandem (inquam) nobiscũ fidem, eãdemque professi diu olim nobisque communem religionem. Neque verò, vt veritatis pellices hæreses, aut æmula religionis schismata, vel fidei cauponatrices apostasiæ existimant, hi omnes aut ebrij sunt, aut deliri; sed istuc prorsus dudum vaticinatus est prophetes Ioel: In nouissimis diebus effundã de spiritu meo super omnẽ carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt, & dabunt prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum. Eritque, omnis, quicunq. inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo (inquit S.Paul.) inuocabunt, in quem non credi-

Act.2.

Cap.2.

Rom.10.

derunt? Quomodo credent verò ei, quē non audierunt? At quomodo audient, absque prædicante? Quî denique prædicabunt nisi mittantur? Ita siquidem habet oraculum: Quá speciosi pedes euangelio depredicando destinatorum, euangelizantium auctoritate qua delegati sunt, bona. Hi nimirū religiosissimi mortales fuerunt olim gregis ouilisq. Dominici morigerę oues. Hi in domo Dei ambulauerūt cū consensu. Hisce piscationes hominumq. venationes diu olim Hiere. 16. Matth. 4. sunt concreditæ: hisce fidis colonis atque agricolis agri horreiq. Dominici frumētationes commissæ. c. 9. 10. 13. 28. Matth. Horum fructus ac fruges sempiternùm durant. Io. 15. Istorum diuinæ plantationes nūquam eradicabuntur, Matth. 15. hisce totius mūdi siue saliēdi, seu illumināndi, Matth. 5. siue fermētandi Matt. 13. cura mandata est. Hi nos suæ fidei, hæreditario quasi iure, successores reliquerunt. Ab istis nomen Christi didicimus. Ab his fide imbuti sumus. Ab eis tanquam prototypis primisque & viuis exemplaribus indeprauatis illis, merum purumque euangelium legitimè traditū, & à nostris maioribus ritè acceptū, enixissimè

Esa. 52.

Io. 10.
Psal. 54.

Istuc est talentum deponere al sanctum fænus Matt. 25. & ex μνα quā vocāt Græci, ac teruncio minuto, ingentē vsuræ vim facere, Luc. 19. Sic (inquam) euangelij scintillula atque igniculus creuit in totius mundi incendiū, quod vehemēter ardere Christ' efflagitat Luc. 12. Sic granū sinapis in immēsam euasit arborē, sic tota generis humani farina verbi Diuini fermēto imbuta est Matt. 13 Sic alias aliasque oues hinc inde Dñs coēgit in vnū ouile, vt denique sit ouile vnū, & vnus pastor Petrus, cui vni pascendarum regendarumq. ouium prouincia delegata est. Ioan. 10. 21

ſimè obſeruatum , magna cum induſtria ac ſine labè ad poſteros tranſmiſſum , & ne inteſtati mortui viderentur , velut teſtamento,extrema cum volũtate, poſtremisque votis, nobis delegatum . Recenſeant ſuos parentes Hęretici,ſi queant,viros bonos. Quod igitur ab horum tot populorum tanta locorum, quanta temporum , intercapedine diſcrepantiũ ſacro ſanctis eccleſiis traditum , creditũ, ęquabiliter obſeruatum eſt , in euangelio eſt habendum:quod verò in illis nõ eſt, non in euangelio,ſed degẽnere ſchiſmate , in adulterio apoſtaſiæ,in prauitate hæretica ducendum eſt eſſe. Induxeram ego quidem primùm in animum , hic è regione cuiuſq. ſeu prouinciæ,ſeu gẽtis , ſeu æui, obgannientem paſſim,nunc Iudaiſmum contra, aliâs paganiſ mum oblatrantem, vbique perpetuoq́. graſſantem Regum, Imperatorum,principumq́. tyrannidem ſanguinariam, denique nullo non & loco & tempore , & apud quoſuis ſurrepẽtem hæreticorum prauitatem; verùm Laconiſmus mihi ſtudio fuit,breuitatisq́. cauſa ſuperſedi. Multum profectò claritatis,ſplendoris,ac ornatus pariter, Monarchiæ huic Catholicæ attuliſſet , & oppo-

Nam malos pluſquam neceſſe fuit probauit pridem eccleſia apud Germanos , Anglos, Gallos, Belgas, crudelibus exẽplis , quibus omnino hæreticorum ſacra conſtãt.

ſita

ſita iuxta ſe mutuò poſita magis magiſq. emicuiſſent, dum mūdus vniuerſus tanquam perpetua quædam oratio, ſua quaque hic ibi micante antitheſi, & rerum omnium cùm varietate, tum viciſſitudine, ſuis quaſi mēbris, colis, periodis, obelis, aſteriſcis, tropis, ſchematibus, omnibúſque leporibus, cōſtitiſſet. Deinde contraria contrariis, malaq. bonis intertexta immiſtaq. magno argumēto fuiſſent, non ſolum quî melius Deo viſum ſit (vt diſſerit compluribus locis S. Auguſtinus, Iſidorus, & alij) ex malis bona elicere, quàm mala non ſinere eſſe; verumetiam quàm nihil turbent ordinem diuinum inordinata hominum vitia, quàm prorſus nihil decedat ſympathiæ Diuinæ ſeu iuſtitiæ, ſeu miſericordiæ, ac conuenientiæ cum humanis bonis iuxtà & malis actionibus, poſtremò quàm parum, imò nihil, fruſtra liceat & incaſſum hominum Hugoniſtarum, Geuſiorumq. (inquam) malitiæ, & temeritati in regno prouidētiæ, quod inquit Boëthius l. 4. de conſ. proſ. 6. Illa nàq. Diuinæ naturæ viribus ſuapteque indole ita permanet, ita cohæret, vt nec mortalium malorū errata eius tenorē ſeriémve impediant, nec iuſtorum pia opera iuuēt,

al. Boëthus.

ſed

ſed vtrorumq. ſeu virtutes ſeu peccata in
vnam prouidentiam placidè coëant ac
conſpirent amicè. Demum fuiſſet cuiuis
perſpicuũ,quî Eccleſia Cathol. tanquã li- Cant.2.
lium inter ſpinas, aut velut triticũ inter
zizania coaluiſſet,quî multę filiæ congre- Matth.13. Prouerb.31.
gauerint diuitias, ipſa verò ſuperauerit Cant.6. Pſal.128.
vniuerſas: quî fuerint multæ reginæ & cõ
cubinæ,vna autẽ dilecta: quî ſæpe fuerit
Eccleſiæ Cathol.arx obſeſſa,& à variis ho Chronicon
ſtibus aliâs aliasq́. & alibi atque alibi op- atq. annales,
pugnata,ſed nunquã expugnata: verũ hęc quibus tem-
& aliò ſpectare videbam,& ego opus non poribus hi
tã volumine,quàm re magnũ, enchiridij atque illi po-
inſtar eſſe volebã. Quis enim non videat puli, & per
hic Numinis ęterni & immutabilis affini- quos pſeudo-
tatem? Quis non ſentiat immortalis ſem- apoſtolos à
perq́. ſui ſimilis Dei energiam indolemq́. fide Catholi-
quandã ineſſe huic tantæ varietatis tem- ca deſcriue-
porum,locorũ, populorũ, cõſenſioni tan- rint,perſtrin-
tæ? Quis hîc non intelligat Deũ,qui ſem- gentes, pro-
per, vbiq; in omnibus idẽ eſt, in Eccleſiæ pediem dabo.
Cathol.ſponſæ ſuę, quæ eſſe debet modo
quodã altera ipſe,perpetua concordia,ſui
imaginẽ exprimere? Igitur quihîc eſt,do-
mi,in patria,in ciuitate Dei eſt. Qui hic
non eſt,peregrè,dicam,eſt toto cęlo tota-
que terra aberrás,an nuſquã eſt, an in ſy-

na-

nagoga Satanæ,& tribulis Diaboli eſt? Sci-
Matth. 18. mus enim quiſnã dixerit, Si Eccleſiam nõ audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publi-
Gal. 1. canus: & illud; Licet nos, aut angelus de cęlo, euãgelizet præterquã quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. & iterum iterumque, Siquis vobis euangelizet præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

En modus in rebus, ſunt certi denique fines:
Vltra quos, citraq́, nequit conſiſtere rectum.

(Neque aliã ob cauſam, Gallia, Flãdria Belgiũque totũ Deo vapulat niſi ob fidei religioniſq. defectionẽ). Quod acceptum eſt, apoſtolicum eſt ſiquis quippiã addendum putet, anathema, adulterinũ, diaboli cũ cenſendum eſt. Atq. ita poſtremò qui vnam, ſanctam, catholicam, & apoſtolicã, tenet Eccleſiam, intus eſt, nobiſcum eſt, amicus eſt. Qui huic non acquieſcit, neq. morẽ gerit, foris extra arcã in graſſantis diluuij naufragio eſt, aduerſarius diabolus, vel eius angelus, atq. miniſter Antichriſtus eſt, non dicã Gueſita Belgicus, non dicã Hugoniſta Gallicus (nequis me veterem comędiam agere, & ſe nominatim perſtringi arbitretur) ſed apoſtaticus, ſed ſchiſmaticus, ſed (proh dolor) deplorãdus hæreticus eſt: in quẽ, fortè non inelegan-

Hæc irati Numinis vindicta paſsim apud prophetas onus ſeu pondus indignationis alicui regno impendens, Ethnicis Nemeſis ſiue Ramnuſia dicitur ſcelerum vindex fatalis.

Hiero. epiſt. ad Damaſum.

ter,

ter, cõpetat illud An. Senecæ, Qui nimiũ sibi blandiendo nutriuit malũ, serò recusset aliquando ferre quod subiit iugũ. vel Platonis illud, Vt tunc demũ incipiat credere, quum incipiet sentire, sempiternũ, quod amplexus est, malũ. Plerũque enim dediscit animus sero, quod didicit diu (hęresim puta) & illi mors grauis incubat, qui philautia, & cupiditate glorię tractus, notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi: quem vt sol oriẽs vidit superbũ, necesse est (vt fit) occidens videat iacentẽ. O quantũ est in rebus inane! Tu verò amice lector, si hac nostra paręnesi philosophabere, bene habebit, eritq. quod gaudeã, & tibi mihiq. congratuler plurimum. Statim simulatque intelligã, hasce meas demonstrationes euãgelicas (quas vocat Euseb. Pamphili Cæsareæ Palæstihę Episcopus) acceptas esse, non omittam referre gratiam, & reliqua quæ in manibus sunt, libenter dare. Vale.

Tragoed. 4. in Phædra.

In Timæo.

Id nuper apud Gallos & Belgas compertum est, delectis factionum Tragicarum capitibus.

Libellus hic nihil habet S. Romanæ Ecclesiæ fidei contrarium aut Reipub. offensiuum; immo dignus est vt typis in multorum vtilitatem & commodum exprimatur: quod attestor

Sebastianus Baer Delphius insig. Cathed. Ecclesiæ S. Mariæ Antuerpiensis Plebanus & Canonicus.

ERRATA, Adnotationes marginales quæ sunt. fo. 16, 17, 18. pertinent ad §. illum qui est. fo. 15. de præfectura & residentia S. Petri Romæ. auctoritatem auctori respondere prudens lector intelliget facilè.

PRIVILEGII SVMMA.

Concessum est, *per patentes* Reg. Ma. *literas*, *doctissimo viro* F. *Arnoldo* Mermannio *Alostano*, *vt librum suum*, *cui titulus est*, Conuersionis gentium theatrum, *cui velut iurato Typographo tradat imprimendum ac distrahendum*. *Interdictum quoque est alijs omnibus, quicunque demum illi sint, ne eum imprimant, aut alibi impressum, in ditiones Regiae* Ma. *distrahendum importare tentent, spatio sex annorum proximè sequentium, sub grauibus pœnis, quas literae exprimunt, datae* Bruxellis *die* XVIII. *Iulij, anno* M. D. LXXII.

Signat.

I. De la Torre.

